

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ
ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
VIDZEME UNIVERSITY OF SCIENCES
ЗАКЛАД ОСВІТИ «БІЛОРУСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ»
ЗАКЛАД ОСВІТИ УНІВЕРСИТЕТ «PERSPECTIVA-INT»
КАРАГАНДИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА Е.А. БУКЕТОВА**

***МАТЕРІАЛИ
V МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ***

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ І ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ:
НАЦІОНАЛЬНІ, ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ, ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ
АСПЕКТИ**

**19-20 листопада 2020 року
м. Миколаїв**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ
ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
VIDZEME UNIVERSITY OF SCIENCES
ЗАКЛАД ОСВІТИ «БІЛОРУСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ»
ЗАКЛАД ОСВІТИ УНІВЕРСИТЕТ «PERSPECTIVA-INT»
КАРАГАНДИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА Е.А. БУКЕТОВА**

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ І ФІНАНСОВЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНІ,
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ, ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ
АСПЕКТИ**

**V МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**19-20 листопада 2020 року
м. Миколаїв,**

**Миколаїв
2020**

Друкується за рішенням вченої ради обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету (протокол № 3 від 23.11.2020 р.).

Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти : Матеріали V Міжнарод. наук.-практ. інт.-конф., 19-20 листопада 2020 р., Миколаїв. – Миколаїв : МНАУ, 2020. - 112 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Шебанін В'ячеслав Сергійович – доктор технічних наук, професор, академік НААН, ректор Миколаївського національного аграрного університету; **Новіков Олександр Євгенійович** – доктор економічних наук, професор, проректор з наукової роботи Миколаївського національного аграрного університету; **Андрусів Уляна Ярославівна** – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри теорії економіки та управління Івано-Франківського технічного університету нафти і газу; **Бобровська Надія Володимирівна** – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування Миколаївського національного аграрного університету, секретар конференції; **Вишневська Ольга Миколаївна** – доктор економічних наук, професор, декан обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету; **Волосюк Юрій Вікторович** – кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедрою інформаційних систем і технологій Миколаївського національного аграрного університету; **Дубініна Марина Вікторівна** – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедрою обліку і оподаткування Миколаївського національного аграрного університету; **Загородній Анатолій Григорович** – кандидат економічних наук, професор, професор кафедри обліку і аналізу Національного університету «Львівська політехніка»; **Кінаш Ірина Петрівна** – доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту та адміністрування Івано-Франківського технічного університету нафти і газу; **Пінчук Тетяна Анатоліївна** – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, аудиту і оподаткування Херсонського національного технічного університету; **Потривасєва Наталя Володимирівна** – доктор економічних наук, професор, завідувач науково-дослідним відділом Миколаївського національного аграрного університету; **Приходько Ігор Павлович** – доктор державного управління, професор, завідувач кафедрою обліку, аудиту та управління фінансово-економічною безпекою Дніпровського державного аграрно-економічного університету; **Сарапіна Ольга Андріївна** – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедрою обліку, аудиту і оподаткування Херсонського національного технічного університету; **Сімків Лілія Євгенівна** – доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедрою теорії економіки та управління Івано-Франківського технічного університету нафти і газу; **Сіренко Наталя Миколаївна** – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедрою фінансів, банківської справи та страхування Миколаївського національного аграрного університету; **Ханстантинов Віталій Олександрович** – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедрою економічної теорії і суспільних наук Миколаївського національного аграрного університету; **Olena Soltmann** – Dipl.-Ppys., Hamburg University of Technology (Germani).

У збірнику наведено матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти», у матеріалах узагальнено пропозиції щодо можливих напрямів вирішення основних актуальних питань наукових досліджень учасників освітнього процесу - НПП і здобувачів вищої освіти різних освітніх рівнів, стейкхолдерів. Результати можуть бути використані для подальших досліджень, формування наукових ідей, ініціатив, бізнес-ідей, участі у різних проєктів з актуальних напрямів дослідження. Захід було проведено із застосуванням дистанційних технологій.

Миколаївський національний
аграрний університет, 2020

НАУКОЗНАВСТВО ЯК СИСТЕМА ЗНАНЬ

І. В. БАРИШЕВСЬКА,

канд. екон. наук, доцент, доцент

кафедри фінансів, банківської справи та страхування

В.С. ЄНЧЕВА,

здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, групи Б 4/2,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

Анотація. Розглянуто і проаналізовано сутність та історію розвитку наукознавства та науки. Досліджено світовий досвід розвитку наукової діяльності та загальносвітові тенденції розвитку науки.

Ключові слова: наукознавство, наука, розвиток, тенденції, наукові дослідження

У період стрімкого розвитку і глобалізації по всьому світу вагомого значення набуває удосконалення науки, а її регрес провокує виникнення глобальних соціальних проблем.

Наукові дослідження почали все сильніше впливати на темпи економічного розвитку й, з одного боку, суспільство стало відчувати все більшу потребу в наукових знаннях, а з другого - сама наука все більшою мірою потребувала підтримки суспільства, зростання самосвідомості наукового співтовариства було поставлено на наукову основу. Даним питанням займалися такі вчені, як В.І. Вернадський, Дж. Бернал, Д. Прайс, П.Л. Капіца, Б.М. Кедров і багато інших. У надрах науки почало зароджуватись наукознавство як самостійна наукова дисципліна

Наукознавство – розділ у науці, що вивчає розвиток, структуру та динаміку наукової діяльності та її взаємодії з іншими соціальними інститутами та сферами матеріального і духовного життя людей. Ця система знань об'єднує всі існуючі науки в їх взаємозв'язку, враховуючи економічні, політичні, соціальні, культурні умови функціонування й розвитку суспільства. Наука – є процесом творчої діяльності, основною метою якої є отримання нового знання, а результат цієї діяльності – цілісна система знань, сформульованих на основі певних принципів [1].

Наука, як найвища сходинка розумового розвитку людини, є вершинним та найспецифічним досягненням людської культури. Вона передбачає процес отримання нових знань та результатів розумової діяльності, наділена суттєвими ознаками, що принципово відрізняють її від інших можливостей пізнання світу.

Систему наукових знань на основі спостережень та досліджень утворюють виявлені факти щодо певного явища – його понятійний, якісний і кількісний опис, а також емпіричні закономірності, що були встановлені шляхом аналізу [1].

Наукознавство не є сукупністю окремих дисциплін. Воно вивчає взаємодію різних елементів, які визначають розвиток науки як історично змінюваної цілісності, або системи [2]. Комплексність наукознавства виражається у використанні різних методів і досягнень всього різноманіття наук для розробки специфічних проблем, які не вирішуються жодною із окремих наук.

Наукознавство, як система знань, узагальнює світовий досвід розвитку наукової діяльності, активно впливає на інтеграцію вітчизняної науки з науковими системами інших країн, оскільки сучасна наука характеризується цілісним і різностороннім підходом вивчення об'єктів [2].

Якщо говорити про динаміку розвитку наукознавства та історії науки, то очевидна її прямий зв'язок з розвитком науки, технологій та інновацій. З різних об'єктивних і суб'єктивних причин становлення науки в Україні з її фундаментальними напрямками - фізикою, математикою, хімією, біологією - почалося із запізненням більш ніж на два століття в порівнянні з Європою. Причому це було пов'язано виключно з формуванням вищої школи, яка стала першим джерелом наукової творчості в Україні. Хоча таких джерел було не так багато за тодішніми європейськими мірками, але вони за історично короткий час забезпечили значний ривок у розвитку наукових досліджень в Україні і важливий внесок країни в світову скарбницю знань [2].

Аналізуючи майбутнє науки України у історико-науковому, а не у футурологічному ключі, потрібно перш за все звернути більш пильну увагу на

нові тенденції в її розвитку. Виділяють одинадцять ключових тенденцій в розвитку світової та вітчизняної науки. При цьому слід підкреслити, що значна їх частина має загальносвітовий характер, але проявляється по-різному на національному рівні. До загальносвітових можна віднести наступні тенденції [3]:

1. Посилення впливу глобальної конкуренції за інтелектуальний (науковий) ресурс на розвиток національних та наднаціональних наукових систем;
2. Посилення впливу фактора економічного і наукового нерівності країн і людей на розвиток і ефективність національних наукових систем;
3. Інтернаціоналізація наукової діяльності та згладжування особливостей, властивих національним наук.
4. Зближення історичних ретроспектив в соціальному баченні світової і національної науки;
5. Прагматизації соціального іміджу науки і професії вченого.
6. Прагматизації відносин влади з наукою, посилення бюрократичних спроб до обмеження академічної свободи.
7. Випереджаючий розвиток неформальних форм організації наукової діяльності.
8. Зміна соціально-психологічного образу вченого: зниження значення колективістських почав у науковому процесі і посилення індивідуалістичних мотивів вченого до заняття науковою діяльністю, ослаблення культу служіння суспільству, що переважали в минулому в моральному світогляді вченого.
9. Інтернетизація процесу наукової діяльності та зростання можливостей оперативного доступу дослідників до наукових знань на глобальному рівні.
10. Депровінціалізація науки і прискорене переміщення наукових центрів на світовому та регіональному просторі.

Отже без сумніву, чим кращий розвиток науки в країні - тим вищий її рівень. Чим більше розвинена наука - тим вищий інтелектуальний рівень та освіченість громадян. Саме наука має стояти в основі сфери освіти.

Література:

1. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посібник / за ред. А. Є. Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – С. 5–105
2. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник [Електронний ресурс] / В. І. Романчиков – К.: Центр учбової літератури, 2007 – Режим доступу: http://dmeti.dp.ua/file/kdoczn_10892.pdf
3. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень: підручник / Д.М. Стеченко, О. С. Чмир. – К.: Знання, 2007. – 317 с.

Abstract. *The essence and history of development of science and science are considered and analyzed. The world experience of scientific activity development and world tendencies of science development are studied.*

Key words: *science, science, development, tendencies, scientific researches*

ВПЛИВ ПРЕСИ НА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ОСТАННЬОЇ ТРЕТИНИ XIX СТОЛІТТЯ

*Т.В. БЕРЕЗОВСЬКА,
канд. істр. наук, доцент кафедри українознавства,
Миколаївський національний аграрний університет,
м.Миколаїв, Україна*

Анотація. *Досліджується роль і значення преси в процесі формування громадської думки, поглиблення російсько-німецьких економічних і політичних протиріч в останній третині XIX століття.*

Ключові слова: *ідеологія, дипломатія, газети, війна, дипломатія, політика.*

Роль преси у формуванні громадської думки завжди була вирішальною і використовувалася політиками для досягнення власної мети, як правило, пов'язаної з агресивними діями уряду в тому чи іншому напрямку. Це віками випробуваний засіб впливу на людську свідомість. Сьогодні його замінив телевізор, в останній третині XIX ст.. основними засобами інформації виступали столичні газети і журнали. Провінційна преса лише передруковувала їхні передовиці.

І хоча в діяльності преси, на перший погляд, лежить збирання й поширення з певною метою відповідної інформації. Проте поряд із комунікативними функціями дедалі виразнішими стають функції політичні: від невинного бажання обмінятися якимись новинами до свідомого прагнення

використати їх, аби створити певну громадську думку. Саме тому європейська преса виступала вагомим чинником світової політики.

Підтвердженням цієї тези служать матеріали преси 1879 р., що на своїх шпальтах вела обговорення наслідків Берлінського конгресу 1878 р. Слід наголосити, що це обговорення вийшло за межі суто газетної інформативності й набуло значення міжнародної газетної полеміки. Журналісти і політики назвали її газетною війною або чорнильною війною. У подальшому цей вислів потрапив до історіографії.

Газетна, або чорнильна війна розпочалася в січні і завершилася в серпні 1879 р. У ній відбилася незадоволення й обурення майже всіх верств населення Російської імперії наслідками Берлінського конгресу, а також зовнішньою політикою Німеччини та Австро-Угорщини. Російська преса в зазначений період почала заявляти про себе як про неабияку силу, з якою неможливо не рахуватися, і яка здатна впливати на політику самого високого державного рівня. Російський уряд цілком свідомо закривав очі на відкрито вороже ставлення російської преси до союзних країн Німеччини та Австро-Угорщини, тим самим надаючи громадській думці можливість „випустити пар”, накопичений ура-патріотичним піднесенням напередодні російсько-турецької війни 1877 р. Уряд непокоївся тим, що суспільне обурення наслідками Берлінського конгресу може набути інших форм, зокрема, вилитися в критику підвалин самодержавства.

Ініціатором газетної війни виступив голова Російського міністерства іноземних справ князь О.М. Горчаков. На початку січня 1879 р. він розмістив у газеті „Голос” статтю, в якій писалося про чорну невдячність князя Бісмарка. Йому дорікали, що Росія в свій час, 1871 року, дозволила Німеччині розбити Францію. Проте Німеччина не підтримала Росію на Берлінському конгресі [2, 4 січня]. Трохи пізніше „Голос” без будь-якої застороги заявив про недоцільність укладання нової Троїстої угоди, бо Росія і зі старої нічого не мала [2, 24 січня]. Подібні публікації з’являлися на шпальтах газет протягом всього року.

Бісмарк занепокоїв політичний авантюризм Горчакова. Свою головну задачу як політика він вбачав у запобіганні розколу Європи на два ворогуючих табори, а страх перед таким розколом називав „кошмаром коаліцій” [1, с.48]. Для того, щоб це не здійснилося, Росії і Німеччині необхідно було знаходитися в одній політичній упряжці, в якій третьою повинна була стати Австрія. Бісмарк був переконаний, що Росії потрібний твердий лад всередині країни, а в зовнішній політиці – союз із традиційними партнерами. На його думку, російсько-французька угода здатна привести Росію до катастрофи.

У газеті „National Zeitung” з’явилася стаття, в якій Горчаков виставлявся стареньким і позбавленим розуму дипломатом, який проводить не національну, а свою власну політику і дуже необережно заграє з Парижем [3]. Інший офіціоз Бісмарка газета „Post” пророкувала Росії, якщо та залишиться без монархічних союзників, загибель від нігілізму та революції[4].

Проте громадська думка Росії була вже підготовлена до розриву відносин традиційним партнером – Німеччиною. І якщо в царювання Олександра II про такий розрив майже одностайно висловилися преса лише протягом 3-5 місяців 1879 р., то в нове царювання Олександра III ця теза стала звичайною на шпальтах газет. Організатором критики союзу з Німеччиною виступав М.Н.Катков. Проте не можна не віддати належного і О.М. Горчакову і його офіціозу „Голосу”[5].

Таким чином, розглянувши деякі політичні та економічні аспекти газетної війни 1879 р., можна зробити висновок, що преса Росії виступила не лише її ініціатором, але й висунула тезу про припинення союзних відносин з Німеччиною і шукання політичного альянсу з Францією. Хоча Росію і Німеччину пов’язувала династична єдність, спільність торгівельно-економічних інтересів, їх союз був підданий нищівній критиці з боку петербурзької газети „Голос”, офіціозу канцлера О.М. Горчакова, а також московських видань російських промисловців. Решта російських газет, за незначним винятком, вела справжню антинімецьку та антибісмарківську кампанію, вдаючись до різних, іноді бульварних, засобів.

Уряд Олександра II спочатку не стримував громадську думку Росії в її самовираженні. Проте, коли це самовираження почало виходити за межу дозволених ризиків, уряд вдався до репресивних заходів. Газети припинили негативні висловлювання про Німеччину. Проте громадська думка була спрямована проти цієї союзної країни. І головну роль в цьому процесі відіграла преса.

Література:

1. История дипломатии / под. ред.. В.М.Хвостова.– М.: ОГИЗ, 1956. – Т.2. – С.234.
2. Голос. – 1879. – річний комплект.
3. National Zeitung. – 1879. – Der 11. Februal.
4. Post. – 1879. – Der 8. September.
5. Вестник Европы.-1879.-Кн.3.-С.44.

Abstract. *The role and significance of the press in the process of forming public opinion, the deepening of Russian-German economic and political contradictions in the last third of the nineteenth century are studied.*

Key words: *ideology, diplomacy, newspapers, war, diplomacy, politics.*

ПРІОРИТЕТНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Н.В. БОБРОВСЬКА,
канд. ек. наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування,

М.А. ЛЕСІК,
здобувач вищої освіти факультету менеджменту, групи МЕН 3/2

А.В. КОВАЛЕНКО,
здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, групи Б 3/2
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

Анотація. *Досліджено особливості впровадження інноваційно-технологічного оновлення у підприємствах аграрного сектора. Обґрунтовано, що досягнення стабільного розвитку галузі можливе за умов впровадження інноваційно-екологічних технологій виробництва, особливо у вирішенні екологічно-економічних складових.*

Ключові слова: *інноваційний розвиток, екологічна складова, технологічне оновлення, інноваційно-екологічні технології виробництва.*

Підвищення впливу глобалізаційних процесів сприяє загостренню екологічних питань у сфері навколишнього природного середовища й спонукає до запровадження не тільки соціально-економічних, а й екологічних пріоритетів розвитку аграрного сектора. Інтенсивне використання природних ресурсів виробничо-господарської діяльності з метою нарощування виробничого потенціалу, зокрема, використання земельно-ресурсної основи, й нерациональне природокористування, активізує запровадження системних підходів до еколого-інноваційного розвитку аграрного сектора, з урахування екологічної складової.

Формування еколого-інвестиційного розвитку забезпечується збалансованим природокористуванням у взаємозв'язку ресурсів із процесом екологічного виробництва. Відповідний баланс природних ресурсів за видами, враховуючи біологічні властивості територій забезпечуватиме нарощування валового виробництва сільськогосподарської продукції з мінімальним негативним впливом на природне середовище, активізації комплексу заходів природоохоронної діяльності на різних рівнях управління, залучення «еко-технологій» у виробничий процес з використанням міжнародного досвіду [1, 3].

Пріоритетність бізнес-середовища аграрного сектора в отриманні економічних інтересів, а саме максимального прибутку, спричинило необхідність узгодження еколого-економічних складових розвитку галузі у тісному взаємозв'язку: використання природних ресурсів за видами і еколого-інноваційного підходу до технологічного оновлення підприємств.

Формування умов забезпечення високотехнологічної готовності залежить від інноваційно-інвестиційного розвитку аграрного сектора і має теоретичну і практичну значимість щодо напрямів екологізації виробництв. Активізація запровадження екологічно-інноваційних підходів технологіями виробництва сільськогосподарських підприємств є запорукою збалансованого природокористування, можливістю мінімізації екологічних ризиків у збереженні екосистем [2].

Економічна обґрунтованість у запровадженні вирішення питання щодо інноваційно-екологічного розвитку аграрного сектора набуває актуальності, враховуючи глобалізаційні зміни й тенденції й впроваджує адаптаційний основи з використанням комплексних, системних дій і взаємоузгодженості, щодо розвитку на еколого-інноваційних засадах.

Таким чином, дотримання екологічних інтересів у розвитку аграрного сектора характеризується поєднанням еколого-економічних пріоритетів щодо обмеження негативного впливу на природно-ресурсну основу, за умов запровадження інноваційних підходів технологічної екологізації виробництва. Подальший розвиток аграрного сектора повинен ґрунтуватись на спроможності природних систем нейтралізувати зростаючий негативний вплив на довкілля, за умов залучення інноваційно-екологічних технологій виробництва, що активізує можливість якісних ознак до самовідновлення (або часткового відновлення) природних ресурсів у нарощуванні сукупного виробничого потенціалу з мінімальним ризиком на довкілля і збереженням екосистем.

Література:

1. Бобровська Н. В. Еколого-економічні аспекти використання природних ресурсів / Н. В. Бобровська // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2013. – Вип. 4 (74), Т. 1, – С. 70-77. Електр. текст. дані. URL: (<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/1529>).

2. Бобровська Н. В. Еколого-орієнтований підхід у формуванні і використанні природно-ресурсної основи аграрного сектора економіки / Н.В. Бобровська // Молодий вчений. – 2016. – № 3 (30). – Ч. 1. – С. 15-19. Електр. текст. дані. URL: (<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/3640>).

3. Assessment of management efficiency and infrastructure development of Ukraine / I. Lesik etc. // Management Science Letters. 2020. 10(13). 3071-3080. Електр. текст. дані. URL: (<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6892>).

Abstract. *Peculiarities of introduction of innovative-technological renewal in the enterprises of the agrarian sector are investigated. It is substantiated that the achievement of stable development of the industry is possible under the conditions of introduction of innovative and ecological technologies of production, especially in the decision of ecological and economic components.*

Key words: *innovative development, ecological component, technological renewal, innovative-ecological production technologies.*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЛОМБАРДІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

*О. А. БОДНАР,
канд. ек. наук, асистент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,*

*В.В. ГАМАЮН,
здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

Анотація: Досліджено стан ломбардної діяльності в період пандемії. Охарактеризовано діяльність ломбардів як учасників ринку фінансових послуг.

Ключові слова: ломбард, пандемія, фінансові послуги, карантин, фінансові кредити.

Сучасний економічний розвиток позиціонується нестабільністю, тому пошук соціально-економічного стабілізатора при постійних змінах – актуальне питання для суспільства. В такому випадку ломбарди виступають стійкими установами з надання фінансових послуг, а саме позичення коштів фізичним особам.

Основною діяльністю ломбардів як учасників ринку фінансових послуг є надання миттєвих, короткострокових фінансових кредитів на власний ризик під заставу товарів або валютних цінностей. Ломбардні позички видаються готівкою, на певний термін та без цільового призначення для підвищення платоспроможності позикоодержувачів [1].

За період пандемії кількість фінансових установ, таких як страхові компанії, кредитні спілки, а також ломбарди значно скоротилась. Це зумовлено переважно добровільною здачею та анулюванням ліцензій, а також виключенням із державного реєстру установ, що були ліквідовані в попередні періоди.

Ломбарди від початку 2020 року сповільнили обсяги кредитування, так як карантинні обмеження значно позначились на їх діяльності. Досліджуючи періодичність змін в обсягах наданих кредитів фінансовими компаніями слід зазначити, що у I кварталі 2020 року, вперше після періоду прибуткової

діяльності, вони продемонстрували збиток. У II кварталі 2020 року обсяг наданих нових кредитів знизився на 25%. Проте за підсумками наступного кварталу їх фінансовий результат знову став позитивним [2].

Статистичні дані підсумовують наступні показники: під заставу виробів із дорогоцінних металів та каміння ломбардних позик надано близько 80%, ще 19% – під заставу побутової техніки. Основною дохідною частиною ломбардів є проценти, що зросли порівняно з аналогічним періодом попереднього року – 87%, реалізація заставного майна забезпечує всього 9%, також частину становлять штрафи, пені та обсяги доходу від реалізації майна – відповідно 2.7% та 9.0% сукупного доходу. Стосовно витрат на формування резервів та фінансових витрат відсоток дорівнює 1.6% та 2.4% загальних витрат.

Незважаючи на зниження прибутку ломбардів у I півріччі 2020 року, фінансовий результат лишається позитивним. Завдяки зменшенню рівня витрат рентабельність капіталу становить 8.9%, що вище від показників 2019 року, це означає, діяльність ломбардів лишається прибутковою.

Хоча ломбарди не можуть повністю витіснити банківські інститути із сфери роздрібного кредитування, проте в період пандемії в умовах фінансової нестабільності вони створили серйозну конкуренцію [3].

Крім позитивних тенденцій у діяльності ломбардів існує низька проблем. Серед них найсуттєвішими вважаються:

- 1) недостатнє нормативно-правове забезпечення у сфері регулювання ломбардної діяльності;
- 2) низька довіра населення до ломбардних установ;
- 3) ризики в системі страхування заставленого майна та можливість його безповоротної втрати;
- 4) несправедлива оцінка в порівнянні з реалізацією заставленого майна;
- 5) відсутність захисту клієнтів ломбардів та нормативного регулювання цього питання [3].

Отже, через складну соціально-економічну ситуацію в Україні в умовах пандемії ломбардні позики набули популярності. Неможливість надання позик

банками спровокувало населення активно використовувати фінансові послуги ломбардів. Перевагами ломбардного кредитування є доступність, швидкість отримання та відносно гнучкі процентні ставки за позиками. Незважаючи на наявність негативної сторони цієї діяльності ломбарди користуються попитом серед населення завдяки своїй стабільності на фінансовому ринку.

Література:

1. Уряд дозволив роботу ломбардів і кредитних спілок під час карантину. URL: <https://bit.ly/2U2XATH> (дата звернення: 07.11.2020).
2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: www.bank.gov.ua (дата звернення: 07.11.2020).
3. Завора Т.М. Особливості ломбардної діяльності в Україні / Т.М. Завора, В.О. Ільченко // Економіка і регіон : наук. вісн. Полт.НТУ ім. Юрія Кондратюка. – 2017. – Вип. 6 (67). – С. 51-56.
4. Мельник О. І. Оцінка інфраструктури підтримки інноваційного підприємництва. Modern Economics. Вип. 1. С. 31-37. Електр. текст. дані. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/1-2017/UKR/melnik.pdf> (дата звернення: 07.11.2020).

Abstract. *The state of pawnshop activity during the pandemic is studied. The article describes the activities of pawnshops as participants in the financial services market.*

Key words: *pawnshop, pandemic, financial services, quarantine, financial loans.*

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ЕНЕРГЕТИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО СПРЯМУВАННЯ

А.Б. ВЕЛІХОВСЬКА,

кан. пед. наук, доцент кафедри методики професійного навчання

В.М. КУРЕПІН,

ст. викладач кафедри методики професійного навчання,

Миколаївський національний аграрний університет,

Миколаїв, Україна

Анотація. *Досліджено поняття толерантності як феномена свідомості здобувачів вищої освіти Миколаївського національного аграрного університету, рівень толерантності та якість процесу формування свідомості у процесі викладання дисциплін соціально-гуманітарного спрямування.*

Ключові слова: *толерантність, свідомість, соціально-гуманітарне спрямування.*

Глобалізаційні процеси, загострення різних за масштабами та наслідками протиріч актуалізували потребу суспільства в такому соціальному феномені, як толерантність. Розвиток толерантної свідомості створює умови для існування механізму узгодження різноманітних норм, цінностей та інтересів. Дослідження толерантності як феномена свідомості здобувачів вищої освіти Миколаївського національного аграрного університету є актуальним і дозволяє оцінити рівень толерантності та якість процесу формування свідомості у процесі викладання дисциплін соціально-гуманітарного спрямування.

Толерантність є багатоплановим поняттям, в якому сконцентровано безліч смислів – це миролюбність, терпимість до етнічних, релігійних, політичних, конфесійних, міжособистісних відмінностей, визнання можливості рівноправного існування «іншого». Це людська чеснота: мистецтво жити в світі різних людей та ідей, здатність мати права і свободи, при цьому, не порушуючи прав і свобод інших людей.

Толерантність проявляється в різних сферах людського життя, в зв'язку з чим можна класифікувати прояви толерантності в залежності від предметної сфери її прояву: гендерна; вікова; освітня; релігійна; міжнаціональна; політична; географічна та ін. [1].

Враховуючи той факт, що останнім часом спостерігається масова трудова міграція, в тому числі і особливо з технічної сфери, то процеси формування і зміцнення цінностей толерантності у здобувачів вищої освіти набувають неабиякого значення.

Виховання в душі толерантності має бути спрямоване на протидію негативному впливу, породжуваному почуттям страху і відчуження по відношенню до інших. Воно повинно сприяти формуванню у молоді навичок самостійного, критичного мислення, здатності орієнтуватися в думках та оцінках на загальнолюдські моральні та культурні цінності. Спроби молоді зрозуміти і досягнути причини тих чи інших традицій, звичаїв, збагачують їх світогляд, формують повагу до іншої культури, розвивають рефлексію [2]. При цьому слід зазначити, що сам процес взаємодії доповнюється ще й взаємодією з

викладачами та студентами різних статусів, різних поколінь, в яку вони включаються відпочатково рівноправними суб'єктами.

Вирішення цих завдань пов'язане з розробкою нових технологій навчання, з підвищенням професійної педагогічної культури професорсько-викладацького складу і рівнем технологій навчання [3]. Важливим також є позитивний мікроклімат в колективі, толерантне ставлення в студентських групах, установка на формування позитивної «Я-концепції».

Дослідження проблеми показало, що для формування толерантності студента необхідно враховувати психологічні особливості студентського віку, мікроклімат в академічній групі, в навчальному закладі, специфіку студентського колективу в цілому і окремих груп, зокрема Треба брати до уваги також спрямованість впливу тих студентів, які є авторитетними для інших, виступають лідерами громадської думки в молодіжному середовищі.

Суб'єкту виховання варто враховувати взаємини між навчальними групами і всередині них, переважаючи в групі мотиви, настрої, інтереси, норми поведінки, ставлення до професії, оволодіння нею, наявність «культу навчання». Працюючи зі студентським колективом, необхідно постійно дбати про покращення побутового влаштування студентів: харчування, фінансового становища, задоволення культурних запитів, заняття спортом [4].

На основі вивченого вітчизняного і зарубіжного досвіду пропонуємо таку модель толерантного студента (володіє високим рівнем толерантності в ситуаціях групового і міжособистісної взаємодії).

У таблиці 1 наведено результати дослідження рівня сформованості толерантності серед здобувачів перших курсів рівнів «Бакалавр» і «Магістр».

Таблиця 1 Результати дослідження рівня сформованості толерантності серед здобувачів перших курсів рівнів «Бакалавр» і «Магістр»

Критерії	Показники	1 курс, Бакалавр	1 курс Магістр
Стійкість особистості – сформованість соціально-моральних мотивів поведінки особистості в процесі	Емоційна стабільність, доброзичливість, ввічливість, терпіння, соціальна відповідальність, самостійність, соціальна релаксація	45,2 %	67,2 %

взаємодії з людьми інших спільнот			
Емпатія – адекватне уявлення протому, що відбувається у внутрішньому світі іншої людини	Високий рівень співпереживання, чужість, екстравертність, здатність до рефлексії.	64,8 %	71,4 %
Дивергентність мислення – орієнтація на пошук декількох варіантів вирішення проблеми	Відсутність забобонів, стереотипів, гнучкість і критичність мислення	16,9 %	54,9 %
Мобільність поведінки – здатність до швидкої зміни стратегії з урахуванням обставин	Відсутність напруженості в поведінці, відсутність тривожності, комунікабельність, вміння знайти вихід з ситуації, що склалася	18,9 %	81,6 %
Соціальна активність – готовність взаємодії в різних ситуаціях, з метою вибудовування конструктивних відносин	Соціальна самоідентифікація, соціальна адаптованість, креативність, соціальний оптимізм, ініціативність	57,1 %	67,3%
Знання самого себе «Я-ідеальне» і «Я-реальне» мають великий розрив, має високий потенціал для саморозвитку	Намагається розібратися в своїх перевагах і недоліках, відноситься до себе критично, що не прагне в бідах і неприємностях звинуватити інших.	14,9 %	39,7%
Захищеність	Відчуває себе в безпеці, не прагне захищатися від інших людей	34,9%	46,8 %
Відповідальність	Не перекладає відповідальність, завжди готовий відповідати за свої вчинки	56,2 %	59,9 %
Потреба у визначенні	Бачить світ в його різноманітності	63,7 %	72,5 %
Орієнтація на себе або інших	Орієнтований на себе в роботі, творчий процес, роздумах, в проблемних ситуаціях схильний звинувачувати себе, а не оточуючих, прагне до особистої незалежності	28,8 %	46,7 %
Здатність до емпатії	Здатний до співпереживання, соціальної чутливості, вміє формулювати вірні судження про інших	45,9 %	88,7 %
Почуття гумору	Здатний посміятися над собою, самокритичний, не прагне до переваги над іншими	33,3 %	67,1 %
Ставлення до авторитаризму	Віддає перевагу будувати спілкування на демократичному основі	39,8 %	66,7 %

Опитування студентів МНАУ (брало участь 218 студентів I курсів, 108-студентів бакалаврату і 110 – магістратури) щодо бажаних особистісних якостей викладача також показав, що реалізація двох основних функцій

викладача – виховання і освітня – вимагає від сучасного педагога таких особистісних параметрів: тактовності, емпатії, терплячості, терпимості в стосунках зі студентами та іншими викладачами, готовності приймати і підтримувати їх; розуміння індивідуальності і автономності особистості студента; уміння забезпечувати внутрішньогрупове і міжгрупове спілкування, запобігати конфліктам.

Однак за результатами цього опитування з'ясувалося, що 46% викладачів університету, на думку студентів, організовують навчально-виховний процес, ґрунтуючись на демократичному стилі спілкування, 17% – на ліберальному; 38% – на авторитарному. У свою чергу було проведено анкетування викладачів (всього брало участь 43 викладача) «Критерії і показники готовності до формування толерантності у студентів» і «Індекс педагогічної толерантності» свідчать про те, що ні всі викладачі готові до формування толерантності у студентів.

Опитування також показало, що для студентів найбільш привабливими якостями викладачів є: знання предмета, культура, професіоналізм, привітність, неконфліктність. Багато із зазначених очікуваних студентами якостей викладача є характеристиками толерантної особистості.

У період загальнодержавного карантину більшість викладачів стикнулися з проблемами прояву толерантності під час організації занять у дистанційному середовищі, саме з боку студентів.

Література:

1. Психологія управління [Електронний ресурс] : метод. реком. з вивчення дисципліни та виконання практичних і самостійних робіт для здобувачів вищої освіти І курсу ступеня "Магістр" спеціальності 152 "Метрологія та інформаційно-вимірювальна техніка" денної форми навчання / уклад. А. Б. Веліховська. – Електрон. текст. дані. – Миколаїв : МНАУ, 2018. – 60 с. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/3766>.

2. Курепін В.М. Психолого-педагогічні методи формування креативного мислення в майбутніх інженерів-педагогів / В. М. Курепін, В. С. Іваненко // Осінні наукові читання : матеріали XXIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, секція № 10. Педагогічні науки, м. Тернопіль, 27 листопада 2019 р. - Тернопіль : ГО «Наука та освіта без кордонів», 2019.

URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6416>.

3. Курепін В. М. Використання інноваційних технологій навчання – запорука підготовки висококваліфікованих спеціалістів / В. М. Курепін, Д. В. Курепін // Осінні наукові читання : матеріали XXIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, секція № 10. Педагогічні науки, м. Тернопіль, 27 листопада 2019 р. - Тернопіль : ГО «Наука та освіта без кордонів», 2019.

URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6417>.

4. Веліховська А. Б. Нові підходи до організації освітньої діяльності майбутніх інженерів з дисципліни «Психологія управління» в умовах переходу до економіки знань / А. Б. Веліховська // Розвиток українського села – основа аграрної реформи в Україні : матеріали причорноморської регіональної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу, м. Миколаїв, 25 - 27 квітня 2018 р. – Миколаїв : МНАУ, 2018. – С. 86-88. – Електро. текст. дані. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/3894>.

Abstract. *The notion of tolerance as a phenomenon of consciousness of higher education seekers of Mykolayiv National Agrarian University, the level of tolerance and the quality of the process of consciousness formation in the process of teaching social and humanitarian disciplines are studied.*

Key words: *tolerance, consciousness, social and humanitarian orientation.*

ВАЛЮТНІ Ф'ЮЧЕРСИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

*А.М. ВЛАСЮК,
здобувач вищої освіти факультету менеджменту МЕН 6/1,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

Анотація. *У тезі досліджено теоретико-методологічні аспекти валютних ф'ючерсів. Розкрито сутність, сильні та слабкі сторони, його переваги порівняно зі спотовим ринком.*

Ключові слова: *валютний ф'ючерс, хеджування, спекуляція, ф'ючерсний контракт.*

Валютний ф'ючерс - це угода між двома сторонами, в якій один з учасників зобов'язується поставити обумовлену кількість валюти (вимірюється в стандартних біржових лотах), а інша сторона, в свою чергу, дає зобов'язання цю валюту викупити. Момент купівлі - продажу валюти встановлюється на конкретну дату в майбутньому (відповідно до специфікації ф'ючерсних біржових контрактів), а ось ціна цієї угоди, визначається безпосередньо в момент її укладення [4].

Спільними торговими системами, які використовуються для роботи з обома типами ф'ючерсних контрактів, будуть:

- 1) спекуляція;
- 2) хеджування.

Основним завданням «хеджера» є усунення ризику шляхом перенаправлення частини фінансових коштів для погашення втрат за основним активу, то головна мета спекулянта полягає в отриманні прибутку, що витягується при торгових операціях на тлі постійної зміни ціни, за якою реалізуються валютні ф'ючерси [1].

На сучасному фінансовому ринку ф'ючерси поширені, незалежно від варіанту активу, їх застосовують до угод купівлі або продажу валюти, цінних паперів, індексів та інших зобов'язань й поділяються на поставний та розрахунковий ф'ючерс (рис. 1).

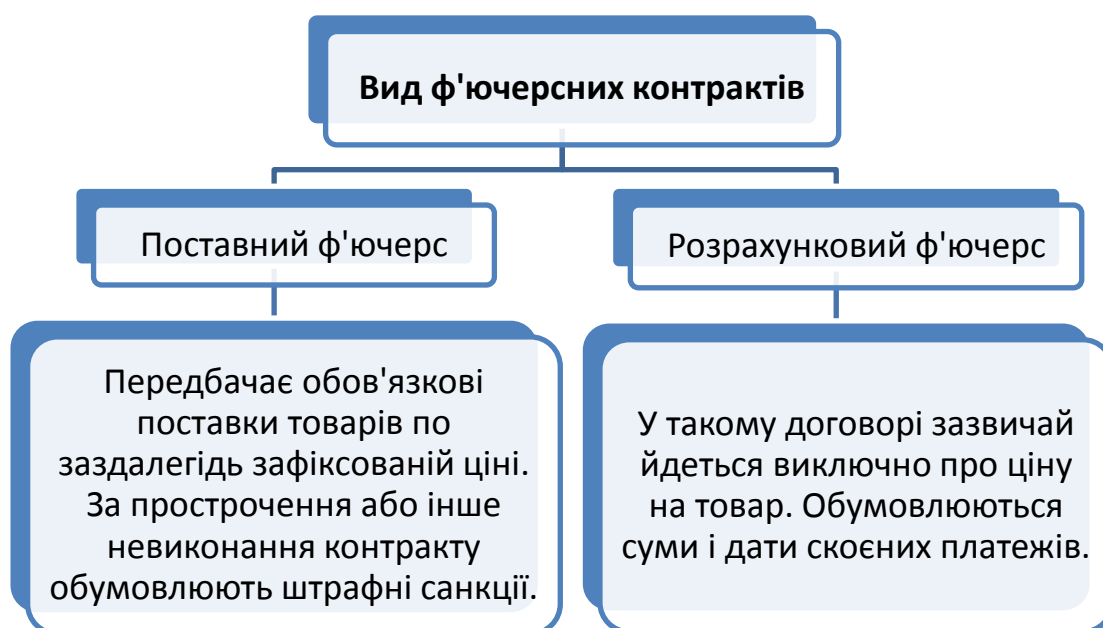

Рисунок 1. Види ф'ючерсних контрактів

Джерело: узагальнено автором за інформацією [3]

Валютні ф'ючерси є однією з найстаріших форм реалізації системи розрахункових контрактів. Вони з'явилися, коли «основою» будь-якої валюти були «золоті запаси» держави. З розвитком фінансового ринку стали з'являтися ф'ючерси на ряд цінних паперів, індекси акцій, казначейських векселів.

Валютні ф'ючерси умовно поділяються на дві категорії:

- за участю долара США, наприклад, GBP до USD або EUR до USD;

- які не містять долар США (що базується на крос-курсах).

З укладенням ф'ючерсних контрактів домагаються все тих же переваг, що мають від сировинних договорів - хеджування ризиків або заробіток на спекуляції. Перші додаткові поділяються на інвесторів або позичальників і імпортерів або експортерів, все залежить від того, відбувається прямий обмін грошовими знаками або мова йде про закупівлі або продажах імпортних товарів [6].

Біржові валютні ф'ючерси мають такі характерні риси:

- стандартизована специфікація контракту;
- можливість купувати і продавати ф'ючерсний контракт до настання дати його експірації;
- доступність;
- гарантом всіх угод такого роду виступає біржа.

В процесі спекуляції трейдер використовує той чи інший актив в своїх інтересах, щоб потім його реалізувати за більш зручною ціною і отримати свій прибуток. При цьому спекулянт може купити валютний ф'ючерс або спот, тому слід розглядати сильні і слабкі сторони ф'ючерсних контрактів (рис. 2).

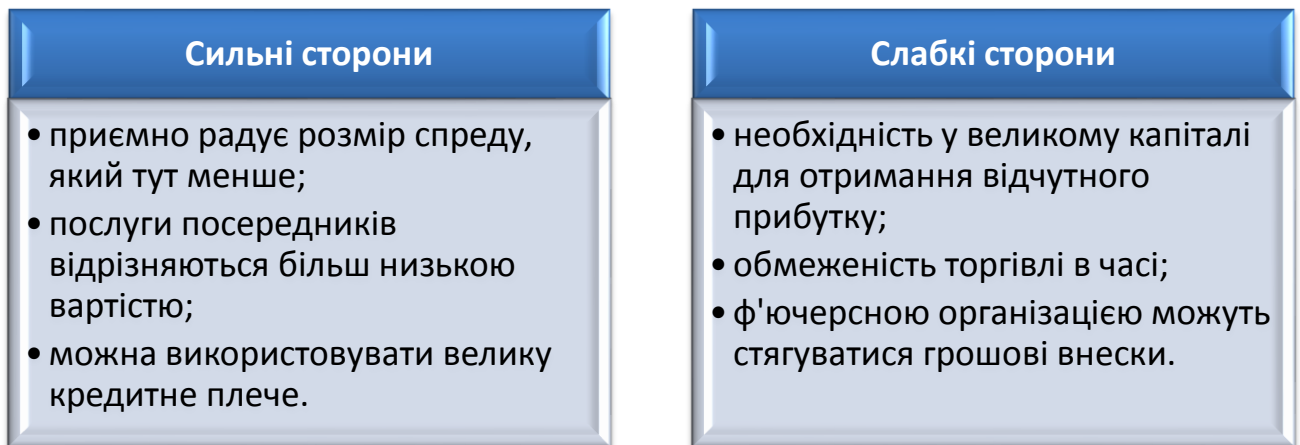

Рисунок 2. Сильні та слабкі сторони ф'ючерсних контрактів

Джерело: узагальнено автором за інформацією [2]

Біржова торгівля валютними ф'ючерсними контрактами має незаперечну перевагу, яка полягає у страхуванні ризику “заміщення” (у випадку неплатоспроможності контрагента протягом часу до завершення розрахункового періоду за форвардною угодою) регулярними платежами по

варіаційній маржі, що компенсує курсові витрати сумлінній стороні у випадку примусового закриття позицій неплатоспроможного учасника.

Таким чином, валютні ф'ючерси дуже схожі з традиційними, засновані на використанні тих же принципів, а значить - мають ту ж специфікою застосування. Тому не можна говорити про цей інструмент як про таку собі екзотику [5].

У той же час ринок валютних ф'ючерсів дає більше зручностей і переваг при реалізації двох головних цілей - спекуляції і хеджування своїх позицій. Фактично єдиною відмінністю є відсутність централізованої майданчики, де б велася торгівля. Ну а основною перевагою все-таки варто назвати можливість захисту своїх прибутків в майбутньому від можливих коливань курсу валют за рахунок придбання ф'ючерсних контрактів на них.

Привабливість біржової торгівлі валютними ф'ючерсними контрактами істотно підвищиться у випадку реалізації ідей щодо створення банківського пула, організаторами якого могли б стати зацікавлені великі українські банки, що мають не тільки певний досвід роботи на строковому ринку іноземних валют, але і підтримують довірчі відносини.

Література:

1. Васильєва В. В. Фінансовий ринок. *Центр учбової літератури*, 2008. С. 368.
2. Джон К. Халл. Опціони, ф'ючерси та інші похідні фінансові інструменти *Фінанси України*. 2007. С. 1056.
3. Ф'ючерс, Навчальні матеріали онлайн URL : <http://pidruchniki.com/10611207/finansiy/fyuchers>. (дата звернення: 03.11.20)
4. Ботвіна Н. О. Хеджування валютного ризику як складова Банківської безпеки. *Економічний аналіз*. 2013. № 14. С. 17-22.
5. Ботвіна Н. О. Страхування валютного ризику в сучасних умовах. *Таврійський науковий вісник*. 2009. №66. С. 247.
6. Ботвіна Н. О. Проведення валютних операцій комерційними банками та методика їх оцінювання. *Бізнес-навігатор*. 2009. № 2(17). С. 82–88.

Abstract. *The thesis investigates the theoretical and methodological aspects of currency futures. The essence, strengths and weaknesses, its advantages in comparison with the spot market are revealed.*

Key words: *currency futures, hedging, speculation, futures contract.*

*Науковий керівник – Бурковська А.В., канд. екон. наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

ПЕРСПЕКТИВИ КРИПТОВАЛЮТ У СВІТІ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ

*Д.Є. ГЕРАСИМЕНКО,
здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
групи Ф 3/1, Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

Анотація. Досліджено світовий ринок та розглянуто перспективи розвитку криптовалют у світі.

Ключові слова: криптовалюта, законодавство, децентралізація.

Все більших оборотів набирає безготівковий вид розрахунків, який набуває все більше переваг. Основними з них є зручність використання, оскільки за короткий проміжок часу можна здійснити низку трансакційних операцій, швидкість, що дозволяє економити час та простота. Але через нестабільність фінансової та банківської системи, все ж виникає недовіра населення до заощадження у традиційних фінансових інститутах держави, тому пошук альтернативних шляхів заощадження коштів, незалежно від держави, сприяв створенню фінансової інновації, як криптовалюта.

Дослідження частки попиту на «інтернет валюту» представлене на рис.1, де Китай займає 60% ринку. Це відбувається, насамперед, через активізацію безготівкового обороту шляхом використання нових технологій розрахунку на перспективу у майбутньому. Другим провідним користувачем на ринку є США та Канада, частка – 16%.

Рисунок 1. Ринок криптовалют на 2019 рік

Джерело: розроблено з використанням джерел [1]

Перевагами, які наділені інтернет гроші є їх децентралізація, тобто це незалежний від країни капітал. Країна не контролює рух надходжень та операції, що здійснюються за їх рахунок. З боку держави, даний вид розрахунку можна віднести до «тіньової економіки», оскільки регулювання держави відповідними законами відбувається, а контроль - відсутній. З боку підприємств, надходження від провадження діяльності не будуть оподатковуватися, що значно полегшує рівень податкового навантаження. З боку фізичних осіб, як спосіб заощадження коштів, не турбуючись про те, що через n-кількість років, кошти будуть знецінені. Це відбувається насамперед через незалежність ситуації у країні, яка може складатися, наприклад рівень інфляції, який ні в якому разі не впливає на криптовалюту і не піддає ризику до знецінення.

Щодо ставлення України до цього питання, то об'єктивно наявний дисбаланс між економічними реаліями ринку та розвитком законодавства, що ускладнює створення формально-інституціональних норм регламентації процедури емісії та обігу криптовалют і посилює можливі ризики на макро- і мікрорівнях.

Але, незважаючи на це, на 2020р. Україна входить в топ-5 за безготівковими операціями в світі та є лідером із застосування віртуальних активів серед населення [2].

Поширення використання криптовалют відбувається саме серед підприємців, особливо в період пандемії, коли підприємства змушені переходити в режим онлайн та займатися посередництвом на маркетплейсах, тобто інтернет майданчики, де продавець створює умови для продажу.

Перспектива розвитку криптовалют у світі з кожним днем набирає все більших оборотів та створює альтернативу фінансовій системі кожної країни. З такими темпами розвитку валюти, вона може стати всесвітньою валютою. Тому інвестування коштів в криптовалюту на сьогодні є найприбутковішим проектом.

Література:

1. Біткоїн та інші криптовалюти: ризики та перспективи використання в Україні. URL: <https://niss.gov.ua> (дата звернення 28.10.2020)
2. Сайт Ліга. Новини. URL: <https://ua-news.liga.net/economics/news> (дата звернення: 29.10.2020)

Annotation. *The world market is studied and prospects of cryptocurrency development in the world are considered*

Key words: *cryptocurrency, legislation, decentralization.*

*Науковий керівник – Бурковська А.В., канд. екон. наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНА ФІНАНСОВА СИСТЕМА DeFi: СУТНІСТЬ ТА ПЕРЕВАГИ

***А.О. ГОНЧАР,
здобувач вищої освіти факультету менеджменту, група МЕН 6/1,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна***

Анотація. *У цій роботі розглянута сутність децентралізованої фінансової системи DeFi. Визначені її складові, та проведений їх аналіз. Розглянуті недоліки централізованої фінансової системи та розглянуті переваги децентралізованої фінансової системи.*

Ключові слова: *децентралізовані фінанси, DeFi, блокчейн, криптовалюта, біржа, платіж, платіжний сервіс, смарт-контракти.*

Протягом століть у світі панувала централізована фінансова система, де основними посередниками є фінансові установи. За рахунок поєднання учасників ринку та економії трансакційних витрат така система мала беззаперечну перевагу. Проте з появою нових фінансових технологій, деякі функції централізованої системи учасниками ринку більш вигідно здійснювати в децентралізованій системі [1].

Децентралізовані фінанси, в сучасному розумінні, можна визначити як рух, метою якого є створення відкритої, безкоштовної та прозорої екосистеми фінансових послуг, яка доступна кожному і працює без втручання з сторони будь-яких органів влади [2]. Такою системою є DeFi, проте це не окремий продукт або компанія, а набір продуктів і послуг, які замінюють такі фінансові

інститути, як банки, страхові компанії, ринки облігацій і грошей [3, с. 11]. Найбільш популярною платформою децентралізованих фінансів є Ethereum.

Ethereum – це децентралізований блокчейн з відкритим кодом, що має функціональність смарт-контрактів. На цій платформі створений власний токен – Ether (ETH). При цьому контроль над своїми активами і взаємодія здійснюються через однорангові децентралізовані додатки (DApps) [4].

Децентралізовані додатки (DApps) - це програми, що працюють у розподіленій обчислювальній системі, тобто в мережі блокчейнів. Вони мають такі характеристики [2]:

- відкриті – кожен може перевірити, використовувати, копіювати та змінювати код;
- децентралізовані – не контролюються єдиним суб'єктом чи владою, натомість вони підтримуються декількома користувачами (або вузлами);
- захищені – програма захищена криптографією, тобто всі дані записуються та зберігаються у загальнодоступному блокчейні.

На відміну від централізованих фінансових систем, DeFI не має таких недоліків як низька швидкість операцій, висока комісія, регуляторна невизначеність. Вона ефективніше здійснює запозичення, кредитування та інші фінансові операції.

DeFI, як нова фінансова технологія, створюючи альтернативу існуючій централізованій фінансовій системі, може створити нові умови для підприємництва, інновацій та швидкого розвитку новітніх бізнес-моделей. Така система створюється за рахунок децентралізованих валют, бірж, платіжних сервісів, контрактів.

У 2008 році була створена перша децентралізована валюта (або криптовалюта) – Біткоїн, з того часу завдяки своїй децентралізації, він став основним засобом заощадження в індустрії блокчейнів і наразі називається цифровим золотом. Криптовалюта за своєю природою не має кордонів і може зберігатися і передаватися без участі будь-якого центрального органу [1]. Станом на 2020 рік кількість криптовалют перевищила 2,3 тисячі [5].

Для обміну криптовалют використовуються централізовані біржі, такі як Coinbase або Binance. Проте вони мають недолік, ці біржі не надають повного контролю для користувачів над своїми активами, що, в свою чергу, підвищує ризик злому і втрати активів. Таку проблему вирішують децентралізовані біржі, дозволяючи користувачам обмінюватися криптовалютою без необхідності передавати свої монети, коли користувачі не зберігають свої кошти на централізованих біржах, їм не потрібно довіряти цим бірж, щоб залишатися платоспроможними [3, с. 15].

Ключова роль криптовалюти полягає у платіжній функції. Система DeFi змінює цим біржам традиційну конфігурацію платежів з транзакцій, на потоки. Здійснення платежів у вигляді потоків відкриває безліч можливостей [3, с. 17].

На даний час, платежі здійснюються здебільшого на відомих платіжних сервісах, таких як Visa, PayPal і SWIFT. Вони полегшують онлайн- і офлайн-торгівлю, але зазвичай стягують відносно високі комісії за свої послуги, особливо за транскордонні платежі. Вартість платіжних послуг залишається високою навіть після того, як Інтернет значно знизив вартість самих різних послуг. Децентралізовані платіжні сервіси пропонують користувачам недорогі, миттєві й глобальні платежі, вирішуючи проблеми, пов'язані з традиційними платіжними сервісами. Наприклад, такі можливості пропонує Bitcoin Lightning Network [1].

Важливою складовою фінансової системи є форма укладання контрактів між учасниками ринку, у системі DeFi на базі блокчейну використовуються смарт-контракти. Смарт-контракт – це програмований контракт, який дозволяє двом контрагентам встановлювати умови транзакції без необхідності довіряти її виконання будь-якій третій стороні.

Звертаючи увагу на переваги від використання DeFi, необхідно підкреслити одну обставину. Користування мережею завжди пов'язано з ризиком злому, який може призвести до збитків різного розміру, навіть до повної втрати активів.

Отже, децентралізовані фінансові системи DeFi здатні революціонізувати традиційні фінансові послуги шляхом усунення необхідності в посередниках. Проте, слід зазначити, що DeFi в їх поточному стані все ще знаходяться на етапі зародження і експериментів. Багато проектів швидко поліпшуються з кожним днем і з часом DeFi можуть розвинутися так, що стануть зовсім не схожими на те, чим вони є сьогодні.

Література:

1. Chen Y., Bellavitis C. Blockchain disruption and decentralized finance: The rise of decentralized business models. *Journal of Business Venturing Insights*. 2020. №13. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352673419300824> (дата звернення: 13.11.2020).
2. Кripto-біржа: *Binance*. URL: <https://www.binance.com/ua> (дата звернення: 13.11.2020).
3. Как это DeFi / Д. Лай и др. *CoinGecko*, 2020. 205 с. URL: https://assets.coingecko.com/books/how-to-defi/How_to_DeFi_Russian.pdf (дата обращения: 13.11.2020).
4. Tikhomirov S. Ethereum: State of Knowledge and Research Perspectives. *Foundations and Practice of Security*. 2017. P. 206-221. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-319-75650-9_14 (Last accessed: 13.11.2020).
5. Cryptocurrency market capitalizations: *CoinMarketCap*. URL: <https://coinmarketcap.com> (Last accessed: 13.11.2020).

Abstract. *This paper considers the essence of the decentralized financial system DeFI. Its components are determined and analyzed. The disadvantages of the centralized financial system and the advantages of the decentralized financial system are considered.*

Key words: *decentralized finance, DeFI, blockchain, cryptocurrency, exchange, payment, payment service, smart contracts.*

*Науковий керівник – Бурковська А.В., канд. екон. наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

МАТЕРІАЛЬНА ДОПОМОГА ПРАЦІВНИКУ: НОРМАТИВНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ

*М.В. ДУБІНІНА,
д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування,*

*Ю.Ю. ЧЕБАН,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,*

*В.В. КУЗЬОМА,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

***Анотація.** Розглянуто особливості та підстави виплати разової та систематичної матеріальної допомоги працівникам підприємства з боку організаційних, облікових та законодавчих аспектів.*

***Ключові слова:** матеріальна допомога, разова, систематична, облік, оподаткування, колективний договір, заробітна плата.*

Соціальна відповідальність підприємств серед безлічі напрямів доволі часто включає такий вид соціального забезпечення працівників як матеріальна допомога. Надання матеріальної допомоги має свої організаційні, документальні та законодавчо-облікові аспекти, а також особливості у підприємств різних форм господарювання.

У законодавстві нічого не сказано про можливість надання матеріальної допомоги співробітникам приватних підприємств. Проте і заборони теж не встановлено: адже підприємства, що діють у межах своїх повноважень і за рахунок власних коштів, можуть запроваджувати додаткові, порівняно із законодавством, трудові та соціально-побутові пільги для працівників [1]. Це означає, що роботодавець не порушить законодавства про працю, якщо в колективному договорі (та/або інших локальних актах підприємства) передбачить виплату матеріальної допомоги працівникам та буде її виплачувати. Важливим є той факт, що матеріальна допомога працівникам виплачується лише у грошовій формі.

Залежно від частоти надання матеріальної допомоги і кількості осіб, яким її виплачують, умовно виділяють разову і систематичну виплату матеріальної

допомоги. Разова допомога надається окремому працівнику (а не всім працівникам підприємства). Характеризується вона тим, що необхідність у ній виникає несподівано (її виплата не була запланованою). Рішення про видачу такої допомоги керівник підприємства приймає на свій розсуд, але з посиланням на пункт того чи іншого внутрішнього документа підприємства. Систематична матеріальна допомога, як правило, надається всім працівникам на регулярній основі.

Отже, разова матеріальна допомога може бути надана працівнику для вирішення соціально-побутових питань; на лікування (самого працівника або членів його сім'ї); у зв'язку з оформленням шлюбу; у зв'язку із сімейними обставинами; у зв'язку з народженням дитини; на поховання; при виході на пенсію тощо. Порядок надання матеріальної допомоги, як правило, фіксується в колективному договорі підприємства. У більшості випадків підприємство або не має колективного договору або у договорі не зазначено можливості виплати матеріальної допомоги, але її все одно можна виплатити на підставі заяви співробітника. У заяві він повинен зазначити причину надання йому допомоги та її бажаний розмір. Також до заяви слід додати підтверджувальний документ (наприклад, свідоцтво про шлюб, пенсійне посвідчення тощо). Якщо ж співробітник не бажає назвати причину, з якої він потребує матеріальної допомоги, тоді в заяві можна просто зазначити «у зв'язку зі скрутним матеріальним становищем». На підставі заяви співробітника роботодавець видає наказ та виплачує допомогу.

Основним обліковим аспектом є те, що одноразова матеріальна допомога не входить до складу витрат на оплату праці, тобто не вважається зарплатою [2]. Така допомога не включається до оподаткованого доходу фізичної особи (тобто й не оподатковується податком на доходи фізичних осіб), якщо виконані такі дві умови: допомога надана резидентом (юридичною особою або фізичною особою) та її сума сукупно за такий рік не перевищує встановленого законодавством розміру. З такої виплати не утримують військовий збір та її сума не впливає на право на податкову соціальну пільгу (якщо нею

користуються). Відповідно, єдиний соціальний внесок на такі виплати не нараховується. В обліку з податку на прибуток виплата разової матеріальної допомоги відображається виключно за бухгалтерськими обліковими правилами. Також допомога не оподатковується податком на додану вартість, оскільки не підпадає під визначення терміну «постачання товарів» або «постачання послуг» [3]. У бухгалтерському обліку таку виплату включають до витрат звітного періоду [4]. Враховуючи те, що виплата такого виду допомоги не пов'язана ні з виробничою, ні з адміністративною діяльністю, ні зі збутом, при її нарахуванні використовується субрахунок 949 «Інші витрати операційної діяльності».

Матеріальну допомогу на постійній основі роботодавець може виплачувати всім співробітникам або ж певним категоріям співробітників. Заяву для отримання систематичної матеріальної допомоги співробітникам подавати не обов'язково, але бажано. Але якщо в колективному договорі (трудовому договорі) йдеться не про обов'язковість, а про можливість надання такої допомоги, то без заяви працівника не обійтися.

Ця допомога належить до зарплати як інші заохочувальні та компенсаційні виплати [2]. Наприклад, на систематичній основі може надаватися матеріальною допомогою на оздоровлення. Так, матеріальна допомога на обов'язковій основі передбачена для педагогічних, науково-педагогічних, медичних працівників і держслужбовців, службовців органів місцевого самоврядування. Проте таку допомогу не заборонено надавати й співробітникам підприємств приватної власності, наприклад у зв'язку з екологічним становищем. Такі виплати можуть надаватися особам, які працюють на забрудненій території тощо.

Систематична виплата матеріальної допомоги може бути передбачена колективним договором, положенням про оплату праці або іншим внутрішнім документом підприємства. Наприклад, у колективному договорі можна передбачити виплату матеріальної допомоги на оздоровлення, яка виплачується раз на рік перед щорічною відпусткою, а також інші види систематичної

допомоги. Зазначимо, що якщо надання матеріальної допомоги певного виду передбачене в локальному документі підприємства, то роботодавець не має права відмовити співробітникові в її виплаті.

Наголошуємо, що у цілях оподаткування систематична матеріальна допомога, що надається працівникам їх роботодавцем, підпадає під визначення «заробітна плата» [3]. Тому така виплата оподатковується податком на доходи фізичних осіб за ставкою 18 % за правилами, встановленими для заробітної плати, та враховується при визначенні права працівника на податкову соціальну пільгу, а також військовим збором. У формі № 1ДФ систематична матеріальна допомога також відображається у складі зарплати: в розділі I — з ознакою доходу «101», а в розділі II — за рядком «Військовий збір» у загальній сумі виплат, нарахованих/виплачених фізичним особам у звітному кварталі.

Оскільки систематична матеріальна допомога працівникам входить до фонду оплати праці у складі інших заохочувальних та компенсаційних виплат, то роботодавець повинен на такі виплати нарахувати єдиний соціальний внесок за ставкою 22 % (а якщо працівник є особою з інвалідністю — за ставкою 8,41 %).

Об'єктом оподаткування податком на прибуток є бухгалтерський фінансовий результат до оподаткування, скоригований на податкові різниці, передбачені розділом III Податкового кодексу України. Проте податкових різниць при виплаті систематичної матеріальної допомоги зазначеним нормативним документом не передбачено. Матеріальна допомога у грошовій формі не оподатковується податком на додану вартість, оскільки не підпадає під визначення термінів «постачання товарів» або «постачання послуг». У бухгалтерському обліку сума систематичної матеріальної допомоги включається до доходу працівника у вигляді заробітної плати, тому формуються звичайні проводки: Дт 23, 91, 92, 93, 94 — Кт 661.

Підводячи підсумок, зазначимо, що дотримання організаційних, облікових та законодавчих аспектів під час нарахування та виплати матеріальної допомоги є гарантуванням не лише здійснення соціального

захисту працівника, але й дотримання чинного законодавства та уникнення штрафних санкцій.

Література:

1. [Кодекс законів про працю України](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/322-08) [Електронний ресурс] : Закон України затверджений Верховною Радою України від 10.12.1971 № 322-VIII (зі змінами і доповненнями). – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.

2. Інструкція зі статистики заробітної плати [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена наказом Держкомстату від 13.01.04 р. № 5 (зі змінами і доповненнями). – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04#Text>.

3. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України затверджений Верховною Радою України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами і доповненнями). – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [Електронний ресурс] : положення, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999р. № 318 (зі змінами і доповненнями). – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>.

Abstract. *Features and grounds for payment of one-time and systematic material assistance to employees of the enterprise from the organizational, accounting and legislative aspects.*

Key words: *material assistance, one-time, systematic, accounting, taxation, collective agreement, wages.*

АКРЕДИТИВНА ФОРМА РОЗРАХУНКУ В МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Т.В. КАЗАН,

здобувач вищої освіти факультету менеджменту, групи МЕН 6/1,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

Анотація. *Проаналізовано та обґрунтовано теоретичні засади сутності акредитиву, механізм його здійснення в міжнародній торгівлі, а також розглянуто переваги та недоліки цієї форми розрахунку.*

Ключові слова: *акредитив, міжнародна торгівля, документарний акредитив, банк-емітент.*

Акредитивна форма розрахунків є дуже поширеною в міжнародній торгівлі. Ця форма розрахунків вимагає найбільш активної участі банків у

здійсненні розрахунків і спрямована, як правило, на захист інтересів продавця [1].

Використання акредитивів стало життєво важливим аспектом міжнародної торгівлі, через характер міжнародних угод, які включають такі фактори, як відстань, різні закони в кожній країні, труднощі в знанні надійності кожного сторони.

Імпорт і експорт дуже часто пов'язані з певними ризиками. Експортери ризикують тим, що покупці не заплатять за товари, в той час як імпортери ризикують заплатити, але нічого не отримати натомість. При виникненні будь-яких суперечок, їх може бути дуже важко вирішити, через відстань [2]. Одним із способів зниження ризиків є використання акредитива, який іноді називають "документарний акредитив". Це може дати гарантію продавцю, що вони будуть оплачені, і покупець може бути впевнений, що ніякий платіж не буде зроблений, поки він не отримає товар [3].

Акредитив корисний, коли достовірну кредитну інформацію про іноземного покупця важко отримати, але експортер задоволений кредитоспроможністю іноземного банку покупця [1]. Акредитив також забезпечує безпеку покупця, оскільки ніяких зобов'язань по оплаті не виникає до тих пір, поки товар не буде відвантажено або доставлений відповідно до обіцянок або гарантіями.

Операції з акредитивами регулюються спеціальним зведенням правил, що має назву UCP 600, який знаходиться у веденні міжнародної торгової палати. UCP 600 - це не конвенція і не звіт законів, а набір правил, яких дотримуються банки в усьому світі [4]. Ці правила визначають зобов'язання сторін, що беруть участь в угодах з акредитивами, з особливим акцентом на банківські процеси та процедури.

Акредитив легко налаштовується і дозволяє створювати нові торгові відносини за рахунок зниження кредитного ризику, але він може збільшити вартість ведення бізнесу в вигляді банківських зборів і формальностей [5].

Як і будь-який фінансовий інструмент, акредитив має різні переваги та недоліки при здійсненні міжнародної торгової угоди. Деякі основні з них наведені в табл. 1.

Таблиця 1 Переваги та недоліки використання акредитивів при здійсненні міжнародної торгівлі

№	Переваги	Недоліки
1	2	3
1.	Акредитив дає торговим партнерам можливість здійснювати операції з невідомими партнерами або у новостворених торгових відносинах, що допомагає швидко розширити їх бізнес в нових географічних регіонах.	Акредитив збільшує вартість ведення бізнесу. Банки стягують комісію за надання цієї послуги, і вона може різко зрости, якщо сторони захочуть поставити якісь додаткові функції.
2.	Акредитив дуже легко налаштовується. Обидва торгових партнера можуть поставити умови в відповідності зі своїми вимогами і прийти до взаємного списку пунктів.	Робота з акредитивами пов'язана з перевіркою документів на відповідність умовам. Це досить трудомістка форма розрахунків, тому вона є найбільш дорогою.
3.	Акредитив передає кредитоспроможність від імпортера або покупця банку-емітенту. Імпортер може здійснювати кілька операцій одночасно, якщо його підтримує авторитетна і велика установа, наприклад банк.	Акредитив створює істотний ризик шахрайства для імпортера. Банк буде платити експортеру, дивлячись на відвантажувальні документи, а не на фактичну якість товару. Спори можуть виникнути, якщо якість відрізняється від того, що було погоджено.
4.	Акредитив є більш безпечним для продавця або експортера в разі банкрутства покупця або імпортера. Оскільки кредитоспроможність імпортера передається банку-емітенту, банк зобов'язаний виплатити суму, обумовлену в акредитиві.	Акредитив має термін придатності, і тому експортер має обмеження за часом, протягом якого він повинен буде доставити товар у що б то не стало. Часом цей поспіх створює безлад.

Джерело: узагальнено автором самостійно на основі [6]

Отже, акредитивна форма розрахунків – складна, тривала і дорога. Не дивлячись на це дана форма гарантує своєчасну оплату експорту товарів та зменшення ризику неотримання товару імпортером. Тому використання такої

форми розрахунку вигідне для обох сторін особливо якщо: ділові партнери установили нові, неперевірені ділові відносини; продавець не впевнений у платоспроможності покупця, а покупець не впевнений у спроможності продавця поставити товар (виконати роботи/надати послуги); або ж об'єктом договору є великі проекти або товари, виготовлені за спеціальним замовленням.

Література:

1. Шевчук І.М. Міжнародні розрахунки і валютні операції: *Навчально-методичний посібник*. 2004. № 12. С. 148.
2. Шпильовий В. А. Акредитивна форма розрахунків у практиці зовнішньоекономічної діяльності. *Журнал "Агросвіт"*. 2015. № 24. С. 50–55.
3. Акредитиви по Україні. Офіційний сайт акціонерного товариства державний банк «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua/business/akkreditivnoe-obsluzhivanie> (дата звернення: 22.10.2020)
4. Акредитив у ЗЕД. Принципи та розрахунки. Законодавство України. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DG170138.html (дата звернення: 30.10.2020)
5. Коцовська Р.Р. Банківські операції: навч. посіб. *УБС НБУ : Знання*. 2010. №9. С. 390.
6. Дячек В.В. Особливості використання форм міжнародних розрахунків українськими підприємствами під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності. *Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського*. 2018. № 21. С. 70-76.

Annotation. Theoretical principles of the essence of the letter of credit, the mechanism of its implementation in international trade are analyzed and substantiated, as well as the advantages and disadvantages of this form of payment are considered.

Key words: letter of credit, international trade, documentary letter of credit, issuing bank.

*Науковий керівник – Бурковська А.В., канд. екон. наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

РОЗВИТОК МАРКЕТИНГУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Л.А. КОЗАЧЕНКО,

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,

В. В. ХОРЕНЖЕНКО,

магістр, спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

***Анотація.** Розглянуто стан розвитку маркетингу сучасних умовах. Сформоване авторське визначення поняття «діджиталізація». Визначено обов'язки сучасних маркетологів, які працюють у сфері діджитал-маркетингу. Встановлено, що цифровізація може забезпечувати потреби населення та підтримувати довгострокову цінність бізнесу та його бізнес-процесів на ринку.*

***Ключові слова:** діджиталізація, маркетинг, маркетолог, цифровізація, бізнес-процеси.*

Глобальні виклики змінюють звичну здатність суспільства у комунікації та отримання нової інформації. Цифровізація бізнес-середовища стрімко займає чільне місце майже в кожному аспекті життя людей, що впливає на способи отримання інформації та вплив на їх уподобання. Наразі всю інформацію можна знайти на веб-сайтах, у соціальних мережах, що замінюють телебачення, радіо, газети, журнали. Українські користувачі інтернет - ресурсів, як національних, так і закордонних використовують інтернет-сервіси, інтернет-портали, поштові сервіси, маркетплейси, соціальні мережі та блоги задля повідомлення чи обговорення різноманітної інформації з більшою кількістю зацікавлених людей. В цей час відбувається найважливіша трансформація нашого часу – діджиталізація.

Сучасні джерела містять різні підходи до визначення категорії «діджиталізація». Так, одні автори характеризують дану категорію досить звужено, зводячи розуміння «діджитал» до переведення інформації у цифрову форму [1]. Такі дослідники як засновники Innolytics Group в поняття діджиталізації вкладають більш широкий зміст, зокрема: вказують, що діджиталізація – це загальний термін для позначення цифрової трансформації суспільства та економіки. Він описує перехід від індустріальної епохи і

аналогових технологій до епохи знань і творчості, яка характеризується цифровими технологіями та інноваціями в цифровому бізнесі [2].

Базуючись на ключових характеристиках діджиталізації різних авторів вважаємо, що дане поняття можна розглядати як неминучий результат глобалізації, що знаходить своє відображення в суспільстві та економіці, характеризується широким використанням цифрових технологій, дозволяє спростити ведення бізнес-процесів та життя людей в цілому.

Осучаснення інформаційні технології, зокрема і процес оцифрування, торкнувся всіх сфер бізнесу та його бізнес-процесів. У просуванні продукту на другий план відійшли телевізійна та радіо- реклами, друковані видання та друкована продукція. Раніше для привертання уваги клієнтів досить було побудувати магазин, а зараз споживач губиться у різноманітті виробників та товарів, за роботою не встигає вивчити всі наявні пропозиції і бажає з найменшими витратами часу зробити покупку.

Задля стимулювання попиту клієнтів, використовуючи всі маркетингові технології, увага компаній фокусується, перш за все, на стимулюванні попиту споживачів. Відповідно до результатів досліджень ринку інтернет реклами, що були проведені Інтернет асоціацією України у I півріччі 2020 року, рекламодавці найбільше витрачали на банерну рекламу (38%) та цифрове in-stream відео (44%), порівняно з показниками I півріччя 2019 року (34% та 41%). Загальний обсяг ринку інтернет-реклами в Україні у I півріччі 2020 року залишається без змін відносно I півріччя 2019 року та складає 5.6 млрд грн. [3]. Не дивно, що бізнес починає цифрову трансформацію саме з маркетингу, метою якого є збільшення кількості точок цифрового зіткнення клієнта та продукту і тим самим поліпшити клієнтський потік. Саме тому, наразі в обов'язки сучасних маркетологів безпосередньо входить робота з сайтами, відгуками, блогерами та соціальними мережами, електронною комерцією, а також з усіма технологіями, які з нею пов'язані.

Сучасні бізнес- процеси зумовили потребу у таких фахівцях як діджитал стратег (Digital strategist). На сайті **Інтернет Асоціації України** представлено

словник, який містить 250 медіатермінів, які використовуються на ринку інтернет-реклами, де вказано, що діджитал стратег це «маркетинг стратег із досвідом роботи у сфері інтернет-реклами, аналізує ринок, визначає цільову аудиторію, модель її поведінки онлайн та офлайн. Також діджитал стратег розробляє маркетингову стратегію онлайн-присутності бренду, визначає оптимальний набір інструментів для ефективного досягнення цілей бренду і коректного донесення бренд-повідомлень до споживача. Обов'язки можуть також включати відстежування та прогноз інтернет-трендів, конкурентний аналіз, SWOT-аналіз та інше [3].

Лева частка сучасного мережевого маркетингу за останні 7 років припадає на соціальні мережі, такі як Instagram, Twitter, Facebook. Соціальні мережі міцно увійшли в повсякденне життя людей, а маркетинг органічно влився в них, професійно використовуючи «сарафанне інтернет-радіо» та розповсюджує рекламу, використовуючи при цьому кращі технології традиційного маркетингу. Можна сміливо стверджувати, що сучасний маркетинг не що інше, як вміле змішання старих перевірених прийомів, в тому числі психологічних, а також нових поліпшених технологій, а саме цифрових [4]. Розглянемо динаміку та обсяги медійної реклами за період 2011-2019рр. (рис. 1).

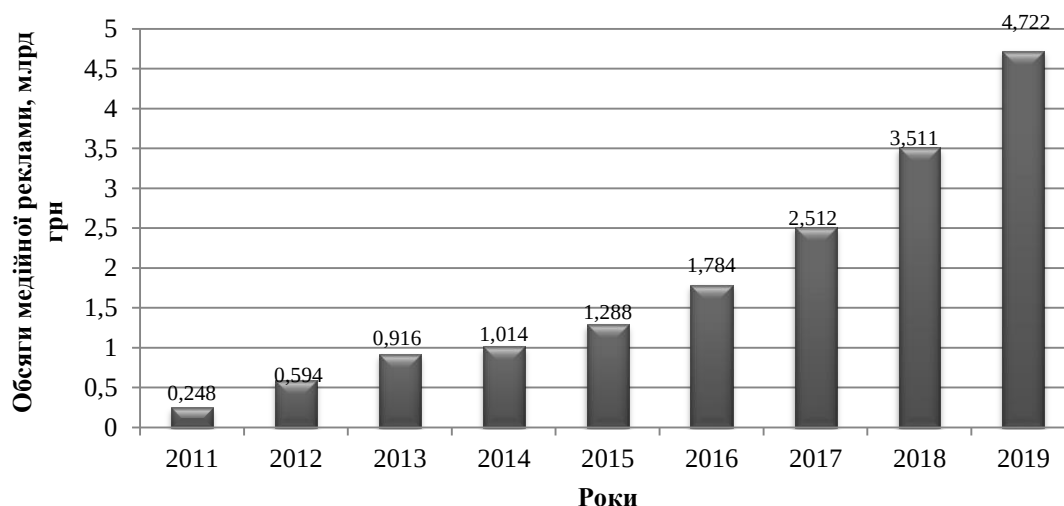

Рисунок 1. Динаміка та обсяги медійної реклами за період 2011-2019рр., млрд. грн.

Джерело: [4]

Отже, як ми бачимо на діаграмі, ринок медійної реклами стрімко зростає і 4,7 млрд грн його обсяги сягнули вже у 2019 році, одночасно збільшуються витрати на рекламу в месенджерах і соцмережах. Даний факт підтверджує, що маркетинг завжди активно пристосовується до сучасних умов, наразі до діджиталізації суспільства та бізнес-процесів.

Діджитал-маркетинг швидко пристосовується до незапланованих суспільних подій, які несподівано можуть змінювати традиційне функціонування ринку. З кінця 2019 року вагомим чинником, що вплинув на життя всіх країн світу, в т.ч. України, став спалах пандемії COVID-19 (коронавірусу). Представники великого і малого бізнесу повинні були різко змінити правила ведення бізнесу, а люди різного віку пристосовуватись до життя та споживання в умовах пандемії. Саме в такому випадку, на допомогу бізнесу і споживачам приходить діджитал-маркетинг. По-перше діджитал-маркетинг дає змогу населенню забезпечити задоволення своїх матеріальних і нематеріальних потреб, починаючи від купівлі продуктів харчування і до онлайн відвідування музеїв та вистав. По-друге дозволяє бізнесу триматись на плаву і не зменшувати свої виробничі потужності.

Так, генеральний директор агенції цифрового маркетингу «123 Internet Group» [5] Скотт Джонс зауважив, що: «Ми живемо в невизначений час, але з ростом віддаленої роботи компанії звертаються до цифрових каналів і змінюються» [6].

Більшість підприємців змушені переходити до діджитал-маркетингу як до екстреної заміни звичного ведення справ. Проте, вважаємо, що цифровізація може забезпечувати довгострокову цінність, навіть коли суспільство зможе повернутися до безпечної комунікації та традиційного процесу вибору товару або послуги.

Ми підтримуємо думку генерального директора АТ «Укрпошта» І. Смілянського у тому, що діджиталізація – це неминучість, тому що світ стає глобальним... Тож питання в тому, аби дійсно знайти своє місце в новій світовій діджитальній економіці» [7].

Отже, в сучасному інформаційному просторі маркетингові процеси повинні враховувати змінності, адаптуватися до потреб і можливостей суспільства та бізнесу. Сучасні маркетологи трансформують свої знання в області інформаційних технологій, освоюють прийоми збору і аналізу зворотного зв'язку і розвиваються у напрямку діджиталізації. Отже, під впливом викликів сьогодення в Україні формується інформаційне суспільство, що стає частиною світового інформаційного простору.

Література:

1. Словотвір. Майданчик для пошуку, обговорення та відбору влучних відповідників до запозичених слів: веб-сайт. URL: <https://slovotvir.org.ua/words/didzhytalizatsiia> (дата звернення 28.10.2020).
2. Innolytics Group, official website. URL: <https://innolytics-innovation.com/what-is-digitalization/> (дата звернення 28.10.2020).
3. Інтернет Асоціація України, офіційний веб-сайт. URL: <https://inau.ua/proekty/doslidzhennya-internet-audytoryi> (дата звернення 10.11.2020).
4. Обсяг ринку онлайн-реклами. Журнал ELNews: веб-сайт. URL: <https://elnews.com.ua/uk/obsyag-rynku-onlajn-reklamy-u-2019-roczy-sklav-126-mlrd-grn/> (дата звернення 28.10.2020).
5. 123 Internet Group – digital marketing agency, official website. URL: <https://www.123internet.agency/> (дата звернення 28.10.2020).
6. Why Companies Turn To Digital Marketing To Survive COVID-19. Журнал Forbes. URL: <https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2020/03/20/why-companies-turn-to-digital-marketing-to-survive-covid-19/#2507bab02425> (дата звернення 28.10.2020).
7. Тренд чи неминучість? Експерти про діджиталізацію. Журнал Evo business. URL: <https://evo.business/trend-chi-neminuchist-eksperti-pro-didzhitalizaciyu/> (дата звернення 28.10.2020).

Abstract. *The state of development of marketing in modern conditions is considered. The author's definition of the concept of "digitalization" is formed. The responsibilities of modern marketers working in the field of digital marketing are defined. Digitalization can meet the needs of the population and maintain the long-term value of business and its processes in the market.*

СТРАХУВАННЯ ВАЛЮТНОГО РИЗИКУ

*І.В. КОЛЕСНИК,
здобувач вищої освіти факультету менеджменту, групи МЕН 6/1,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

***Анотація.** У тезі деталізується поняття валютного ризику та його сутність, розглянуто методи страхування від валютних ризиків в світі та Україні.*

***Ключові слова:** валютний ризик, валютні зосередження, форвардні операції, страхування, ризики.*

Страхування валютних ризиків грає важливу роль в розвитку зовнішньоекономічної діяльності. З подібним типом ризику можуть зіткнутися як приватні бізнесмени, так і великі організації. Валютні ризики необхідно страхувати тим фірмам, які можуть виходити на зовнішній ринок. Валютний ризик пов'язаний з коливанням курсу валют в період між досягненням домовленості і датою платежів [1].

Під визначенням валютні ризики розуміють небезпеку валютних втрат у результаті зміни курсу валюти ціни стосовно валюти платежу в період між угодою(кредитною) або укладанням контракту і здійсненням платежу. Основою валютного ризику є зміна реальної вартості грошового зобов'язання в зазначений період. Валютні ризики загрожують обом сторонам угоди [2].

Імпорттери, експорттери, банки і учасники фінансових відносин в процесі страхування захищають себе від наступних валютних ризиків: можливих грошових збитків або одержання прибутку в неповному обсязі; невідповідності активів пасивів, які виражені в іноземній валюті; несприятливого впливу ризику на фінансовий стан підприємства. Всі вони виникають в процесі здійснення міжнародних і національних операцій з валютою, які здійснюють підприємці, експорттери, імпортертери і банки.

Зазвичай предметом валютного ризику називають поточні кошти, а також майбутній прибуток організацій або приватної особи. Це об'єкти, на які безпосередно может впливати нестабільність ринків, раптові зміни курсів

валют. Наприклад, для української економіки предметом валютного ризику становиться можливість підвищення долара як якоїсь умовної аналітичної одиниці, а також зниження вартості української гривні по відношенню до долара та других валют. Одним з небагатьох фінансових об'єктів, які не схильні до ризиків, залишається власне американський долар - фінансові потоки з його участю взаємно регулюють одна одну [3].

Підприємства, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю або банки які працюють з іноземною валютою, мають необхідність в страхуванні. Існують багато методів страхування валютних ризиків, наприклад, такі як - форвардні та опціонні угоди, зміна термінів платежів, фінансові ф'ючерси, реструктуризація валютної заборгованості, паралельні позички, операції "своп", лізинг та інші.

Найчастіше застосовують в практиці такі основні способи страхування валютних ризиків: односторонні дії одного з контрагентів; операції страхових компаній, які пов'язані з надання банківських і урядових гарантій; взаємна домовленість учасників угоди. Застрахувати ризик зміни валютного курсу можна, звернувши до страховика, який має ліцензію. Можна також заручитися гарантіями уряду, якщо мова йде про залучення міжнародних інвестицій або розвитку національного товаровиробників. [4].

Валютні застереження та форвардні операції – це ті два основні методи, які використовує Україна для страхування від валютних ризиків.

Окремо виділяють іноді валютний ризик в банківській діяльності, який пов'язаний з діяльністю конкретної банківської організації. Будь-які інвестиції поточних коштів банку в закордонні активи, а також інші види фінансових операцій можуть впливати на сам банк. Невизначеність процентних ставок протягом найближчого часу серйозно впливає на рішення, які приймає банк в скоєнні тих чи інших угод. Чим вище невизначеність, тим вище ризики самого банку, тим обережніше організація буде підходити до планування інвестицій [5].

В широкому плані, захист від валютних ризиків включає використання захисних обумовлень в контрактах, прогнозування курсу різних валют, тощо, але вони виходять за рамки страхування.

Література:

1. Балабанов, І.Т. Валютні операції. *Фінанси і статистика*. 2018. №13. С.144.
2. Севрук, В.Т. *Банківські ризики*, 2016. С. 862.
3. Струченкова, Т. В. Валютні ризики. *Аналіз і управління*, 2018. С. 224.
4. Струченкова, Т.В. Валютні ризики. *Аналіз і управління ризиками* 2016. № 1-2. С. 941.
5. Шалашов, В.П. *Валютні розрахунки та бухгалтерський облік валютних операцій*. 2018. № 3. С.640 .

Abstract. *The thesis details the concept of currency risk and its essence, methods of insurance against currency risk in the world and Ukraine.*

Key words: *currency risk, currency concentrations, forward operations, insurance, risks.*

*Науковий керівник – Бурковська А.В., канд. екон. наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

РОЛЬ ГРОМАД У РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

***А.Г. КОСТИРКО,
канд. екон. наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна***

Анотація. *Визначено рівні реалізації Цілей Сталого Розвитку в Україні. Окреслено проблемні аспекти у процесі реалізації завдань Цілей Сталого Розвитку. Доповнено завдання індикаторами в рамках реалізації Цілі ІІ «Сталий розвиток міст і громад».*

Ключові слова: *глобалізація, продовольча безпека, екологічні проблеми, сталий розвиток, громади, моніторинг*

Протягом багатьох десятиліть залишається не вирішеними багато глобальних проблем. Зростання чисельності населення планети лише їх поглиблюють і доповнюють новими. Зростає потреба в ресурсах, яких і без того не вистачає. Так, необхідність збільшення обсягів продовольства підвищує загрозу продовольчій безпеці, досить негативно впливає на екологічну

ситуацію в світі тощо. Стабілізаційні заходи, які вживає кожна країна, мають короткостроковий результат і не враховують багатьох чинників. Тому питання сталого розвитку виходить на глобальний рівень.

Класично сталий розвиток визначається як такий розвиток, що реалізує сучасні потреби без порушення спроможності майбутніх поколінь реалізувати їхні потреби. Глобалізація та посилення інтегрованості чинників суспільного розвитку суттєво розширюють джерела ризиків для майбутніх поколінь. До кола таких ризиків входять і такі глобальні синтетичні категорії як згуртованість суспільства, суверенність країни, регіональний та глобальний мир тощо [1].

Важливість даного питання підтверджена на сесії Генеральної асамблеї ООН у 2015 році затвердженням 17 Цілей Сталого Розвитку (далі за текстом – ЦСР) і 169 завдань. Локалізація глобальних цілей важлива для практичної реалізації Цілей. Проте їх реалізація у повній мірі лише за рахунок централізованого фінансування і управління не можлива. Вирішення цих завдань можливе завдяки інституційної досконалості локальної громади.

Така досконалість досягається завдяки: дієздатності органів самоврядування, виконавчих інститутів, спроможності органів управління до програмування та стратегування – що пов’язано з проблемами ефективного управління; стабільності та інтегрованості громади під впливом викликів її структурної динамізації через міграцію, зміни статусів членів, структурні зміни в економіці – що досягається інклюзивністю розвитку громади; довірі всередині громади і відповідальності перед майбутнім поколінням, що впливає з усвідомлення регіональної ідентичності [1].

Місцева та регіональна влада відіграє вирішальну роль для покращення економічної, соціальної та економічної ситуації, а також у екологічних перетвореннях, необхідних для досягнення ЦСР. Їх близькість до ситуації на місцях і перед громадянами, а також їх відповідальність з точки зору управління державними інвестиціями означає, що вони займають ідеальну

позицію для виявлення та усунення недоліків з метою забезпечення сталого розвитку [2].

З метою підтримки розвитку громад в рамках реалізації 11 Цілі «Сталий розвиток міст і громад» розроблено і реалізується шість завдань. Так, забезпечення розвитку поселень і територій виключно на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості, а також забезпечення розробки і реалізації стратегій місцевого розвитку, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції сприятимуть економічному зростанню громад. У ході реалізації реформи децентралізації затверджено і впроваджено всіма регіонами регіональних стратегій розвитку, розроблених за участі громадськості. Наявність регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації є необхідною умовою для отримання регіонами коштів із державного фонду регіонального розвитку. У зв'язку з цим необхідним є забезпечення належної координації процесу впровадження у всіх регіонах регіональних стратегій розвитку.

Проте, як свідчать результати оцінки досягнення цілей, серед ключових проблемних аспектів можна виділити відсутність якісного управління. Серед чинників низької ефективності виконання завдань варто відмітити певні суперечності в організації роботи відповідних адміністрацій, брак координації, значне різноманіття інститутів в одній сфері, некомпетентність персоналу тощо.

За результатами Першого Добровільного національного огляду та громадських обговорень було сформовано ряд рекомендацій, які направлені на підвищення ролі громади у реалізації ЦСР. Так, у рамках удосконалення системи моніторингу прогресу України на шляху до ЦСР 11 «Сталий розвиток міст і громад» з мето відстеження розвитку на місцевому рівні пропонується доповнити завдання 11.2 такими індикаторами: 11.2.2 – частка об'єднаних територіальних громад (ОТГ), які мають затверджені стратегії місцевого розвитку, розроблені на основі партисипативного підходу, %; 11.2.3 – кількість

проектів розвитку, розроблених об'єднаними територіальними громадами, які отримали фінансування із зовнішніх джерел; 11.2.4 – частка громад, на сайтах яких оприлюднена інформація про ресурси ОТГ та наявні інвестиційні можливості (зокрема, дані, які мають бути оприлюднені відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 №835), %; 11.2.5 – частка об'єднаних територіальних громад, які мають розроблені комплексні схеми просторового планування території громади (у разі прийняття Верховною Радою України законопроекту реєстр. №2280), % [3].

Таким чином, сталий розвиток держави у значній мірі залежить від розвитку її регіонів, який досягається через партнерство влади, бізнесу і суспільства, а також завдяки ефективному управлінню громадами.

Література:

1. Жаліло Я.А. Діалектика реалізації цілей сталого розвитку в сучасній економіці. URL:http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/13108/Zhalilo_Dialektyka_realizatsii_tsilei_staloho_rozvytku_v_suchasnii_ekonomitsi.pdf?sequence=3&isAllowed=y (дата звернення: 01.11.2020).

2. Де Теммерман Дж. Реалізація Цілей сталого розвитку: необхідна синергія зі сторони усіх зацікавлених сторін, від парламентів до місцевих органів влади. URL:<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-en.asp?FileID=27485&lang=en>. (дата звернення: 09.11.2020).

3. Цілі Сталого Розвитку Україна. Добровільний національний огляд. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/Цілі Сталого розвитку Добровільний національний огляд.pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Цілі_Сталого_розвитку_Добровільний_національний_огляд.pdf) (дата звернення: 11.11.2020).

Abstract. *The levels of realization of the Sustainable Development Goals in Ukraine are determined. The problematic aspects in the process of realization of the tasks of the Sustainable Development Goals are outlined. The task was supplemented with indicators within the framework of the implementation of Goal 11 "Sustainable development of cities and communities".*

Key words: *globalization, food security, environmental issues, sustainable development, communities, monitoring.*

МОРФОЛОГІЧНЕ ПРИСТОСУВАННЯ ЗАПОЗИЧЕНИХ АГРОЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ

*Т.П. КРАВЧЕНКО,
кан. філол. наук, доцент кафедри українознавства,
Миколаївського національного аграрного університету,
Миколаїв, Україна*

***Анотація.** Досліджено морфологічне пристосування економічних термінів-запозичень українською мовою.*

***Ключові слова:** морфологічне пристосування, мова-реципієнт, мова-донор, термін, запозичення.*

Обов'язковим складником процесу освоєння іншомовної лексичної одиниці є морфологічна адаптація, суть якої полягає в підпорядкуванні запозиченого слова правилам, властивим певній частині мови у граматичній системі мови-реципієнта, та внесення нової лексичної одиниці іншомовного походження до парадигматичного ряду, характерного для відповідної частини мови в системі цієї мови.

Відомо, що найвільніше з усіх частин мови запозичуються лексичні одиниці, які належать до класу іменників. Оскільки у термінознавстві домінує думка про іменну природу терміна, то відсоток термінів-іменників, зокрема й запозичень, є найвищим у термінолексичній певної галузі знань.

В українській мові, як і в будь-якій іншій, “в основу виокремлення іменника покладено ономазіологічну категорію предметності” [1, с.47]. В українській літературній мові визначальними засобами морфологічного оформлення категорії предметності є рід, число і відмінок. Усі три категорії можемо спостерігати з-поміж мов-донорів лише в латинській та німецькій, проте вони мають різне граматичне вираження..

У флексивних мовах, до яких належить і українська, визначальною категорією іменника виступає категорія відмінка. Усі запозичені іменники в українській термінології агроєкономіки з погляду відмінювання належать до трьох груп: 1) іменники, що мають повну відмінково-числову парадигму; 2) іменники, що мають часткові парадигми в однині або лише в множині; 3)

“невідмінювані” іменники, що функціонують в українській мові з нульовою флексією.

Найбільше запозичень входить до першої групи, і в сучасній українській мові вони співвідносні з одним із чотирьох підтипів відмінювання (відміною), за яким відбувається словозміна цих термінів, що набувають відповідних відмінкових закінчень. Найпродуктивнішими є перша і друга відміна, як і у загальновживаній питомій лексиці. Запозичені терміни, віднесені до жіночого роду із закінченням -а (-я), відмінюють за першою відміною в однині: *парцела* (фр.) – *парцели* – *парцелі* – *парцелу* – *парцелою* – *на парцелі* – *парцело*; *ферма* (англ., фр. < лат.) – *ферми* – *фермі* – *ферму* – *фермою* – *на фермі* – *фермо*. Слід зазначити, що перша відміна в аналізованій термінології об’єднує іменники-запозичення з різних мов. Найбільшу ж групу становлять терміни, прямо запозичені з латинської мови або опосередковано, частіше – через французьку, рідше – через німецьку й англійську. Пояснити це можна схожістю I відміни, до якої належать в основному іменники жіночого роду як в українській, так і латинській мові. До I відміни були віднесені слова латинського походження, які під час входження в українську термінологію агроєкономіки зазнали змін у морфемному оформленні. Це в основному запозичення, у яких, відповідно до українських особливостей освоєння, відбулася заміна іншомовних суфіксів -**atio**, -**sio** суфіксами-субститутами -**ацій-**, -**цій-**, які є ознакою іменників жіночого роду, що дало їм підстави увійти до I відміни: *натуралізація* (фр. < лат.), *дистрибуція* (англ. < лат.), *персоніфікація* (лат.) та ін.

Запозичені агроєкономічні терміни у другій відміні представлені лише чоловічим родом з нульовим закінченням у називному відмінку однини та основою переважно на твердий приголосний: *фермер* (англ.) – *фермера* – *фермерові (-у)* – *фермера* – *фермером* – *на фермерові (-у)* – *фермере* – в однині, а в множині маємо такі закінчення: *фермери* – *фермерів* – *фермерам* – *фермерів* – *фермерами* – *на фермерах* – *фермери*. У термінології агроєкономіки термінів-запозичень середнього роду практично не засвідчено.

Запозичених агроекономічних термінів, що належали б до третьої та четвертої відміни не зафіксовано, крім запозичень, що приєднали питомий український суфікс **-ість** і стали відмінюватися за зразком третьої відміни.

Множинні загальноекономічні терміни, що давно пристосувалися до граматичних норм української мови і ввійшли до агроекономічної термінології, також відмінюють за зразками відмінювання питомих слів, бо їхні закінчення відповідають закінченням множини українських іменників, напр.: *фінанси* (фр. < лат.), *гроші* (польс. < нім. < лат.).

Окрему морфологічну групу становлять “невідмінювані” терміни-запозичення, які “у сучасній українській мові ... утворюють периферію морфологічних рядів словоформ, тяжіють до синтаксичних типів і реалізують аналітичні тенденції мовної організації, оскільки їхнє відмінкове, родове та числове значення набуває вираження засобами контексту (формами координованих, узгоджуваних або керованих слів), а не афіксальними формантами” [2, с.8]. Це, безумовно, впливає на розвиток внутрішніх, потенційних засобів аналітизму української мови, завдяки чому зникає потреба пристосовувати незвичне оформлення запозичення до типових моделей української відмінкової системи, напр.: *...середовище народження нового прошарку в суспільстві – сільського рантьє; Вимоги аграрного лобі забезпечити ексклюзивні умови кредитування цілком зрозумілі*. “Їх специфіка, – за твердженням І.Р. Вихованця, – полягає в тому, що вони, з семантичного боку не становлячи відособленого граматичного явища, входять до своєрідного граматичного іменникового підкласу з морфологічного погляду, ...і доцільно виокремити іменникову відміну з нульовою флексією, або іменникову нульову відміну” [1, с.111]. До цієї відміни належать агроекономічні терміни-запозичення, що закінчуються на голосні **-о**, **-і**, **-е (-є)**, напр.: *сальдо* (іт.), *побліситі* (англ.), *лобі* (англ.), *рантьє* (фр.), які в українській мові мають нульову флексію, специфіка якої полягає в омонімії словоформ.

Усім мовам властиве природне розмежування назв істот за статтю (жіночою та чоловічою), проте не всім їм притаманна граматична категорія

роду, а лише тим, у яких вона має формально-граматичне вираження. Входячи до української терміносистеми агроекономіки, запозичені терміни-іменники здебільшого автоматично набувають родової належності. Категорія роду терміна-запозичення в мові-реципієнті та в мові-джерелі, якщо вона наявна, може як збігатися, так і відрізнятися, оскільки не існує міжмовної ідентичності у вираженні категорії роду. У латинській, німецькій та українській мовах співвідношення та розподіл за родами зовсім відмінний.

Отже, запозичені агроекономічні терміни цілком підпорядковані граматичній системі сучасної української літературної мови та набули властивих їй граматичних форм.

Література:

1. Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови. – К.: Унів. вид-во “Пульсари”, 2004. – 400 с.
2. Фурса В.М. Семантико-граматичне та словотвірне освоєння невідмінюваних імен: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Ін-т укр. мови НАН України. – К., 2004. – 20 с.

Abstract. *The morphological adaptation of economic terms-borrowings in the Ukrainian language is investigated.*

Key words: *morphological adaptation, recipient language, donor language, term, borrowing.*

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ – ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ У ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ

***А.Г.КУЛЬПАНОВА,
здобувач вищої освіти освітньо-професійної програми
«Облік і оподаткування», заочна форма навчання,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна***

Анотація. *Досліджено актуальність питання стосовно глобалізації і її змін, що має тісний зв'язок із глобальною безпекою світу, поширенням масштабів екологічних ризиків, спонукає до посилення контролю за виконанням існуючих міжнародних угод у напрямку збереження довкілля.*

Ключові слова: *глобалізація, загрози, екологічна сфера.*

Розвиток світової економіки під впливом глобалізаційних процесів загострив питання захисту, охорони й відновлення природного навколишнього середовища. Актуальність питання має тісний зв'язок із глобальною безпекою

світу, поширенням масштабів екологічних ризиків, спонукає до посилення контролю за виконанням існуючих міжнародних угод у напрямку збереження довкілля — основи існування людства. Поширення екологічних загроз спонукало більшість держав світу розпочати активне впровадження внутрішньодержавних програм із захисту природного навколишнього середовища. Але не усі локальні екологічні проблеми існує можливість вирішити у межах однієї території, окремої держави світу. Саме тому у 2015 році було ініційовано підписання Паризької угоди у рамках Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату. Підписання Паризької угоди є слідством зростаючої необхідності у регулювання заходів зі зменшення викидів окису вуглецю. Було передбачено, що Паризька угода буде заміною Кіотського протоколу, основні завдання якого не було реалізовано у повному обсязі й не призвело до покращення кліматичної ситуації, не зупинило негативних тенденцій зі зміни клімату на планеті. Основну мету реалізації Паризької угоди було визначено у декількох напрямках, а саме: утримання зростання середньої світової температури на рівні нижче ніж $+2^{\circ}\text{C}$, спрямування зусиль на обмеження зростання температури з метою зниження ризиків зміни клімату; збільшення здатності адаптуватися до негативного впливу зміни клімату, підтримка протидії зміні клімату, зниження рівня викидів парникових газів; гармонізація фінансових потоків з метою реалізації заходів з протидії зміні клімату на планеті. З урахуванням високого рівня актуальності питання для глобальної безпеки світу визначено, що усі держави, незалежно від ступеня їхнього економічного розвитку, повинні виконувати зобов'язання зі скорочення шкідливих викидів в атмосферу [1,2,3].

Глобалізація – процес діалектичної взаємодії національних і глобальних суспільних процесів, при якому відбувається поступове обмеження національних особливостей суспільних відносин й їхнє поступове підпорядкування системі глобальних відносин, а також запасів і закономірностей такої взаємодії, цілісність якої забезпечується наднаціональними структурами сумісно з державами інших країн [4].

Глобалізація – процес, завдяки якому досягнення, рішення і діяльність людей в одній частині земної кулі справляють значний вплив на окремих людей і їхні спільноти в усіх частинах світу [5].

Основними факторами глобалізації є: формування однополярності у світовій економіці, перехід до ринкових відносин більшості країн, створення умов для їх зближення і взаємодії; інтернаціоналізація господарського життя; лібералізація зовнішньоекономічної діяльності; розвиток міжнародних економічних організацій; регіоналізація й інтеграція країн; розвиток світових валютних, кредитних, фінансових ринків; розвиток інформаційних технологій, систем комунікацій. Основною рисою процесу глобалізації є формування глобально функціонуючого виробничого процесу, серцевиною якого є сформовані інтернаціоналізовані відтворювальні цикли – ядра, які виступають своєрідним локомотивом світового господарства. В межах цих циклів формується світовий дохід, перерозподіл якого є головним стратегічним орієнтиром і основою зовнішньої політики будь-якої держави [5].

У сучасному світі глобалізація справляє домінуючий вплив на розвиток будь-якої держави. З одного боку, через розповсюдження інновацій у сфері технологій і менеджменту, активний обмін товарами, послугами, інвестиціями вона сприяє підвищенню ефективності функціонування національних економік, а з іншого – посилює нерівномірність, асинхронність та диспропорційність розвитку. До нових глобальних суспільних загроз що набувають силу на початку XXI сторіччя можна віднести: поширення деструктивних форм і напрямів людського розвитку внаслідок управлінського впливу (шкідливі цінності та звички, руйнівні образи та стандарти поведінки, помилкові стратегічні орієнтири, штучно сформовані моделі поведінки, фанатизм, нераціональна структура розподілу часу життєдіяльності, помилкові управлінські механізми, неправдива інформація), які сприяють регресу суспільства; низькі темпи екоконструктивних зрушень у організації сучасного виробництва поглиблюють негативний вплив на природу, населення, тваринний та рослинний світ, водні, повітряні й земельні ресурси (так, забруднення Землі

відходами виробництва та їх самотрансформація призводять до глобального потепління, стихійних явищ (посухи, зливи, виверження, землетруси, зсуви, пожежі), погіршення стану навколишнього середовища, зміни клімату, отруєнь, збільшення смертності та зменшення народжуваності, зниження якості життя, виникнення нових вірусів та хвороб, поширення алергенних речовин і рослин, міграції живих істот, нестачі чистих і якісних ресурсів), що унеможлиблює проживання населення у певних регіонах, погіршує здоров'я і працездатність трудових ресурсів, зменшує можливість відтворення та розкриття генетичного і соціального потенціалу людства; невизначеність впливу нових технологій і виробів на людство у майбутньому (насамперед у сферах: метеорології, екології, проектування, програмування, нанотехнологій, добувної та космічної індустрії, генної інженерії, харчової промисловості, будівництва, медицини, фармакології, філософії, психології, соціології), що обумовлює формування нових глобальних загроз і проблем людства; поглиблення залежності людства від техніки (транспортні засоби, засоби комунікації, комп'ютери, Інтернет, роботи), що призводить до обмеження процесу розкриття потенційних можливостей і здібностей людей; збільшення негативних наслідків для природного середовища і суспільства від військових та соціально-економічних конфліктів (загострення локальних війн і сутичок, поширення тероризму та псевдотероризму), які формують диспропорції у міжнародному русі людських ресурсів, гальмують людський розвиток та погіршують якість ноосфери [5]

Пріоритетними напрямками запобігання глобальних загроз мають постати наступні заходи: проектування нової світогосподарської системи, реформування системи глобальної інституалізації, інтелектуалізація та інформатизація суспільного простору, оптимізація міграційного руху людських ресурсів, удосконалення систем наддержавного і державного управління, оптимізація механізму міжнародного менеджменту та маркетингу, трансформація форм і методів міжнародного торгівельно-економічного обміну та співпраці, поглиблення соціалізації економіки та гуманізації праці.

З метою забезпечення гармонічного економічного розвитку необхідно відслідковувати та враховувати наявні глобальні загрози. Це вимагає створення механізму моніторингу який би надавав змогу координації управлінських заходів наддержавного і державного прогнозування, планування, програмування та регулювання. Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка прикладних аспектів застосування превентивних заходів запобігання та вирішення глобальних проблем і кризових явищ у національній економіці України. З огляду на безпеку світу саме глобальні екологічні пріоритети повинні виступати основою подальшого розвитку суспільства, що визначено міжнародними угодами. Активізація партнерства в екологічних питаннях під контролем ООН засвідчує глобальність питання. Затвердження глобальних цілей сталого розвитку визначає основний вектор розвитку світового суспільства до 2030 року. Глобальні цілі сталого розвитку визначають основні напрями екологічної політики держав світу.

Література:

1. Вишневська О.М. Фінансовий потенціал сільськогосподарських підприємств : теоретичні і практичні аспекти : [монографія] / О.М. Вишневська, А.Г. Костирко. — Миколаїв : ФОП Швець В.М., 2017. 268 с.
2. Вишневська О.М. Глобалізаційні можливості у розвитку держав світу / О.М. Вишневська, А.С. Вишневська // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції "Економіко-управлінські аспекти трансформації та інноваційного розвитку галузевих і регіональних систем в сучасних умовах". Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, 2019, С. 27-30.
3. Вишневська О.М. Фінансове забезпечення глобальної безпеки соціальних систем / О.М. Вишневська // Вісник аграрної науки Причорномор'я. Випуск 3, 2019. С. 12-17
4. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації / За ред. Д. Г. Лук'яненка. - К.: КНЕУ, 2001. - 538 с.
5. Глобалізація сучасного світового господарства: сутність та основні ознаки процесу. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19136>
6. Особливості сучасної глобалізації.[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <https://studfile.net/preview/5064649/page:4>
7. Шевцов А. І. Майбутнє людства необхідно спланувати: глобальні загрози і довгострокова стратегія розвитку України. .[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.db.niss.gov.ua>.

Abstract. The urgency of the issue of globalization and its changes, which has a close connection with the global security of the world, the spread of environmental risks, encourages reference to monitor the implementation of existing international agreements in the field of environmental protection.

Key words: globalization, threats, ecological spher.

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ЗАХОДІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

*В.М. КУРЕПІН,
старший викладач, кафедри методики професійного навчання,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

Анотація. У статті розкрито проблеми формування інформаційно-облікового забезпечення заходів з охорони праці на підприємствах. Висвітлено організаційно-методичні заходи для відображення зв'язку витрат на охорону праці та результатів діяльності.

Ключові слова: інформаційно-облікове забезпечення, витрати на охорону праці, джерела фінансування, витрати, стан охорони праці.

У сучасних умовах господарювання суб'єкти підприємницької діяльності повинні приділяти більшу увагу фінансовому плануванню. Метою фінансового планування є визначення можливих обсягів фінансових ресурсів, капіталу і резервів на основі прогнозування величини грошових потоків за рахунок власних, позикових і залучених з фондового ринку джерел коштів; розробка ефективної системи управління фінансовими ресурсами для досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства.

Законодавчі підстави для фінансування охорони праці передбачені у Кодексі законів про працю України (КЗпП) [1, с. 11], Законах України «Про охорону праці» [2, с. 6], «Про колективні договори і угоди», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».

Відповідно до вимог статей 161, 162 КЗпП : власник або уповноважений ним орган розробляє за участю професійних спілок і реалізує комплексні заходи щодо охорони праці відповідно до Закону України «Про охорону праці» [1, с. 4]. План заходів щодо охорони праці включається до колективного договору. Для проведення заходів по охороні праці виділяються у

встановленому порядку кошти і необхідні матеріали. На підприємствах фінансування заходів з охорони праці може здійснюватись, зазвичай за рахунок:

- виробничих витрат (матеріальні витрати на удосконалення технології та організації виробництва, підтримку основних виробничих фондів у робочому стані, утримання засобів колективного захисту та ін.);
- амортизації основних фондів;
- капітальних вкладень;
- банківського кредиту;
- кошторису затрат бюджетних організацій і установ;
- фонду охорони праці.

Визначено, що до витрат на охорону праці відносяться кошти, витрачені на:

- приведення основних фондів у відповідність з вимогами нормативно-правових актів з охорони праці щодо: механізації важких та інших робіт; захисту працюючих від ураження електричним струмом, дії статичної електрики та розрядів блискавок; діючого технологічного та іншого виробничого обладнання; впровадження в умовах діючого виробництва автоматизованих інформаційних систем охорони праці, систем аналізу та прогнозування аварійних ситуацій;
- усунення впливу на працівників небезпечних і шкідливих виробничих факторів або приведення їх рівнів на робочих місцях до вимог нормативно-правових актів з охорони праці [3, с.2];
- проведення атестації робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці та аудиту з охорони праці;
- проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці посадових осіб та інших працівників у процесі трудової діяльності;
- забезпечення працівників спеціальним одягом, взуттям та засобами індивідуального захисту відповідно до встановлених норм;

- надання працівникам, зайнятим на роботах із шкідливими умовами праці, спеціального харчування;
- проведення обов'язкового попереднього, періодичного і позапланового медичного огляду працівників, зайнятих на важких роботах, роботах з небезпечними чи шкідливими умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі.

Проте, досить часто бувають ситуації, коли заходи повинні здійснюватись без попереднього планування та фінансування. Наприклад, заходи, передбачені в актах розслідування нещасних випадків та профзахворювань, в приписах наглядових та контролюючих органів, за необхідності термінового виконання ремонтних робіт. У такому разі рішення про віднесення витрат на їх виконання до витрат на охорону праці, доцільне приймати на засіданні комісії підприємства з питань охорони праці, за поданням (аналізом, пропозиціями) служби охорони праці.

Слід розрізняти заходи з охорони праці, які стосуються працівників підприємства та заходи з забезпечення безпеки життєдіяльності, які стосуються тих хто відвідує підприємство (партнери, відряджені до підприємства, інші). До заходів з охорони праці можуть бути віднесені заходи, які виконуються:

- на робочих місцях (постійних або тимчасових);
- на ділянках, де перебування працівників виробничо-обумовлено;
- у санітарно-побутових приміщеннях;
- у зонах руху транспортних засобів та працівників.

Фінансування заходів щодо поліпшення умов праці може здійснюватися на багатоцільовій і одноцільовій основі. При багатоцільовому фінансуванні заходи щодо поліпшення безпеки виробничих процесів, технологій, обладнання, машин і механізмів є складовою частиною реконструкції, модернізації, впровадження нових засобів виробництва і кошти на охорону праці окремо не виділяються, а належать до капіталовкладень для оновлення виробництва. Як правило, не слід відносити до витрат на охорону праці, кошти витрачені на ремонт технологічного, побутового обладнання.

Не можуть бути віднесені до витрат на охорону праці витрати на будь-які ремонти будівель і споруд: капітальні, поточні, планово-попереджувальні, косметичні тощо. Такі витрати здійснюються, в першу чергу, за рахунок фонду амортизаційних відрахувань або ж загальногосподарських витрат, за певних умов можуть бути використані інші цільові фонди та джерела фінансування. Винятком може бути ремонт додатково встановленого обладнання, що покращує умови праці понад встановлені норми (кондиціонера, додаткової системи вентиляції, т. ін.) та засобів безпеки: сигналізації, блокування та відключення.

На підприємствах що фінансуються з бюджету існує своя специфіка при плануванні витрат на охорону праці [4, с.3]. Підприємства щорічно складають проєкт кошторису на наступний бюджетний рік та подають його на затвердження до головних розпорядників бюджетних коштів. Порядок складання кошторису затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 228 від 28 лютого 2002 р., в редакції постанови КМУ від 30.11.2016р. № 875. Чинна форма кошторису організації бюджетного фінансування, яка затверджена наказом Міністерства фінансів України № 57 від 28.01.2002 р., та бюджетна класифікація, нажаль, не мають окремого коду чи розділу стосовно видатків на охорону праці, як це передбачено генеральною угодою, через що ці витрати доводиться враховувати у декількох кодах.

Міністерство фінансів України у листі до головних розпорядників бюджетних коштів від 29.01.09 № 31-18030-14-20/2311 запропонувало доручити бюджетним установам передбачати у розрахунках до кошторисів окремим розділом видатки на охорону праці. Розрахунок витрат на охорону праці додається до проєкту кошторису, його форма узгоджується з розпорядником бюджетних коштів. Для більш прозорого та раціонального використання дуже обмежених коштів, доцільне у розрахунку передбачати окремими рядками кошти, які відносяться до витрат на охорону праці та інші працезахоронні заходи, які фінансуються з цільових фондів чи за рахунок загальногосподарських витрат.

Таким чином, вирішення проблем покращення стану охорони праці потребує комплексного підходу, який передбачає розробку та реалізацію низки заходів на рівні як держави так і роботодавця. Результати проведеного дослідження свідчать про те, що, незважаючи на певні зрушення в організаційно-правовому полі, існує цілий комплекс проблем економічного, інформаційно-облікового характеру. Систему контролю за витрачанням коштів, виділених на охорону праці на рівні підприємства, слід удосконалити таким чином, щоб забезпечити їх спрямування за цільовим призначенням.

Література:

1. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2694-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2694-12>.

2. Кодекс законів про працю України: Науково – практичний коментар / [Арістова І. В., Безусий В. В., Бондар С. О. та ін.]; за ред. Погрібного О. О., Шопіної І. М. – К.: Правова єдність, 2009. – 456 с.

3. Курепін Д. В. Сутність відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки / В. М. Курепін, В. С. Іваненко // День Землі - Earth Day [Електронний ресурс] : тези доповідей здобувачів вищої освіти спеціальностей 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та інших учасників освітнього процесу за результатами тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 22 квітня 2020 року. - Миколаїв:МНАУ,2020.–С.31-33.

URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7042>.

4. Курепін В. М. Проблеми вдосконалення системи управління охороною праці у банківських установах / В. М. Курепін, А. В. Демченко // Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти : матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції., 20-21 листопада 2019 р., м. Миколаїв. – Миколаїв : МНАУ, 2019. – С. 168-171. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6410>.

Abstract. *The article reveals the problems of formation of information and accounting support of labor protection measures at enterprises. Organizational and methodological measures to reflect the relationship between labor protection costs and performance are highlighted.*

Key words: *information and accounting support, labor protection costs, sources of financing, costs, state of labor protection.*

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНОСТЬ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*І. М. ЛЕСІК,
д-р філософії, доцент, доцент кафедри
економічної теорії та суспільних наук*

*В.В. ГАЛКІН,
старший викладач кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

***Анотація.** Досліджено питання сутності інноваційної діяльності системи вищої освіти в сучасних умовах та місце в ній сучасного закладу вищої освіти (ЗВО). Узагальнено характерні особливості організації інноваційної діяльності. Визначено основні перспективи запровадження інноваційної діяльності у викладанні дисциплін.*

***Ключові слова:** вища освіта, ЗВО, інноваційна діяльність, e-learning.*

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлена необхідністю модернізації системи освіти, як складного і багатогранного процесу, результативність якого залежить і від якості методичного та допоміжного забезпечення дисциплін, рівня технологічної готовності закладу вищої освіти (ЗВО) і від освітньо-кваліфікаційних програм, і від успішності реалізації їх змісту в навчально-науковій практиці.

Для виживання та прогресу людини, нації та людства необхідні інновації та еволюція. Інновації в освіті мають особливе значення, оскільки освіта відіграє вирішальну роль у створенні стійкого майбутнього. Необхідність організації інноваційної діяльності в освітньому середовищі через пандемією, пов'язану з COronaVirus Disease 2019, гостро постала як на глобальному рівні так і на рівні окремого закладу вищої освіти (ЗВО) та виявила значні проблеми та недоліки.

Закон України «Про інноваційну діяльність» [1] визначає інноваційну діяльність як – «діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг». Якщо брати до уваги систему вищої освіти то вона має бути конкурентоспроможною та випускати конкурентоздатних спеціалістів.

Проте, у дослідженні всесвітнього Індексу соціального прогресу (ISP), який

відображає основні тенденції соціально-економічного розвитку 128 країн світу в тому числі й України, «Доступ до вищої освіти» за рівнем соціального прогресу України залишається її слабкою стороною [2].

Hoffman A. and Holzhuter J. вважають, що «інновації нагадують мутацію, біологічний процес, який підтримує розвиток видів, щоб вони могли краще боротися за виживання» [3]. (Hoffman and Holzhuter, 2012).

Але для того щоб вирішувати питання задоволення глобальної потреби та обслуговувати значні масштаби неохоплених інноваційним навчанням груп на думку Shelton «освіті потрібні не тільки нові ідеї та винаходи, які руйнують очікування продуктивності від сьогоденного статус-кво; щоб надати значущий вплив, ці нові рішення повинні також «масштабуватися» [4]. Проте в системі освіти все набагато складніше, оскільки вона в першу чергу техніко-технологічно не готова, досить інертна і не здатна реагувати на зміни швидко.

Нова парадигма освіти зумовлює оновлення відповідних форм, методів і технологій навчання, що базуються на електронному навчанні (e-learning), в якому центральною фігурою є студент, який знаходиться у центрі навчального процесу, ґрунтується на повазі до його думки, на спонуканні до активності, на заохоченні до творчості.

Стратегічними пріоритетами розвитку вищої освіти в концепції інноваційного розвитку України мають стати:

а) забезпечення інноваційної спрямованості системи освіти шляхом: підвищення рівня комп'ютеризації вищих навчальних закладів; активізації науково-технічної та інноваційної діяльності ЗВО та збільшення обсягу її бюджетного фінансування; утворення інноваційних структур в системі освіти; реформування системи вищої освіти з урахуванням вимог європейських стандартів і збереження культурних та інтелектуальних національних традицій;

б) підвищення результативності вітчизняного сектору наукових досліджень і розробок з метою посилення його ролі у забезпеченні інноваційного розвитку національної економіки шляхом: інтеграції університетського сектору наукових

досліджень і розробок до світової інноваційної системи, сприяння розвитку міжнародного партнерства у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності; збільшення частки наукових та науково-технічних досліджень у ЗВО, спрямованих на створення нових видів інноваційної продукції; врахування кон'юнктури світового ринку під час визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності;

в) забезпечення розширеного відтворення знань на основі інтеграції діяльності вищих навчальних закладів, академічних та галузевих наукових установ шляхом: підвищення рівня фондоозброєності державного сектору наукових досліджень і розробок; концентрації ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності, створенні умов для організації високотехнологічного виробництва в Україні; посилення взаємодії освіти та науки, створення університетів дослідницького типу на базі провідних ЗВО; стимулювання процесу підвищення кваліфікації, розвиток системи дистанційного навчання.

Ситуація, що склалась в Україні потребує комплексного підходу з боку держави щодо вирішення питань, пов'язаних із інноваційним розвитком системи вищої освіти. Фундаментальність проблеми вимагає подальшого вивчення та пошуку найбільш оптимальних рішень, з огляду на виклики сьогодення.

Література:

1. Лесік, І. М., (2018). Соціально-економічні аспекти розвитку суспільства. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. – 2018. – Вип. 4 | DOI: 10.31521/2313-092X/2018-4(100)
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36 (06.09.2002). – Ст. 266. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
3. Hoffman, A. and Holzhuter, J. (2012), “The evolution of higher education: innovation as natural selection”, in Hoffman, A. and Spangehl, S. (Eds), *Innovation in Higher Education: Igniting the Spark for Success*, American Council on Education, Rowman & Littlefield Publishers Inc., Lanham, MD, pp. 3-15.
4. Shelton, J. (2011), “*Education innovation: what it is and why we need more of it*”, *Education Week*, Sputnik post, September 28.

Abstract. The question of the essence of innovative activity of the system of higher education in modern conditions and the place of the modern institution of higher education (ZVO) in it is investigated. The characteristic features of the organization of innovation activity are generalized. The main prospects for the introduction of innovative activities in the teaching of disciplines are identified.

Key words: higher education, free economic zone, innovative activity, e-learning.

ЕТИЧНИЙ ВИМІР ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

*О.В. МАРУЦАК,
канд. філос. наук,
старший викладач кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

Анотація. Розглянуто етичний вимір глобалізаційних трансформаційних процесів. Встановлено, що глобалізація у цілому долає обмеженість індивіда щодо його оточення, стандартів, традиційного способу життя. Проаналізована моральна поведінка індивіда в умовах глобалізованого суспільства, яка вимагає від людини робити складний вибір між різними життєвими і ціннісними альтернативами. Глобалізація не тільки розширює горизонти життєвих можливостей, але й породжує розгубленість у самоідентифікації індивіда.

Ключові слова: глобалізація, глобальна етика, культура постмодерну, етика бажання, дегуманізація.

Глобалізація – це реальність сьогодення, яка знаходиться у центрі уваги світової громадськості. Глобалізація як об’єкт теоретичного дослідження має широкі коментування та інтерпретації, що своєю різноманітністю засвідчують її складність і неоднозначність. Глобалізаційні процеси спричиняє диференціацію систем ціннісної орієнтації, розвиток освіти з утвердженням плюралізму ідей і принципів, виникненням вільної особистості, спричиняє «формування людського капіталу» [1]. Мусимо констатувати, що етична складова глобалізації під тиском політичної коректності досить часто залишається за межами всебічного обговорення. У зв’язку з цим існує неоднозначність в оцінці глобалізації з позицій етики.

Якщо глобалізацію розуміти як світогляд, згідно з яким всі істоти Землі – ланки єдиного глобального організму, і слід з повагою і турботою ставитися до них – така позиція є позитивним явищем. Розуміння того, що світ є однією

екосистемою, що є необхідним докладати зусилля для виживання людства у сучасних умовах. Це нова свідомість і нова етика, яка відображає всесвітню глобальну єдність. Наші базисні, фундаментальні моральні цінності носять загальний характер, що можна трактувати як глобальний. На думку Е. Гідденса, у глобальному постіндустріальному соціумі загальнолюдські моральні цінності не зникають, а навпаки, вони отримують реальне підґрунтя у глобальному взаємозв'язку[2]. На сучасному етапі розвитку цивілізації виникає об'єктивна необхідність переосмислення загальнолюдських цінностей. У зв'язку з цим виникає питання: «Чи можлива глобальна етика?»

Ідея глобальної етики знайшла відображення у деяких організаціях і документах (наприклад, «Всесвітній етос», «Декларація принципів глобальної етики» та ін.) У «Декларації принципів глобальної етики» сказано: «Під глобальної етикою ми розуміємо фундаментальне згоду на об'єднуючі цінності. Кожна людина володіє невідчужуваною і непорушною гідністю. Тому кожна людина у державі зобов'язана поважати гідність інших»[3]. У зміст поняття «глобальна етика» вкладається така система цінностей, яка могла бути основою єдиного культурного простору всієї постіндустріальної цивілізації.

Однак дослідники виділяють також і негативні риси глобалізації. Глобалізація передбачає міжнародний поділ праці, що спричинить залежність окремих національних держав від держав-гегемонів. У контексті глобалізації національна ідентичність втрачає сенс, національна держава стає підсистемою. Під загрозою знищення перебувають юридичні та етичні норми, пов'язані з історичними особливостями, духовною своєрідністю окремих народів. Традиційні механізми управління (наприклад, моральні стимули в економічній діяльності) втрачають значення. Оскільки глобалізація має секулярний характер, є загроза знищення або модернізації окремих релігійних конфесій, тобто релігійно-етичної специфіки окремих народів. Водночас слід критично оцінювати світоглядні запити на подолання постмодерном обмеженості культури людства в цілому. Узагальнюючи, можна виділити такі ідеї постмодернізму щодо етичної і моральної складової культури людини:

1. Етика і мораль реально не існують, вони користуються суспільством соціальний конструктивізм. Мова визначає мислення, а отже мораль – це лише «мета-оповідання» (метанаррація) – культурний детермінізм.

2. Людина існує, як насамперед, член групи, підпорядкований груповій моралі корпоративного типу – заперечення індивідуальної ідентичності.

3. Універсального людства не існує, оскільки кожна культура утворює власну реальність включаючи і мораль; традиційні моральні цінності є канонами пригноблення і насилля – заперечення традиціоналізму та універсалізму етичних принципів.

4. Абсолютних моральних істин не існує – заперечення трансцендентного походження етики.

5. Всі етичні цінності є лише масками для прикриття примітивного бажання влади – культ влади.

6. Самореалізації можна досягти у певному угрупованні, вивільнивши свої потяги, почуття і сексуальність, не намагаючись впорядкувати своє життя на засадах моралі.

Отже, є не випадковим, що молода генерація в Європі і США звикла мислити безсистемно і не рахуючись з об'єктивною істиною (Л. Андерсен). Простежуючи практичне втілення ідей постмодернізму, Б. Барбер прийшов до висновку, що їх реалізація виявляється у двох основних суперечливих тенденціях: перша – масова культура і економічна глобалізація об'єднують світ (феномен, який він назвав «McWord»); друга – трайбалізм поділяє світ на численні, відокремлені одна від одної субкультури. У сучасну епоху постмодернізму моральні аспекти людських стосунків набули нових форм. Вони, на думку Д. Вейза, базуються на етиці бажання. Ця етика виходить із наступних тверджень: «Те, чого я хочу і що обираю, не лише істинне (для мене), але й правильне (для мене)», «Те, що різним людям подобаються і вони обирають різні речі, свідчить, що істина і мораль відносні, а у мене є право на свої бажання» [4]. Отже, етика бажання, врешті-решт, спрямовує багатьох

людей, особливо молодь, до ще більшої моральної невизначеності, до відкидання традиційних моральних цінностей і джерел людської культури.

Експорт такої версії «гуманізму» з країн Заходу у моральному сенсі призводить до розширення відчуженості і втрати сенсу життя. Після демонтажу державного соціалізму на пострадянському просторі західні цінності масового споживання і поп-культури досить швидко заповнили духовний вакуум, що утворився в культурному просторі нових держав. Велика кількість людей, особливо молодь, прихильно поставилася до ідеології постмодерну з її релятивістською мораллю, запереченням абсолютних цінностей і матеріалістичним культом збагачення.

Крім того ліквідація потужної наддержави не могла не спричинити стрімке зростання злочинності. Традиціоналістське нехтування економічним мотивом заради достатнього життя легко перетворюється у пристрасть до наживи несучасного, незахідного типу, коли гроші можуть зароблятися не у результаті праці і без дотримання моралі [5]. Економічна модернізація опиняється під загрозою криміналізації і корупції, що наочно підтверджується практикою реформ, зокрема в пострадянських країнах. Звідси особливо актуалізуються проблема етики підприємництва та трудового етосу. Економісти вимушені констатувати, що сьогодні подолання економічних негараздів соціуму можливе не через трансформацію соціальних структур, а внаслідок духовної та інтелектуальної еволюції індивідів [6, 7, 8, 9].

Таким чином, в цілому глобалізація долає обмеженість індивіда щодо його оточення, стандартів його традиційного способу життя, відкриваючи безліч можливостей, знайомлячи з подібними цінностями й способами життя інших. Водночас індивід вимушений вибирати різні життєві та ціннісні альтернативи. Негативним проявом глобалізації є те, що вона здебільше механічно з'єднує світ та долаючи кордони культурних світів, проблематизує єдність суспільства, розмиваючи традиційні ціннісні орієнтації пропагуванням цінностей модерної західної цивілізації. Розхитуючи традиційні соціокультурні визначеності глобалізація не тільки розширює горизонти творчих можливостей

індивіда і суспільства, але й породжує розгубленість у самоідентифікації, що обертається підривом усталеної системи моральних норм і цінностей, особливо у суспільствах перехідної доби.

Література:

1. Горбатенко В.П. Стратегія модернізації суспільства: України і світ на зламі тисячоліть / В.П. Горбатенко. – К., 1999. – 41 с.
2. Гидденс Э. Ускользящий мир. Как глобализация меняет нашу жизнь / Э.Гидденс. – М. : Весь мир, 2004. – 120 с.
3. Кюнг Г. Декларация мирового этоса. Парламент религий мира. 4 сентября 1993 / Г.Кюнг. – Чикаго, США. [Электронный ресурс] URL: <http://anthropology.ru/texts/documents/weltethos.html>.
4. Вейз младший Д.Э. Времена постмодерна / Д.Э. Вейз младший. – Минск, 2002. – 240 с.
5. Федотова В.Г. Типология модернизации и способов их изучения / В.Г. Федотова // Вопросы философии. – 2000. – №4 – С. 3-27.
6. Козловски П. Принципы этической экономики / П. Козловски. – СПб. : Экономическая школа, 1999. – 346 с.
7. Козловски П. Этика капитализма. Эволюция и общество / П. Козловски. – СПб. : Экономическая школа, 1996. – 158 с.
8. Иноземцев В.Л. За пределами экономического общества. Постиндустриальные теории и постэкономические тенденции в современном мире / В.Л. Иноземцев. – М. : Наука, 1998. – 614 с.
9. Разин А. С. Экономическая этика в структуре этического знания / А.С. Разин, Ж.В. Рослякова // Философия социальных коммуникаций. – 2011. – № 4. – С. 78–87.

Annotation. *It was considered the ethical dimension of globalization transformation processes. It was established that in general globalization overcomes the limitation of the individual in terms of his environment, standards, traditional way of life. It was analysed the moral behavior of the individual in conditions of the globalized society which demands from the person to make a difficult choice between various vital and valuable alternatives. Globalization does not only expand the horizons of life opportunities, but also creates confusion in the self-identification of the individual.*

Key words: *globalization, global ethic, postmodern culture, ethics of desire, dehumanization.*

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

*О.І. МЕЛЬНИК,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

***Анотація.** Розглянуто сучасні джерела фінансування розвитку об'єднаних територіальних громад залежно від способу їх залучення. Наведено переваги та недоліки залучення бюджетних, кредитних, інвестиційних ресурсів. Обґрунтовано зміст та вирішальну роль альтернативних джерел у фінансуванні проєктів місцевого соціально-економічного розвитку.*

***Ключові слова:** альтернативні джерела фінансування, об'єднані територіальні громади, децентралізація, проєкти, фінансова спроможність.*

В сучасних умовах проведення децентралізації і подальшого розвитку об'єднаних територіальних громад важливим є посилення їх фінансової спроможності через абсолютно різні фінансові та соціально-економічні механізми. Держава створює всі умови для реалізації поставлених завдань та функцій громад.

Процес об'єднання територіальних громад (далі – ОТГ) розпочався з середини 2015 року, на кінець якого було створено 159 ОТГ. При цьому їх кількість з кожним роком стрімко зростала і у 2019 р. збільшилась більш ніж у 6 разів. Станом на 10 вересня 2020 р. в Україні створено 983 ОТГ. Частка власних доходів ОТГ у доходах місцевих бюджетів (загальний фонд) має чітку тенденцію до зростання: з 2,2% у 2016 р. до 18,3% (за січень-липень 2020 року) [1].

На сьогодні ОТГ одержали доступ до різних зовнішніх та внутрішніх фінансових ресурсів. Важливою ознакою як доступності певного фінансового ресурсу для місцевого соціально-економічного розвитку, так і зацікавленості місцевих органів влади в його застосуванні, є його регулярність, постійність і сталість, а, отже, і можливість їх врахування при здійсненні довгострокового планування та використання в майбутньому [2].

Залежно від способу залучення виокремлюють такі джерела фінансування місцевого соціально-економічного розвитку: бюджетні; інвестиційні; кредитні;

альтернативні (грантові). Усі вони відіграють вагому роль у розвитку ОТГ, поряд з цим мають як переваги, так і недоліки у залученні. Зокрема, перевагами залучення бюджетних ресурсів є їх безоплатність та безповоротність, а також додаткове фінансування у вигляді цільових трансфертів з державного бюджету [3]. При цьому, вони мають такі недоліки як: вичерпність ресурсів; обмежені обсяги фінансування; невідновлювальний характер деяких внутрішніх бюджетних ресурсів (кошти від продажу землі і нерухомості).

Кредитні ресурси надають можливість ОТГ отримати значні обсяги фінансування, які можна повертати поступово протягом тривалого терміну, забезпечити прискорення розбудови місцевої інфраструктури та ін. В той же час їх залучення призводить до збільшення боргового навантаження на місцевий бюджет, зменшення фінансування поточних видатків, можливим є ризик неуспішної реалізації проєктів тощо. Інвестиційні ресурси дозволяють розподілити ризики, видатки та майбутні прибутки між суб'єктами інвестування, однак зумовлюють виникнення обов'язків перед інвестором.

В переважній більшості наукових публікацій стосовно формування місцевих доходів громад та їх розвитку основна увага приділяється бюджетним ресурсам. Бюджетні джерела фінансування можуть формуватись як за рахунок внутрішніх ресурсів ОТГ (надходження від податків та зборів, продажу та оренди об'єктів комунальної власності), так і за рахунок зовнішніх ресурсів (цільові субвенції з державного бюджету, фінансування проєктів з Державного фонду регіонального розвитку та ін.). Як свідчать дослідження Н. Я. Спасів, вітчизняна практика фінансової децентралізації демонструє риси бюджетного типу, оскільки її імперативна домінанта – повна самостійність органів місцевого самоврядування у формуванні джерел доходів і здійсненні видатків. При цьому аргументована необхідність здійснення поступової децентралізації бюджетних ресурсів ОТГ за ефективної реалізації трансферної політики, оскільки превалювання у складі міжбюджетних трансфертів субвенцій, які характеризуються визначеними напрямками витрачання, та перманентна

залежність від дотацій є загрозовими в процесі забезпечення фінансової спроможності ОТГ [4, с. 15].

Ми підтримуємо позицію, що поряд з бюджетними, інвестиційними та кредитними ресурсами, вирішальна роль у фінансуванні проєктів місцевого соціально-економічного розвитку належить саме альтернативним джерелам у формі грантових коштів. Зазначені фінансові ресурси сприятимуть підвищенню фінансової спроможності територіальних громад [5]. На сьогодні вони виконують підтримуючу функцію щодо інших джерел фінансування та є перспективним напрямом фінансування реалізації проєктів і завдань розвитку ОТГ [6].

Враховуючи специфічні ознаки альтернативних джерел, можна надати наступне визначення: альтернативні джерела фінансування розвитку ОТГ – це сукупність фінансових ресурсів, які безповоротно надаються на конкурсній основі на чітко визначені цілі щодо вирішення потреб соціально-економічного розвитку місцевої громади (проєктів) у формі міжнародної технічної допомоги, грантів міжнародних донорських організацій, благодійних внесків та пожертв, а також в межах проєктів корпоративної соціальної відповідальності. При цьому головними умовами реалізації грантової допомоги є: чітке окреслення проблем і потреб розвитку ОТГ; обґрунтування напрямів їх перспективного вирішення; визначення очікуваних результатів та необхідних обсягів фінансування (потреби в ресурсах).

Отже, альтернативні джерела мають ряд особливостей і є визначальним джерелом фінансування в ОТГ, що розвиваються. Адже, державна підтримка у формі бюджетного фінансування необхідна при початковому об'єднанні та для забезпечення основних функцій громадою. В подальшому саме завдяки альтернативним джерелам є можливість удосконалювати інфраструктуру місцевості та зміцнювати її позицію в економіці держави.

Література:

1. Децентралізація : офіційний веб-сайт. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/593/Моніторинг_10.09.2020.pdf (дата звернення: 03.11.2020).
2. Борщ Г. А., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Дехтяренко Ю. Ф. та ін. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посібник. Київ : Рада Європи, 2017. 107 с.
3. Куценко Т., Сіренко Я. Забезпечення фінансової спроможності територіальних громад як пріоритет децентралізації управління. URL : https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/30350/MO_2019_7.pdf. (дата звернення: 03.11.2020).
4. Спасів Н. Я. Сучасна парадигма фінансів об'єднаних територіальних громад : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.08. Тернопіль, 2020. 40 с.
5. Сембер С. В., Чубарь О. Г., Машіко К. С. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової спроможності та фінансових ресурсів територіальної громади. *Регіональна економіка*. 2015. №3 (77). С. 81-90.
6. Лісова А.А., Мельник О.І. Перспективні напрями фінансового забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад. *Ефективна економіка : електрон. наук. фахове вид.* 2019. Вип. 12. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/161_pdf. (дата звернення: 03.11.2020).

Annotation. *Modern sources of financing the development of united territorial communities depending on the method of their involvement are considered. The advantages and disadvantages of attracting budget, credit, investment resources are presented. The content and decisive role of alternative sources in financing local socio-economic development projects are substantiated.*

Key words: *alternative sources of financing, united territorial communities, decentralization, projects, financial capacity.*

В. М. ЧОРНОВІЛ ГОЛОВА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Г.С. ПОБЕРЕЖЕЦЬ,
к. іст. н., асистент кафедри українознавства,
Миколаївського національного аграрного університету,
Миколаїв, Україна

Анотація. *Досліджується політична діяльність відомого громадського діяча В. М. Чорновола на чолі Львівської обласної Ради народних депутатів. Розглядаються його діяльність, що привела до помітних зрушень у політичній, економічній та соціальній сферах суспільного життя того часу.*

Ключові слова: *політик, громадський діяч, голова Львівської обласної Ради, аграрна реформа, обласна рада.*

За часів діяльності В'ячеслава Чорновола на чолі Львівської обласної Ради розвиток у всіх галузях краю став набирати швидких обертів у суспільному житті, в політичній, економічній, соціальній сферах, намітилася динаміка, розпочалася адміністративна реформа. В економічній галузі проголошено перехід на ринкові відносини, зокрема шляхом створення регіональних ринків житла, передачі майна в колективну, акціонерну, приватну власність, створення умов для праці, розвитку товарного виробництва. Словом, створювалися такі умови, які дозволяли раціонально використовувати потенціал таким чином, щоб забезпечити соціальний захист населення Львівської області, створити умови для життєдіяльності [1, с. 51-52].

Будучи головою Львівської обласної Ради народних депутатів, В. Чорновіл займається вдосконаленням структури апарату виконавчо-розпорядчих органів місцевих Рад області, атестацією працівників. Для цього утворено обласну атестаційну комісію із залученням до цієї справи депутатів, представників громадськості та спеціалістів [2, арк. 15]. За його ініціативи уже в 1990 р. приймається ряд ухвал, зокрема таких:

- про проведення в Львівській області економічного експерименту із вдосконалення відносин природокористування [2, арк. 17];

- про заходи з формування аграрної політики Рад. Необхідно провести інвентаризацію всіх сільськогосподарських угідь, визначити землекористувачів, рівень забезпеченості землею і угіддями у кожному населеному пункті, районним та сільським Радам сприяти формуванню на базі низькорентабельних сільськогосподарських підприємств галузево-територіальних виробничих сільськогосподарських кооперативів і окремих селянських господарств [2, арк. 24];

- про обрання народних суддів у 20-ти районах та міста Львова [2, арк. 26];

- створення друкованого видання Львівської обласної Ради народних депутатів – газети «За вільну Україну», що видавалася українською мовою [2, арк. 40];

- встановлення другого поясного часу на Львівщині, ніч з 2 на 3 червня 1990 р. (московський – мінус 1 год.). Керівниками підприємств, установ, організацій і закладів запропоновано внести зміни до розпорядку роботи. Подібні зміни обумовлені тим, що інший поясний час негативно впливав на біологічний ритм людини, що могло зашкодити її діяльності та позначитись на здоров'ї населення [2, арк. 41];

- вироблення вимог і правил благоустрою, щоб забезпечувати чистоту і порядок у містах та населених пунктах області, дотримання порядку в громадських місцях [2, арк. 42];

- утворення комісії з питань народних традицій, звичаїв, свят і обрядів, підтримки їх та передачі наступним поколінням [2, арк. 55];

- визнання незаконними та аморальними дії влади у 1946 р. щодо ліквідації УГКЦ, спрямовані на переслідування віруючих і духовенства греко-католицької церкви на території Львівської області, поновлення прав УГКЦ, передача Собору Св. Юра УГКЦ [2, арк. 68–69];

- затвердження президії виконавчого комітету Львівської обласної Ради народних депутатів у складі: С. А. Давимука, З. Д. Котик, Л. А. Дунець, І. І. Бутрин, М. В. Косів, В. Д. Ляковська, В. Г. Яворський, П. Ф. Гураль. Тоді ж обрано заступника голови обласної Ради народних депутатів (ним став М. М. Горинь) [2, арк. 77–79];

- проголошення української національної символіки – офіційно прийнята на території Львівської області. Прийнято Положення про український національний прапор, описувалося, як він повинен виглядати, де повинен підніматися, про наявність українського національного прапора на всіх офіційних зустрічах із закордонними представниками, а також у колективах та ін. [2, арк. 83–85].

За В. М. Чорновола ухвалено перехід до аграрної реформи, тобто утворення колективних господарств шляхом перетворення радгоспів і колгоспів у об'єднання їх власників, за допомогою розподілу вартості та за умов паювання землі, вдосконалення структури фермерських господарств та ін. [1, с.

53–54]. Загалом діяльність В. М. Чорновола як голови Львівської обласної Ради привела до помітних зрушень у політичній, економічній та соціальній сферах суспільного життя. Водночас це один з найяскравіших, найефективніших етапів його життєдіяльності.

29 листопада 1990 р. Львівською обласною Радою народних депутатів розглядалося питання про діяльність КПУ, яка за умов виникнення багатопартійності в УРСР почала втрачати авторитет як політична та ідейна сила. У її роботі тоді брали участь не більше 20% комуністів, звелось нанівець її інтелектуальне ядро, вона перетворювалася на партію апаратчиків, не здатних плідно працювати і протистояти демократичним проявам [3, арк. 2].

Мешканці Львівщини завжди підтримували визначного політика, про це свідчили навіть підсумки голосування на референдумі. Так, у Львівському окрузі № 15 до списків громадян, які мають право брати участь у референдумі, включено 1 997 543 громадянина. У голосуванні взяло участь 89,4% від числа всіх таких громадян, 16,4% відповіли у бюлетенях «так», а 80,1% – «ні», 3,5% було визнано недійсними [4, арк. 6]. Це свідчило про те, що львів'яни поділяють позицію місцевої влади і її очільника.

У своїй політичній діяльності В. Чорновіл послідовно відстоював права громадян. Це право він вважав ознакою демократії. Воно було складовою його ідейної платформи. Як блискучий оратор, полеміст, публіцист, державний і громадський діяч В. Чорновіл зробив великий внесок у відродження самосвідомості українського народу.

Література:

1. Давимука С. Львівський період державотворчої діяльності В. М. Чорновола 1990–1992 рр. / С. Давимука // Чорноволівські читання. — К., 2003. — 80 с. — С. 49–54.

2. Державний архів Львівської області (Держархів Львівської обл.)

Ф. Р-221. Львівська обласна Рада народних депутатів та її виконавчий комітет. Оп. 3.

2.24. Спр. 919. Ухвали і рішення, сесій обласної Ради І демократичного скликання № 1–70. 9 квітня – 22 червня 1990 р. — 149 арк.

3. Держархів Львівської обл.

Ф. Р-221. Львівська обласна Рада народних депутатів та її виконавчий комітет. Оп. 3.

2.26. Спр. 922. Ухвали IV сесії обласної Ради І демократичного скликання № 96–126. 20 грудня – 31 січня 1991 р. — 80 арк.

4. Держархів Львівської обл.

Ф. Р-221. Львівська обласна Рада народних депутатів та її виконавчий комітет. Оп. 3.

2.31. Спр. 1281. Підписні листи на підтримку претендентів на кандидатів у Президенти України Чорновола В. М., Бердника О. П., Юхновського І. Р., вересень-жовтень 1991 р. — 213 арк.

Annotation. The political activity of the well-known public figure VM Chornovol at the head of the Lviv Regional Council of People's Deputies is studied. His activities, which led to significant changes in the political, economic and social spheres of public life at that time, are considered.

Key words: politician, public figure, chairman of Lviv regional council, agrarian reform, regional council.

ВІТАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ОСНОВА ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

А. С. ПОЛТОРАК,

д-р екон. наук, доцент, доцент кафедри

фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

Анотація. Наголошено на необхідності застосування системного підходу для розуміння сутності «безпеки» в її різновидових проявах, перенесення в правову площину творчий науковий потенціал з метою формування збалансованого системного підґрунтя, яке надасть можливість сформувати ефективний механізм зміцнення фінансової безпеки держави. Зазначено, що вітальний капітал, який розуміється нами як певний енергетичний ресурс людини, який може розвиватися в процесі життя людини та розвитку особистості, повинен розглядатися як джерело зміцнення складових фінансової безпеки держави.

Ключові слова: фінансова безпека, національна безпека, вітальний капітал, інтелектуальний капітал, людський капітал.

Структуризація категорії «фінансова безпека» відповідно до об'єкта захисту дозволила виділити наступні структурні елементи: фінансова безпека домогосподарств; суб'єктів господарювання; об'єднаних територіальних громад; галузі (секторів економіки); регіону; держави; об'єданого світового фінансового простору. Так, фінансова безпека фактично є умовами, в яких функціонують та розвиваються галузі та регіони, суспільство в цілому та кожна особистість, тоді як фінансова безпека держави акумулює у собі весь комплекс накопичених ризиків, що обґрунтовує думку про наявність взаємозалежного зв'язку між всіма об'єктами захисту та фінансовою безпекою держави в цілому.

У сучасних умовах, на нашу думку, необхідно застосовувати системний підхід для розуміння сутності такого важко структурованого явища як безпека в її різновидових проявах: фінансовому, економічному, національному, переносити в правову площину творчий науковий потенціал з метою формування збалансованого системного підґрунтя, яке надасть можливість сформулювати ефективний механізм зміцнення фінансової безпеки держави.

Біхевіористичний напрям фінансової теорії розглянуто в працях Дж. Акерлофа і Р. Шиллера [1], Б. Барбера та Т. Одеана [2], Г. Беккера [3], Д. Канемана та А. Тверські [5], Дж. Стігліца [8] та інших дослідників. Переконані, що проблемі зміцнення фінансової безпеки держави з позиції біхевіористичного підходу приділяється недостатньо уваги, хоча, як зазначають Е. М. Мей, Д. Кучера, М. Дж. МакГарві [6], Б. Фрей, Р. Айхенбергер [4], у середовищі фінансової системи дія людського чинника тільки посилюється.

Частково погоджуємося з позицією В. Р. Подоляка, що людський капітал – широка категорія, що містить інтелектуальний капітал, який, своєю чергою, класифікується на вітальний, інтелектуальний і соціальний капітал. Крім того, виокремлені категорії можуть об'єднуватися і не є взаємовиключними. Автор звертає увагу на те, що вітальний капітал – це сукупність життєвої енергії, здібностей, знань та часу, властивостей соціальної взаємодії.

Класифікацію людського капіталу розширено Т. А. Лех, який зарахував до нього такі види капіталу: вітальний, культурно-моральний, трудовий, інтелектуальний, підприємницький та організаційний капітали [11].

Артеменко Л. ототожнює вітальний капітал з природним рівнем здоров'я, генетично закладеним, а також здобутим протягом трудової діяльності [9]. На наше переконання, найбільш повно поняття вітального капіталу та важливість його збереження для зміцнення фінансової безпеки держави розкрито у дослідженні С. І. Терещенко, в якому зазначено, що вітальний капітал – це енергетичний ресурс, енергія людини, яка отримується при народженні та збільшується протягом життя.

На думку В. Пержуна та І. Пержуна, вітальний капітал є «вродженою складовою людини, багатством, яке люди мають споконвічно» [12, с. 121]. Вітальний капітал пов'язаний як зі станом психологічного та фізичного здоров'я людини, так і з типом й властивостями її характеру. Вважаємо доцільним додати, що вітальний капітал як важлива частина індивідуального людського капіталу може змінюватися в процесі життя та розвитку особистості, під впливом різних чинників впливу. Наша позиція суголосна з думкою авторів [12]: розвиток вітального капіталу індивіда здатний збільшувати дохід його носія та системи, де він використовується, а також зміцнювати рівень фінансової безпеки держави в цілому.

Отже, на наше переконання, складний процес зміцнення фінансової безпеки держави в сучасних умовах не може розглядатися без урахування біхевіористичного підходу, тому що у середовищі фінансової системи дія людського чинника посилюється. Відповідно, вітальний капітал, який розуміється нами як певний енергетичний ресурс людини, який може розвиватися в процесі життя та розвитку особистості, повинен розглядатися як джерело зміцнення складових фінансової безпеки держави.

Література:

1. Akerlof G. A., Shiller R. (2010). *Animal Spirits: How Human Psychology Drives the Economy, and Why It Matters for Global Capitalism* Book. Princeton University Press.
2. Barber B., Odean T. Boys Will Be Boys: Gender, Overconfidence, and Common Stock Investment. *The Quarterly Journal of Economics*. 2001. Vol. 116. pp. 261-292. DOI: <https://doi.org/10.1162/003355301556400>.
3. Becker G. S. Irrational Behavior and Economic Theory. *Journal of Political Economy*. 1962. Vol. 70. pp. 1-14. URL: <http://www.jstor.org/stable/1827018> (Accessed 25 July 2019).
4. Frey B. S., Eichenberger R. American and European Economics and Economists. *Journal of Economic Perspectives*. 1993. Vol. 7 (4). pp. 185-193. <https://doi.org/10.1257/jep.7.4.185>.
5. Kahneman D., Tversky A. (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica*. Vol. 47(2). pp. 263-292. <https://doi.org/10.2307/1914185>.
6. May A. M., McGarvey M. G., Kucera D. Gender and European Economic Policy: A Survey of the Views of European Economists on Contemporary Economic Policy. *Kyklos*. 2018. Vol. 71 (1). pp. 162-83. <https://doi.org/10.1111/kykl.12166>.

7. Sirenko N., Prokopenko N., Poltorak A., Melnyk O., Trusevich I. Behavioral approach to monitoring the financial security of state. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2019. Vol. 41. № 1. pp. 107-117. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2019.10>.
8. Stiglitz J. E. *Economics of the Public Sector*, 3rd ed., W.W. Norton & Co, New York. 2000.
9. Артеменко Л. Людський капітал: наукові підходи та стан формування в Україні. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/20469/4/Stattja_%28ljud_k_%29.pdf (дата звернення: 01.09.2020).
10. Вишнеvsька О. М., Машевська Я., Клименко В. Складові і чинники впливу на формування економічної безпеки держави. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 10. С. 924-927.
11. Лех Т.А. Концепція формування та відтворення людського капіталу. *Ефективна економіка*. 2012. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/> (дата звернення: 01.09.2020).
12. Пержун В., Пержун І. Фактор людського капіталу в процесі реалізації соціальної кадрової політики. *Релігія та Соціум*. 2014. №3-4 (15-16). С. 117-122.

Annotation. *Emphasis is placed on the need to apply a systematic approach to understanding the essence of "security" in its various manifestations, transfer to the legal plane creative scientific potential in order to form a balanced systemic basis that will form an effective mechanism for strengthening financial security. It is noted that vital capital, which we understand as a certain energy resource of man, which can develop in the process of human life and personal development, should be considered as a source of strengthening the financial security of the state.*

ІТ-НОВАЦІЇ У ВЕДЕННІ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

Н.В. ПОТРИВАЄВА,
д-р екон. наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування,

Ю.В. ТЕРЕЩЕНКО,
здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

Анотація. У роботі обґрунтовано актуальність впровадження інноваційних досягнень у цифровізацію безготівкових розрахунків. Розглянуто особливості здійснення розрахунків в умовах поширення безготівкових операцій з використанням платіжних карток. Визначено основні переваги сучасної системи організації безготівкових розрахунків з використанням цифрових технологій.

Ключові слова: безготівкові розрахунки, платіжні картки, платіжні системи, цифрові технології, грошові кошти.

Раціональна система грошових розрахунків є запорукою успішної фінансового-господарської діяльності діючих суб'єктів української економіки. За сучасних ринкових умов саме безготівкові розрахунки набувають все більшого значення, від належної організації яких залежить не тільки ефективність функціонування кожного суб'єкта підприємницької діяльності, а й економіки в цілому. Безготівкові розрахунки наразі охоплюють платежі, пов'язані з: рухом суспільного продукту; розподілом і перерозподілом національного доходу; товарами (роботами, послугами); формуванням доходів бюджету і здійсненням бюджетних видатків; джерелами капітальних вкладень; фінансуванням підприємств; бюджетними, внутрішньогалузевими та внутрішньогосподарським перерозподілом грошових коштів; отриманням і погашенням банківських позик; виплатою і використанням частини грошових доходів населення тощо.

Забезпечення фінансової доступності, швидке поширення безконтактних і мобільних платежів, впровадження нових платіжних систем стають поштовхом стрімкому розвитку інформаційних технологій та зростанню безготівкових платежів. Використання готівки в усьому світі протягом багатьох років неухильно скорочується, чому сприяє зростання числа цифрових інструментів, які роблять платежі ще більш зручними, спонукаючи споживачів вимагати більш швидких і зручних способів оплати. Розвиток безготівкових платежів безпосередньо залежить від впровадження цифрових технологій у різні сфери життя. Поширення безготівкових розрахунків зменшує готівкове навантаження на фінансову систему країни, що є запорукою зростання ліквідності і підвищення капіталізації банківського сектору та фінансової системи в цілому [1]. Отже, питання впровадження інноваційних досягнень у цифровізацію безготівкового процесу наразі є актуальним та важливим напрямом розвитку всіх сфер економіки України.

Дослідженням тенденцій та перспектив розвитку системи безготівкових розрахунків присвячено багато праць як вітчизняних науковців М. Кльоби [2], О.І. Мельник [3], Л. Некрасенко [4], Б. Пшик [5], О. Смолянської [4],

О. Сергєєвої [6], Л. Чуприни [7] та ін., так і зарубіжних вчених Д. Габора [8], С. Брукса [8], Г.А. Паноса [9], Д. Уїлсона [9] та ін. Потрібно зауважити, що враховуючи стрімкий розвиток цифрових фінансових технологій в усьому світі, досить мало розглянуто питань, пов'язаних із сучасним станом впровадження ІТ-новацій у безготівкові розрахунки, який би дав змогу оцінити ефективність системи їх організації в країні.

За даними Національного банку України з початку 2020 року кількість операцій з використанням платіжних карток зросла на 18% до 4,3 млрд [10]. Пандемія коронавірусу та карантинні обмеження пришвидшили зміни в платіжних звичках громадян у бік безготівкових розрахунків, прискорили перехід до цифрових і безконтактних платежів. Сума безготівкових операцій становила 1550,1 млрд грн або 55,2% від суми усіх операцій із картками. Торік за підсумками дев'яти місяців 2019 року цей показник становив 49,7%. За кількістю безготівкових операцій показник ще вищий – 86 зі 100 операцій з платіжними картками здійснювалися безготівково впродовж дев'яти місяців 2020 року. Водночас кількість операцій з отримання готівки з платіжних карток зменшилася на 11,3%, а сума – на 3,3% проти дев'яти місяців 2019 року. Крім того, зросла частка операцій в інтернеті – до майже 30% за сумою від усіх безготівкових операцій, здійснених з платіжними картками. За 9 місяців 2019 року цей показник становив 27%. [10]. Такому стану сприяла поява на ринку ІТ-новацій, які є цікавими та зручними для сучасного споживача. Про це доводить збільшення кількості безконтактних платіжних карток більше, ніж удвічі (з 3,9 млн шт. до 8,6 млн шт.). При цьому кількість токенизованих платіжних карток станом на 01 січня 2020 року становила 2,5 млн шт. [10] Слід зауважити, що токенизовані платіжні картки є створеними в результаті заміни реквізитів платіжних карток на унікальні цифрові ідентифікатори, які використовуються для здійснення операцій із застосуванням гаджетів із функцією NFC (зокрема через платіжні сервіси наприклад, Apple Pay, Google Pay, Garmin Pay тощо) [11]. Крім того, розширюється перелік товарів та послуг,

за отримання яких можна розраховуватися у безготівковій формі – торговельні мережі, транспорт тощо.

Технології впливають не тільки на ефективність бізнесу, а й на те, як економіка функціонує і готується до майбутнього. Уряди всього світу вкладають значні кошти у національну цифрову економіку задля її ефективності й успішності. Водночас, п'ятірку країн-лідерів у впровадженні ІТ-новацій у безготівкові розрахунки об'єднує єдина мета – це генерація знань за напрямом цифрових технологій, проте кожна країна підходить до цифрової конкурентоспроможності по-різному. Так, Сполучені Штати і Швеція дотримуються збалансованого підходу генерації знань, віддаючи перевагу створенню сприятливих умов для розвитку технологій і готовності до прийняття ІТ-новацій. Сінгапур, Данія і Швейцарія пріоритетним вважають один або обидва фактори [12]. Слід зазначити, що рух до безготівкового суспільства як в Китаї, так і в Швеції активно підтримується їх урядами і центральними банками завдяки надзвичайній рентабельності цієї справи. Уряди Індії, Кенії і Швеції, а також Організація Об'єднаних Націй активно популяризують використання безготівкових платежів заради суспільної охорони здоров'я [12]. Разом з тим, побоювання з приводу передачі хвороби змушують споживачів переосмислити те, як вони здійснюють покупки і платежі. Зважаючи на таку ситуацію, простежується динаміка створення сприятливих умов для компаній, що випускають кредитні карти, банківських установ і цифрових платформ, які отримують неабияку вигоду від світової економічної кризи задля просування безготівкових розрахунків, спонукаючи споживачів і роздрібних продавців використовувати карти і додатки для смартфонів, які приносять прибуток. Так, за даними Британського консорціуму підприємств роздрібної торгівлі (BRC), тільки у Великобританії у 2020 році рітейлери заплатили 1,3 млрд фунтів сторонніх зборів, що на 70 млн фунтів більше, ніж роком раніше [13].

Платіжні та процесингові компанії, такі як PayPal (чиї акції виростили приблизно на 55% у 2020 році) і Adyen, що базується в Нідерландах (зростання

на 72%), також можуть виграти від ситуації з пандемією. Те ж саме і з компаніями, що займаються аналітикою даних і запобіганням шахрайства, і з підприємствами, які дозволяють продавцям приймати платежі за картками. Водночас реальні докази передавання вірусу через готівкові гроші відсутності, проте, «уявлення про те, що готівкові гроші можуть поширювати хвороботворні мікроорганізми, може змінити платіжну поведінку користувачів і фірм», як заявили фахівці Банку міжнародних розрахунків у дослідженнях впливу Covid-19 на використання готівки [14].

В Україні державна політика цифровізації суспільства була оприлюднена Концепцією розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки і плані заходів щодо її реалізації [1]. Зокрема цим документом визначено основні заходи щодо розвитку електронної комерції та онлайн-технологій, лібералізації законодавчої, нормативної, регуляторної політики держави у сфері використання безготівкових розрахунків задля максимального усунення нормативних бар'єрів у сфері використання міжнародних систем і технологій безготівкових розрахунків. Реалізація зазначених заходів сприятиме створенню умов для поширення в Україні вітчизняних і міжнародних платіжних систем та безготівкових розрахунків, вплине на появу нових фінансових і платіжних послуг.

Отже, безготівкові розрахунки у цифровому суспільстві позбавляють від багатьох непорозумінь, знижують активність нелегальної тіньової економіки і зменшують ухилення від сплати податків, забезпечують більший нагляд за економічною діяльністю і економічним середовищем, підвищуючи рівень контролю за обігом грошових коштів, забезпечуючи зниження злочинності тощо.

Література:

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 67-р. від 17.01.2018 р. / Верховна Рада України URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 31.10.2020).
2. Кльоба Л.Г. Цифровізація – інноваційний напрям розвитку банків. *Ефективна економіка*. 2018. №12. С. 1–8.

3. Мельник О. І., Вrabіє Н. В., Коваленко А. Р., Джосан В. П. [Вплив фінансових інновацій на розвиток економіки](https://doi.org/10.31521/modecon.V19(2020)-20/). *Modern Economics*. 2020. Вип.19. С.120–125. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V19\(2020\)-20/](https://doi.org/10.31521/modecon.V19(2020)-20/)
4. Некрасенко Л. А., Смолянська О.Ю. Сучасний стан та перспективи розвитку безготівкових платіжних інструментів в Україні. *Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства*. 2014. № 66(1108). С. 128–134.
5. Пшик Б. Забезпечення стійкості грошового обігу в Україні в контексті реалізації інструментів грошово-кредитної політики. *Вісник Університету банківської справи*. 2017. № 1. С. 15–20.
6. Сергєєва О.С., Матвієнко С.О. Сучасний стан та перспективи розвитку безготівкових платіжних інструментів в Україні. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип.3(08). С. 313–316.
7. Чуприна Л.В., Лелюк О.С. Проблеми та перспективи розвитку безготівкових розрахунків в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип.32. С. 462–467.
8. Gabor D., Brooks S. [The digital revolution in financial inclusion: international development in the fintech era](https://doi.org/10.1080/13563467.2017.1259298). 2017. *New Political Economy*, 22 (4), P. 423–436. DOI: 10.1080/13563467.2017.1259298.
9. Panos Georgios A., Wilson John O. S. Financial literacy and responsible finance in the FinTech era: capabilities and challenges. *THE EUROPEAN JOURNAL OF FINANCE*. 2020, VOL. 26, NOS. 4–5, 297–301 <https://doi.org/10.1080/1351847X.2020.1717569>
10. Веб-портал Національного банку України. URL : <https://portal.bank.gov.ua/uk> (дата звернення: 12.11.2020).
11. Веб-портал газети «Економічна правда». URL : <https://www.epravda.com.ua/news> (дата звернення: 10.11.2020).
12. Веб-портал Центру світової конкурентоспроможності IMD. URL : <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center/> (дата звернення: 10.11.2020).
13. Веб-портал газети «Сьогодні». URL : <https://economics.segoday.ua> (дата звернення: 10.11.2020).
14. Веб-портал Банку міжнародних розрахунків. URL : <https://www.bis.org/> (дата звернення: 11.11.2020).

Annotation. *The paper substantiates the relevance of the implementation of innovative achievements in the digitalization of cashless payments. The features of settlements in the context of the spread of non-cash transactions using payment cards are considered. The main advantages of a modern system for organizing cashless payments using digital technologies are determined.*

Key words: *cashless payments, payment cards, payment systems, digital technologies, cash.*

ФАКТОРИНГ У PROZORRO

Т. С. ПІСОЧЕНКО,

канд. екон. наук, асистент кафедри обліку і оподаткування,

С. В. СИРЦЕВА,

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,

О.І. ЛУГОВА,

канд. екон. наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

Анотація. Розглянуто поняття факторингу без регресу та особливості його використання. Досліджено переваги використання факторингу у Prozorro.

Ключові слова: факторинг, факторинг регресу, факторинг без регресу, система Prozorro, факторинговий агент.

Одна з головних тенденцій у світовому просторі полягає в посиленні процесів інтернаціоналізації та глобалізації, поштовхом до якої стала інтеграція фінансово-банківської системи. Міжнародний фінансовий ринок перетворився на одне з найважливіших джерел фінансових ресурсів для більшості країн, тим самим сприяючи, з одного боку, активізації дії факторів економічного зростання, а з іншого – дестабілізації економіки держав.

Prozorro за ініціатииви Міністерства економіки та колег з Офісу підтримки реформ та Офісу підтримки малого і середнього підприємництва Міністерства запустили пілотний проект, який дозволяє підприємцям отримати доступ до фінансування через новий інструмент – факторинг.

Факторинг безумовно покращує безпеку торгівлі та співпрацю з підрядниками. Коли підприємець використовує факторинг, своєчасність сплати зобов'язань одержувачами значно зростає, ніж за межами послуги. Це незаперечний доказ дисциплінарної ролі факторингу. Факторинг – це прозорість інформації. Бізнес прагне простішого доступу до тендерів, особливо малий. Участь у них відкриває для малих і середніх підприємців (МСП) комерційні перспективи. Проте в нинішніх умовах вони часто так і залишаються потенційними. Ринок публічних закупівель – це великі можливості для розвитку та розширення бізнесу.

На сьогодні існує багато видів факторингу: факторинг, що не підлягає регресу, [факторинг](#) регресу або [зворотний факторинг](#). І хоча більшість факторингових послуг базуються на припущеннях класичного факторингу, профільні послуги пристосовані до потреб та можливостей конкретних підприємців. Однією з форм факторингу, яка стає все більш популярною серед підприємців є повний факторинг або факторинг без регресу. Послуга факторингу забезпечує швидкий доступ до коштів, заморожених у рахунках-фактурах із відкладеними умовами оплати. Рівень фінансування залежить від обсягу обороту факторингового агента (постачальника) із клієнтами, про які повідомляється для факторингу. Випущена готівка задовго до дати виставлення рахунка-фактури значно покращує фінансову ліквідність компанії. Однією з особливостей повного факторингу є страхування дебіторської заборгованості, що впливає з виставленої накладної. У разі неплатоспроможності боржника факторингова компанія отримає належну суму від страховика боргу. З цієї причини факторинг, що не застосовується, часто застосовується навіть у тих галузях, де існує ризик неплатоспроможності боржника.

Галузями, в яких найчастіше застосовується факторинг є:

- Транспорт;
- Їжа;
- Будівництво;
- Реклама;
- Виробництво.

Факторинг без регресу оформляється подібно до випадку продажу дебіторської заборгованості. У день прийняття дебіторської заборгованості за фактором вона повинна бути виписана з ваших бухгалтерських записів, а сума, належна за фактором, повинна бути внесена до фінансових доходів компанії. Діє механізм факторингу так: клієнт (МСБ), який поставив товар і ще не отримав оплату за нього, може передати право вимоги платежу за договором поставки банку. Банк розраховується з клієнтом одразу після передачі права вимоги та очікує погашення заборгованості від організатора тендеру (дебітора).

Така угода вигідна постачальнику, замовнику та банку [2]. Переваги при використанні факторингу для постачальника, замовника та банку наведено на рисунку 1.

Рисунок 1. Переваги факторингу у Prozorro

Джерело: узагальнено авторами за інформацією [2]

Для використання факторингу у системі Prozorro волонтерами було створено [онлайн-платформу «Факторинг Хаб»](#), яка дає можливість підприємцям вирішити проблему відстрочки платежу на державних тендерах. Державні організації не можуть розраховуватись наперед. Більш того, затримки в оплаті поставленого товару можуть складати більше 30 днів. Факторинг дає змогу бізнесу отримати як замовлення від держави, так і швидко гарантовану оплату [1].

Підприємець у платформі «Факторинг-Хаб» подає заявку на отримання послуги факторингу. Інформацію про тендер та його учасника далі розглядає банк і надає підприємцю свої пропозиції щодо умов факторингу. Підприємець може їх прийняти або відхилити. Розробники переконують, що протягом кількох днів можна буде отримати фінансування, яке покриває до 98% суми

товару чи послуги наданої замовнику. Крім того, банк бере на себе всі ризики несплати з боку замовника в майбутньому [1].

Участь у платформі є безкоштовною для замовників та малого і середнього бізнесу. На сьогодні відбулися вже перші тендери в Prozorro за допомогою процедури факторингу. Далі проводиться робота із залученням нових учасників з боку замовників та банків.

Отже, немає сумніву, що факторинг – це ефективний інструмент, за допомогою якого можуть зміцнитися позиції підприємств за умови ефективної реалізації його процедур. Оскільки факторингові послуги надаються без застави майна, це робить їх актуальними для будь-якого рівня бізнесу. У світовій практиці факторинг позитивно впливає на темпи економічного зростання, що вказує на необхідність ретельного опрацювання урядом проблемних моментів, пов'язаних з розвитком факторингу в Україні та виробленням політики реалізації його переваг.

Література:

1. У Prozorro запрацював факторинг. Офіційний портал prozorro.gov.ua. URL : <https://e-tender.ua/news/u-prozorro-zapracuyuvav-factoring-676> (дата звернення 10.11.2020).
2. Товстопят Т. Спрощення доступу малих і середніх підприємств до держзакупівель: у Prozorro з'явився факторинг. Офіційний портал prozorro.gov.ua. URL : <https://infobox.prozorro.org/articles/factoring> (дата звернення 10.11.2020).
3. Dlaczego faktoring URL : <https://bank.santander.pl/faktor/czym-jest-factoring/dlaczego-factoring/dlaczego-factoring.html> (дата звернення 10.11.2020).

Abstract: *The concept of factoring without regression and features of its use are considered. The advantages of using factoring in Prozorro are investigated.*

Key words: *factoring, regression factoring, non-regression factoring, Prozorro system, factoring agent.*

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО КРЕДИТУ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДЕРЖАВИ

*Є.А.СНІДКО,
здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
групи Ф 3/1, Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

***Анотація.** Досліджено сутність та основна роль державного кредиту у формуванні фінансових ресурсів держави.*

***Ключові слова:** фінансові ресурси, державний кредит, бюджетний дефіцит.*

Державний кредит як ланка державних фінансових ресурсів має свою специфіку. Він, в Україні, не має свого окремого фонду, чи органу управління (12 лютого 2020 року була підписана постава Кабінету міністрів України "Про утворення Агентства з управління державним боргом України", але запуск діяльності цього органу призупинений на час карантину). Отримані через державний кредит кошти надходять у розпорядження держави. Їх зазвичай використовують для покриття бюджетного дефіциту. Джерелом погашення державного боргу і виплат процентів за ним виступають кошти бюджету. Кожна держава залучає кошти кредиторів для власного розвитку і має ту чи іншу заборгованість і Україна в цьому плані не є виключенням. Основна проблема державно-кредитних відносин в тому, щоб залучати кредитні кошти на найбільш сприятливих для країни умовах, ефективно використовувати кошти, які їй надаються, за вирішити проблем, які призвели до потреби в запозиченні коштів.

Об'єктивна потреба у використанні державного кредиту виникає через протиріччя між потребами суспільства та держави та можливостями їх забезпечення за рахунок бюджетних коштів, так як вони є обмеженими. Виконання державою своїх функцій, реалізація державної політики вимагає постійного збільшення бюджетних витрат, але доходи бюджету є обмеженими. Тому за наявності вільних грошових ресурсів у суб'єктів економічної діяльності держава вдається до державного кредиту.

Державний кредит – це сукупність економічних відносин між державою, з однієї сторони, та фізичними і юридичними особами, з іншої, в яких держава

виступає позичальником, кредитором та гарантом на умовах поворотності, строковості та платності [1].

Основна, найбільш поширена, форма відносин державного кредиту, коли держава виступає позичальником коштів. За допомогою залучення коштів юридичних та фізичних осіб держава здійснює погашення бюджетного дефіциту.

Покриття дефіциту державного бюджету за рахунок позик є реальною альтернативою зменшенню бюджетних витрат або збільшенню податкового навантаження на суб'єктів господарювання, які у перспективі можуть забезпечити економічне зростання. При цьому боргове забезпечення бюджетного дефіциту має меншу політичну ціну та не так негативно впливає на стабільність економіки та суспільства як згорання бюджетних програм та збільшення податків (виключенням можуть бути кредити МВФ, які супроводжуються вимогами до країни-позичальника, які часто є непопулярними в країні).

Але слід розуміти, що хоча запозичення допомагають погасити дефіцит бюджету та уникнути певних негативних соціальних, економічних та політичних наслідків в короткостроковій перспективі, в довгостроковій перспективі борговий тягар збільшується та поглиблює проблему бюджетного дефіциту, так як держава має повернути раніше взяті борги [2].

Для України, з її хронічним бюджетним дефіцитом проблема зростаючого державного боргу та політичної та соціально-економічної ціни за цей борг є дуже актуальним. Найбільш важка боргова ситуація в Україні склалась на період 2014-2016 років і наслідки цієї кризи дають про себе знати досі.

Таблиця 1 Відношення державного боргу до ВВП в динаміці

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік
ВВП України, млн. грн	2 383 182	2 982 920	3 558 706	3 974 564
Державний борг, млн. грн	1 929 759	2 141 674	2 168 627	1 998 275
Відношення державного боргу до ВВП України, %	80,97	71,80	60,94	50,28

Джерело: узагальнено автором за інформацією [3]

За період 2016-2019 років відношення державного боргу до ВВП України значно знизилась, але все одно залишається дуже високим, а виплата державного боргу та відсотків за ним залишається важким тягарем для українського бюджету.

Таблиця 2 Відношення виплат з обслуговування державного боргу та витрат українського бюджету в динаміці

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р. (план)
Витрати державного бюджету України, млрд. грн	684,88	839,45	985,85	1075,12	1270,13
Обслуговування державного боргу, млрд. грн	95,79	110,45	115,43	119,24	138,45
Відношення обслуговування державного боргу до бюджетних витрат, %	13,99	13,16	11,71	11,09	10,90

Джерело: узагальнено автором за інформацією [4]

За період 2016-2019 років питома вага обслуговування державного боргу в витратах державного бюджету зменшилась, а в 2020 році заплановане ще менша частка обслуговування боргу, тобто можна що борговий тягар на бюджет, хоча і є тяжким, поступово зменшується.

За місцем розміщення державний кредит може бути зовнішнім та внутрішнім.

Таблиця 3 Структура державного боргу за місцем розміщень

Структура державного боргу	на 31.12.2018 р.		на 31.12.2019 р.		на 30.09.2020 р.	
	млрд. грн	Частка в державном у борзі, %	млрд. грн	Частка в державному борзі, %	млрд. грн	Частка в державном у борзі, %
Зовнішній борг	1099,4	59,09	931,87	52,91	1187,2	57,48
Внутрішній борг	761,09	40,91	829,5	47,09	878,25	42,52

Джерело: узагальнено автором за інформацією [3]

В гривневому еквіваленті державний борг (як зовнішній, так і внутрішній) зростає протягом досліджуваного періоду. При цьому частка

зовнішнього боргу у державному борзі більша ніж частка внутрішніх запозичень.

Таким чином, можна стверджувати, що українська держава є активним учасником відносин державного кредиту, боргові запозичення займають важливу роль в погашенні дефіциту українського бюджету, борговий тягар на українську економіку через це є досить вагомим, але за період 2016-2020 років він зменшився відносно до ВВП і боргове навантаження вже не таке критичне, яким воно було в період 2014-2016 років, при цьому зовнішній борг є більшим за внутрішній, що несе ризик утворення певної залежності від зовнішніх кредиторів.

Література:

1. Воронова Л.К. Словник фінансово-правових термінів. *Державний кредит*. 2011. С. 558.
2. Мелих О.Ю. Державний кредит і сучасний стан державного боргу України. *Ефективна економіка*. 2019. №12. С. 4.
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL : <https://www.mof.gov.ua/uk> (дата звернення: 29.10.2020).
4. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (дата звернення: 29.10.2020).

Abstract. The essence and the main role of the state credit in formation of financial resources of the state are investigated.

Key words: financial resources, state credit, budget deficit.

*Науковий керівник – Бурковська А.В., кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК РИСА КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ

В.О. ХАНСТАНТИНОВ,

*д-р політ. наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії
і суспільних наук, Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

***Анотація.** Розглянуто феномен толерантності як принцип сучасної корпоративної культури університетської спільноти. Висвітлено втілення його в міжнародних нормативних актах, що регулюють освітній процес і наукову діяльність у закладах вищої освіти.*

***Ключові слова:** толерантність, університет, корпоративна культура, освітній процес.*

У сучасному глобалізованому світі все більшого значення для ефективного господарювання набувають такі компетентності працівника, які уможлиблюють продуктивну, успішну співпрацю з носіями різних політичних поглядів, культур, релігій, мов, соціальних практик. Досвід євроінтеграційних зусиль з боку українського бізнесу однозначно засвідчує гостру необхідність у формуванні плюралістичного життєрозуміння і культурного плюралізму як ключових духовних цінностей, оволодіння котрими дозволяє розмовляти з іноземними діловими партнерами «однією мовою» – мовою взаємної поваги, вміти слухати і чути опонента, терпимо ставитись до неминучих відмінностей, поєднувати в діалозі з ними наполегливість з чемністю, переконувати силою логіки і фактів, а не емоціями або тиском.

Йдеться, якщо позначити вказані прояви одним словом, про толерантність, дискурс якої для сучасної вітчизняної думки є порівняно новим. Досить поширеним серед вчених є ототожнення її з терпимістю, пасивно-споглядальним сприйняттям дійсності, з відмовою від власної принципової позиції в ім'я примирення з опонентом за будь-яку ціну. Часто не усвідомлюється значення атмосфери толерантності в суспільстві для розвитку креативного класу, що є передумовою інновацій в усіх сферах життя. Недооцінюються конструктивні соціо- та державотворчі функції толерантності, її потенціал виступати засобом деконфліктизації в суспільстві.

Змістова характеристика толерантності полягає у визнанні розмаїття як фундаментального начала світоустрою – природного, соціального, духовного, що служить інтересам Загального блага, що активізує людський капітал завдяки зорієнтованості на порозуміння і консолідацію на принципах поваги до свободи, прав і гідності людини.

Аби виступати ефективним засобом примирення і консолідації у гетерогенному суспільстві, толерантність має бути проактивною – спрямовувати її носіїв на ініціювання пошуку у взаємодіях з Іншими тих загальних для всіх учасників суспільного життя екзистенціалів, які здатні зближувати, сприяти порозумінню. Це потребує вольовим зусиллям трансформувати значимі розходження в позиціях у суб'єктивно другорядні, у такі, що не заважають домовленостям, компромісам, спільним діям.

Будь-яка університетська спільнота, як правило, являє собою сукупність представників різних соціальних груп, де дух молоді енергії зустрічається з досвідом, а життєві ідеали та плани – з реаліями буття. Боротьба наукових шкіл, жваві дискусії та гарячі спори в студентському середовищі з давніх-давен були притаманні університетській спільноті, корпоративна культура якої органічно передбачає необхідність толерантності як основи його соціальної, професійної, моральної та духовної цілісності, як підґрунтя зорієнтованості наукової, навчально-виховної, суспільно-корисної активності всіх його суб'єктів на людину та її гідність, на гуманістичні ідеали.

Останнім часом в низці міжнародних нормативних актів цінності толерантності знайшли своє втілення. У Рекомендації ЮНЕСКО про статус науково-дослідницьких працівників (1974 р.) наголошено на важливості інтелектуальної свободи для науковців, права розвивати і захищати наукову істину у тому вигляді, як вони її розуміють у руслі гуманних цілей досліджень, на врахуванні позицій окремих членів наукового колективу при прийнятті рішень [1].

У Декларації про науку і використання наукових знань (1999 р.) наголошується, що всі культури можуть робити свій внесок в наукові знання, а

власне наукова діяльність має ґрунтуватися на повазі і збереженні життя у всьому його розмаїтті. Декларація закликає усувати дискримінаційні бар'єри для залучення до вищої освіти і наукової діяльності і нагадує, що суттю наукового мислення є здатність вивчати проблеми з різних точок зору [2].

У Хартії основних прав Європейського Союзу (2000 р.), окрім повного переліку свобод і прав людини, також уперше зафіксовано положення про свободу викладання у закладах вищої освіти, про захист відомостей приватного характеру, про повагу до різноманіття культур і традицій, про охорону інтелектуальної власності, про соціальну реабілітацію інвалідів [3].

Європейська Хартія дослідників (2005 р.) вказала на необхідність дотримання принципів прозорості і публічності в науковому середовищі, розвиток всіх форм академічної мобільності, важливість поєднувати свободу творчості із запобіганням будь-якого роду плагіату, дотримання регулярного зворотного зв'язку у відносинах між аспірантами і керівниками та етичних принципів під час дискусій [4].

У «Доповіді ЮНЕСКО по науці: на шляху до 2030 р.» наголошується на нових зростаючих можливостях Інтернету для наукових комунікацій і розвитку доступу до онлайнових університетських курсів [5].

Зазначимо, що всі щойно наведені норми, принципи та вимоги виступають корелятами толерантності, спрямовані на реалізацію її цінностей й одночасно утворюють невід'ємні складники каркасу корпоративної культури сучасного університету. Тому цілком очікувано вони набули свого впровадження у Кодексі корпоративної культури, Положенні про організацію освітнього процесу, в освітніх програмах, Порядку супроводу (надання допомоги) особам з обмеженими фізичними можливостями, громадянам похилого віку, іншим маломобільним групам населення під час перебування на території Миколаївського національного аграрного університету, Положенні про вирішення конфліктних ситуацій у Миколаївському національному аграрному університеті, Положенні про апеляційні комісії, Положенні про організацію інклюзивного навчання у Миколаївському національному

аграрному університеті та інших нормативних документах. Їх фіксація орієнтує всіх науково-педагогічних працівників і студентів університету дотримуватись загальноприйнятих етичних стандартів у відносинах одним з одним, вимог академічної доброчесності, формує відчуття причетності до єдиної родини з небайдужим ставленням до проблем і моральним обов'язком допомоги у разі потреби. Толерантність сприяє зацікавленості у творчому зростанні і фаховій самореалізації кожного.

Оволодіння культурою толерантності стає життєвою необхідністю з огляду на академічну мобільність і закордонні практики та стажування, проведення спільних наукових та інших заходів з іноземними партнерами. Толерантність як риса корпоративної культури орієнтує всіх учасників художньо-мистецьких, спортивних, екскурсійно-туристичних, волонтерських та інших заходів виявляти чемність, доброзичливість вихованість, збагачує їхній досвід різноманітних соціальних контактів. Вказані вияви корпоративної культури не можуть не бути привабливими характеристиками університету в очах стейкхолдерів та абітурієнтів.

Отже, у підсумку доходимо висновку про те, що підготовка в стінах університету сучасного типу фахівців передбачає формування такої корпоративної культури, яка була б здатна адекватно відбивати сьогоденні реалії і своєчасно реагувати на чинники зростаючого впливу глобалізації на всі сфери життя суспільства, яка б орієнтувала учасників освітнього процесу на всебічний розвиток комунікативних якостей і вміння працювати в команді, на дотримання етичних норм, мінімізацію конфліктних ситуацій, досягнення позитивних соціоконструктивних цілей. Передумовою цього є толерантність.

Література:

1. Рекомендация о статусе научно-исследовательских работников // Акты Генеральной конференции ЮНЕСКО. Восемнадцатая сессия Париж, 17 октября – 23 ноября 1974 г. Том 1. Резолюции. – ЮНЕСКО, 1975 // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001140/114040rb.pdf#page=180>.

2. Декларация о науке и использовании научных знаний [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.unesco.org/science/wcs/declaration_r.pdf.

3. Хартия основных прав Европейского Союза [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524#Text.
4. Європейська хартія дослідників [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://h2020.com.ua/wp-content/uploads/2015/11/Book.pdf>.
5. Доклад ЮНЕСКО по науке: на пути к 2030 году [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://web.nioch.nsc.ru/library/doc-1/235407r.pdf>.

Annotation. The phenomenon of tolerance is analyzed as the principle of the modern corporate culture of university community. International normative acts, which regulate the process of education and science in university are described.

Key words: tolerance, university, corporate culture, educational process.

КЛАСИФІКАЦІЯ ІНСТРУМЕНТІВ ХЕДЖУВАННЯ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

О. М. ШУТЯК,
здобувач вищої освіти факультету менеджмент, група МЕН 6/1,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

Анотація. В роботі розглянуто поняття та особливості валютного ризику. Досліджено інструменти управління валютними ризиками. Визначено переваги та недоліки фінансових інструментів хеджування валютних ризиків за останні роки. Досліджено та виділено найбільш відомі інструменти хеджування від зміни валютного курсу, а саме своп, форвард, ф'ючерс. Здійснено визначення хеджування як одного з важливих методів запобігання і мінімізації валютних ризиків.

Ключові слова: валютні ризики, хеджування, зовнішньоекономічна діяльність, деривативи.

У зв'язку з виходом на зовнішні ринки вітчизняних підприємств, кожен з них проводить розрахунки в іноземній валюті. Учасники зовнішньоекономічних відносин намагаються контролювати коливання валютного курсу, тому що від цього залежить їхній фінансовий результат. Тому важливим завданням діяльності підприємств є прогнозування та розрахунок валютних ризиків. Важливо, щоб менеджер розумів загрозу виникнення валютного ризику та вчасно здійснював хеджування для запобігання та мінімізації валютних ризиків. Ось тому для суб'єкта економічної діяльності важливе ефективне управління валютними ризиками та мінімізація втрат від коливань валютного курсу.

Дослідженням проблем управління валютними ризиками у зовнішньоекономічній діяльності за допомогою хеджування займаються такі науковці, як В.А. Галанов, М.П. Денисенко, С. М. Дунайчук, В.Н. Дорман, С.М. Еш, М.В. Кісельов, Ю. Г. Момот та ін.

Кожен з них вивчає застосування різних фінансових інструментів хеджування. Науковці виділяють на сьогоднішній час різні підходи до розуміння сутності хеджування та місця цього методу в системі управління ризиками. Так, одним із визначень терміну «хеджування» є — захист від можливих втрат, тобто розуміють діяльність, спрямовану на створення захисту від можливих фінансових втрат у майбутньому, пов'язаних зі зміною ринкової ціни фінансових інструментів чи товарів [3].

Зміна курсу може впливати на фінансові результати підприємств, тому зазвичай у світі для мінімізації валютних ризиків застосовують хеджування з використанням спеціальних фінансових інструментів – форвардів, ф'ючерсів, свопів тощо.

Хеджування пов'язане із застосуванням операцій із валютними деривативами.

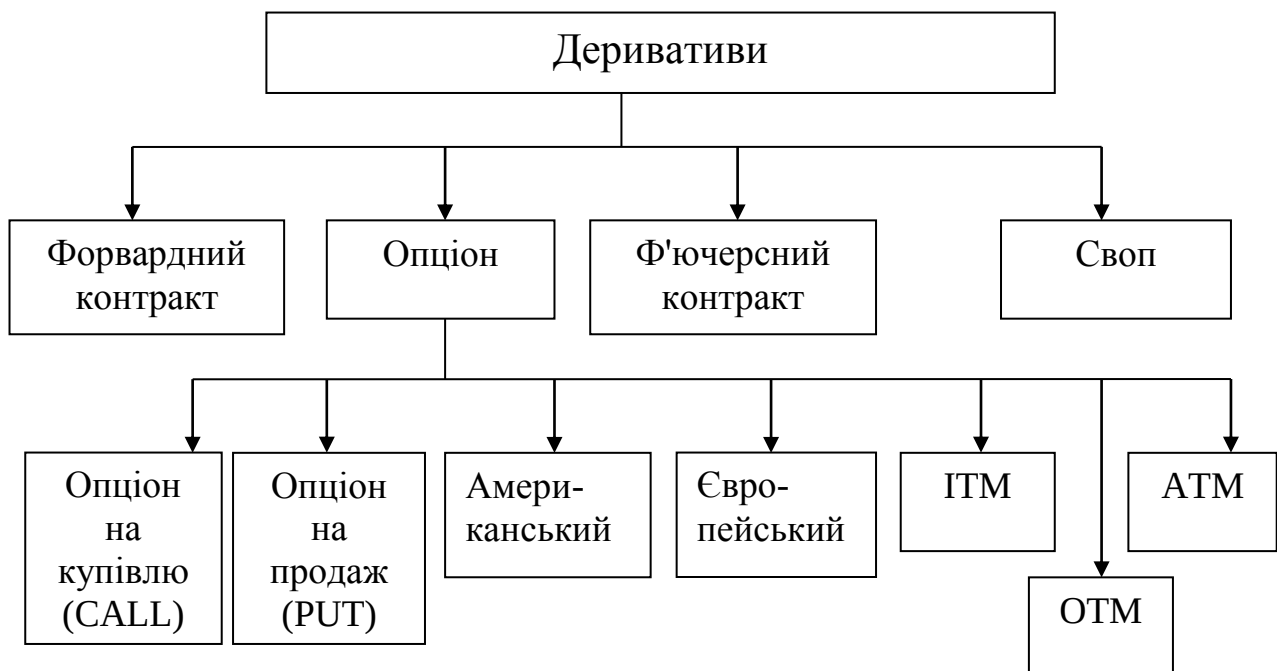

Рисунок 1 Деривативи в системі хеджування

Джерело: побудовано автором за даними [5]

Дериватив — це документ, що представляє собою договір на отримання базового активу (цінного паперу першого рівня або товару) в майбутньому. При цьому одна сторона зобов'язується виконати зобов'язання за базовим активом, а друга — прийняти права на його передання в заздалегідь встановлений термін [5].

Найбільш поширений спосіб зменшення валютного ризику – валютний форвард. Завдяки форвардній угоді економічний суб'єкт укладає договір щодо купівлі чи продажу та стає зобов'язаний купити чи продати за даним курсом іноземну валюту, що зазначена в договорі, у заздалегідь обраний термін у майбутньому періоді. Завдяки даному методу хеджування можна мінімізувати або навіть повністю усунути коливання щодо обмінного курсу придбаної чи проданої валюти в майбутньому періоді [1].

Найпоширенішим способом щодо зовнішнього покриття валютних ризиків є на сьогодні валютний опціон. Він дає право підприємству купити чи продати обраний актив у майбутньому за ціною яка заздалегідь установлена. Корисно їх використовувати, коли необхідно забезпечити покриття валютних надходжень чи платежів, якщо суми та час яких є невизначені. За сприятливого валютного середовища власник опціона може отримати додатковий прибуток [4].

Суть валютного свопу передбачає купівлю іноземної валюти з одночасним її продажем на дату яка зазначена в майбутньому періоді та з фіксацією умов цих операцій під час укладання договору. При здійсненні валютного свопу значно мінімізується валютний ризик, так як він розподіляється між учасниками форвардної угоди [7].

Ф'ючерсний контракт – це такий договір між продавцем чи покупцем, з одного боку, та клінінговою палатою ф'ючерсної біржі, з іншого боку, про надання чи прийняття певних інструментів фінансування за домовленою ціною на певну домовлену дату в майбутньому періоді [8]. Метою ф'ючерсного контракту є фіксування ціни в даний час, при якій буде відбуватися купівля чи

продаж інструментів фінансування у заздалегідь визначеному періоді. Тому що ф'ючерсні контракти мають два важливих значення:

1) Продаючи ф'ючерси починається процес стосовно здійснення операцій хеджування ризику, який зумовлений не цілком позитивними змінами ціни на спотовому ринку;

2) ф'ючерси надають дозвіл біржовим спекулянтам давати гарантію щодо прогнозів та проводити спекулятивні операції, щоб отримати дохід від різниці в ціні [6].

Тому, щоб здійснити операції з хеджування ризику потрібно скористатися фінансовими ф'ючерсами із використанням різних методів ціноутворення наведених інструментів.

Завдяки вищезазначеним інструментам хеджування можна виділити наступні переваги та недоліки.

Переваги	Недоліки
Проведення хеджування з мінімальним чи відсутнім кредитним ризиком.	Відсутність можливості щодо застосування строкових контрактів будь-якого терміну або ж розміру для виконання.
Зменшення чи мінімізація кредитного ризику завдяки ефективному процесу механізмів.	Обов'язкове виконання комісійних витрат під час укладання угод.
Простота регулювання величини хеджування позиції, або її закриття.	Необхідність відволікання коштів та прийняття ризику ліквідності під час хеджування.
Наявність моніторингу за цінами й обсягами торгів на доступні інструменти, що дає змогу вибрати оптимальну стратегію хеджування.	Несумісність спотового та ф'ючерсного ринку.

Джерело: побудовано автором за даними [2]

Отже, підприємства, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, повинні слідкувати за мінімізацією валютного ризику. Повинні постійно проводити контроль валютного ризику, оскільки курси валют є досить нестійкими та піддаються впливу значних коливань. Завдяки фінансовим методам хеджування валютного ризику ми можемо підвищити

конкурентоспроможність підприємства, вчасно спрогнозувати валютні ризики та вчасно їх уникнути.

Література:

1. Валютні ризики. URL: http://stud.com.ua/34797/finansi/operatsiyni_riziki (Дата обращения – 25.03.2018).
2. Метод хеджування ризиків. URL: <https://buklib.net/books/33401/>
3. Хеджування як метод управління банківськими ризиками. URL: <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/n22/11.pdf> (Дата звернення: 30.10. 2020).
4. Момот Ю.Г., Дунайчук С.М. Стратегія хеджування валютних ризиків у зовнішньоекономічній діяльності підприємств. Інфраструктура ринку. 2018. Випуск 17. С. 382-390.
5. Пахненко О. М., Глибока Н. А., Черненко Є. О. Валютні деривативи як інструменти хеджування валютних ризиків в Україні. Гроші, фінанси і кредит. 2017. № 10. С. 62–68.
6. Тюха, І. В. Хеджування валютних ризиків в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємств. Міжнародна наукова конференція: 13–17 жовтня 2014 р. – Київ : НУХТ, 2014. – С. 723–724.
7. Валютний своп. Національний банк України: офіційний сайт. URL : <https://bank.gov.ua>.
8. Прудко А. Становлення та розвиток ринку ф'ючерсних контрактів у світовій практиці та в Україні. Наукові записки. 2006. Т. 53. С. 93–96.

Annotation. A concept and features of currency risk are Inprocess considered. The instruments of management currency risks are investigational. Advantages and lacks of financial instruments of hedging of currency risks are certain in the last few years. Investigational and the most known instruments of hedging are distinguished from the change of rate of exchange, namely swapfile, forward, futures. Determination of hedging is carried out as one of important methods of prevention and minimization of currency risks.

Key words: currency risks, hedging, foreign economic activity, derivatives.

*Науковий керівник – Бурковська А.В., кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

ОХОРОНА ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

О.І. ЛУГОВА,

*канд.екон.наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна*

А.В. БАБЕНКО,

*здобувач вищої освіти обліково – фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна*

І.А. ПЕТРОВА,

*здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту економіки,
менеджменту і міжнародного бізнесу*

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут», м. Харків, Україна*

***Анотація:** наведено інформацію про перспективи бухгалтерського обліку як основи контролю заходів з охорони праці на підприємстві в умовах пандемії COVID-19. Висвітлено мету, механізм та інструменти бухгалтерського обліку, які необхідні для оптимізації їх функціонування. Досліджено стан застосування оптимальних методик бухгалтерського обліку щодо заходів з мінімізації впливу пандемії на працівників.*

***Ключові слова:** бухгалтерський облік, пандемія, охорона праці, COVID-19.*

Пандемія COVID-19 спричинила великі перешкоди для роботи бізнесу та організацій в державному, приватному та некомерційному секторі, а також для їх зацікавлених сторін, в тому числі значне скорочення діяльності. Крім того, там, де діяльність може продовжуватися повністю або частково, виникла необхідність адаптувати способи роботи до «нових норм» або запровадити нові підходи до роботи.

Звертаючи увагу на ситуацію, що склалася в умовах сьогодення, можна стверджувати, що найважливішою соціальною цінністю кожного економічного суб'єкта є життя і здоров'я його працівників, тому обов'язками роботодавця є створення належних, безпечних і нешкідливих умов праці.

Охорону праці можна розглядати як складову соціально-відповідальної діяльності суб'єктів господарювання, як один із способів мотивації робітників шляхом створення гідних умов праці, як інвестиції у імідж підприємства.

В умовах пандемії COVID-19 основними заходами з охорони праці на підприємствах є заходи щодо дезінфекції і використання ЗІЗ, антисептиків і

безконтактного термометра (пірометра), що обумовлено виконанням вимог постанови КМУ «Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» від 22.07.2020 р. № 641 [1].

Антисептики й дезінфікуючі засоби для протирання рук, поверхонь, обробки інструментів чи обладнання, а також мийно-дезінфікуючі засоби для прибирання приміщень слід обліковувати у складі запасів на субрахунку 209 «Інші матеріали», а в міру передання в експлуатацію списувати на витрати періоду.

Строк служби захисних масок/респіраторів та рукавичок обмежений коротким терміном (менше року). Тому такі засоби слід обліковувати на рахунку 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» згідно з ПСБО 9 «Запаси». Під час видачі ЗІЗ працівникам у бухгалтерському обліку слід відобразити списання облікової вартості таких активів на рахунки обліку витрат — Дт 15, 23, 91–94 (залежно від напрямку використання) Кт 22.

Відповідно до статті 18 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» [2] власники, керівники й інші посадові особи підприємств зобов'язані сприяти здійсненню заходів щодо захисту населення від інфекційних хвороб. До таких заходів може належати і вимірювання температури тіла працівників з метою виявлення симптомів інфекційного захворювання. Тому придбання безконтактного термометра є необхідністю для безпечного провадження господарської діяльності підприємством і виконання вимог законодавства.

Зазвичай очікуваний строк корисного використання (експлуатації) такого термометра — понад рік, тому його слід обліковувати як необоротний актив. Водночас залежно від вартості термометра його можуть обліковувати у складі основних засобів на субрахунку 106 «Інструменти, прилади та інвентар» або малоцінних необоротних матеріальних активів (далі — МНМА) на однойменному субрахунку 112. Так, якщо вартість пірометра не перевищує

вартісний критерій розмежування основних засобів та МНМА відповідно до облікової політики підприємства, його враховують до складу МНМА і відображають на субрахунку 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи», а під час передачі в експлуатацію на них у більшості випадків проводять нарахування амортизації у межах 50% –100 %. Термометри, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких менш ніж рік, треба обліковувати у складі запасів на рахунку 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» згідно з П(С)БО 9 «Запаси». Під час передання таких термометрів в експлуатацію їх вартість потрібно списати на витрати — Дт 15, 23, 91–94 (залежно від напрямку використання) Кт 22 [3].

Наступний захід з охорони праці в умовах пандемії пов'язаний з тестуванням працівників на COVID-19. Підприємство бере відповідальність щодо фінансового забезпечення тестування працівників на власний розсуд та за власною ініціативою. Оплата за тестування може відбуватися за двома напрямками. Перший напрямок пов'язаний із самостійною передачею коштів працівнику на проходження тестування (відшкодування раніше понесених витрат), а другий направлений на перерахування медичній установі плати за тестування конкретного працівника. У такому разі витрати на тестування працівників зосереджуються на рахунку 92 (949) як витрати на охорону праці. Для тестування працівників на COVID-19 за рахунок роботодавця із закладом охорони здоров'я зазвичай укладається договір на надання медичних послуг (медичне обслуговування) працівників. Або у рамках раніше укладеного договору на медичне обслуговування додатково передбачається (у додатковій угоді до договору) проведення такого тестування – як складової частини послуги з медичного обслуговування. Причому договір укладається, як правило, тристоронній: роботодавець (платник, який оплачує послуги) – заклад охорони здоров'я (виконавець) – працівник (споживач). За фактом надання медичних послуг (медичного обслуговування), у тому числі проведення тестів на COVID-19, складають акт наданих послуг із медичного обслуговування. Витрати на тестування відносять на витрати періоду, зазвичай – на інші

операційні витрати (Дт 949 «Інші витрати операційної діяльності» – Кт 685 «Розрахунки з іншими кредиторами»).

Отже, для перспектив у забезпеченні ефективності розвитку вітчизняного бізнесу в умовах пандемії COVID-19 є соціальна відповідальність суб'єктів господарювання. При цьому відчутним засобом регулювання раціональності контролю заходів з охорони праці на підприємствах є бухгалтерський облік, який забезпечує вибір оптимального варіанту вкладення коштів.

Література:

1. Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2020 № 641 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vstanovlennya-karantynu-ta-zapr-641> (дата звернення: 02.11.2020).

2. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон від 6.04.2000 № 1645-III // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text> (дата звернення: 02.11.2020).

3. Карпова В. Облік заходів щодо Covid-19. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-karantyn-122-uchet-meropriyatij-po-covid-19> (дата звернення: 02.10.2020).

Abstract: Information on the prospects of accounting as a basis for control of labor protection measures at the enterprise in a pandemic COVID-19 is provided. The purpose, mechanism and accounting tools that are necessary to optimize their operation are highlighted. The state of application of optimal accounting methods for measures to minimize the impact of the pandemic on workers has been studied.

Key words: accounting, pandemic, labor protection, COVID-19.

ЕТАПИ АНАЛІЗУ РИЗИКУ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

М. В. ДУБІНІНА

доктор економічних наук, професор, Миколаївський національний аграрний університет, Миколаїв, Україна

М. Т. ТЕЛОВАТА

доктор економічних наук, професор, Національна академія статистики, бухгалтерського обліку та аудиту, Київ, Україна

А. С. ЦИБУЛЬКІНА

здобувач вищої освіти, Миколаївський національний аграрний університет, Миколаїв, Україна

М. В. ФІЛІШИН

здобувач вищої освіти, Національної академії статистики, бухгалтерського обліку та аудиту, Київ, Україна

Анотація. Розглянуто сутність дефініції «ризик». Проаналізовано етапи аналізу ризиків в бухгалтерському обліку аграрних підприємств.

Ключові слова: ризик, бухгалтерський облік, аналіз, аграрні підприємства

Діяльність суб'єктів господарювання в турбулентному середовищі вимагає постійного прийняття рішень щодо всіх аспектів їх діяльності. Процес прийняття рішень за своєю суттю пов'язаний з ризиком. Здійснення вибору стосується також організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, що розуміється як комплексна система, спрямована на надання інформації не тільки ретроспективної, що відображає результати минулої діяльності, а й перспективної інформації, що охоплює майбутні події. Основним завданням бухгалтерського обліку є надання зовнішнім та внутрішнім користувачам правдивої та достовірної інформації про майновий та фінансовий стан суб'єкта господарювання. Ось чому так важливо своєчасно виявити фактори ризику та мати можливість оцінити його масштаби, щоб мати змогу вжити попередніх заходів для запобігання негативним наслідкам.

Значення слова «ризик» еволюціонувало через великі географічні відкриття та торгові подорожі, що відбулися на рубежі століть. З шістнадцятого століття це слово почало набирати позитивного значення у значенні «мужність, вступ у бізнес і прагнення до успішного економічного результату» [1]. Етапи розвитку наукового визначення ризику є результатом еволюції термінів ризику та невизначеності. Ризик визначається на основі різних наук і теорій: економіки, поведінкових наук, юридичних наук, психології, статистики, страхування, теорії ймовірностей та інших. Це пов'язано з наявністю ризику у всіх сферах людської діяльності. Змінність результатів і непередбачуваність подій безпосередньо пов'язані з цим. Тому неможливо дати єдине визначення поняття «ризик». У наш час слово «ризик» використовується у повсякденному житті для опису ймовірності небажаного явища або непередбачених збитків, незалежно від можливості їх вимірювання. Ризик супроводжує діяльність людини з початку історії у кожній сфері життя. Ризик - це не однорідне явище, він мінливий, природний і загальний [2].

Ефективне управління аграрними підприємствами вимагає виявлення та оцінки ризиків, що супроводжують усі аспекти їх діяльності. Система

бухгалтерського обліку, що функціонує в аграрних підприємствах, також схильна до загроз та ризиків. Це вимагає використання відповідних методів, що дозволяють ідентифікувати, вимірювати та оцінювати [3]. Аналіз ризиків в системі бухгалтерського обліку складається з наступних етапів:

1. Ідентифікація ризиків - полягає у повному визнанні видів ризиків, які можуть виникнути, та їх впливу на діяльність суб'єкта господарювання.

2. Опис ризику, тобто визначення характеристик виявленого ризику, що дозволить їх порівняти.

3. Оцінка ризику, яка полягає у врахуванні фінансових наслідків та ймовірності настання події.

4. Вирішення виявленого ризику - прийняття рішення про значущість ризику, наскільки ризик впливає на систему бухгалтерського обліку, присвоюючи шкалу важливості, повноважень та відповідальності; також необхідно визначити рівень даного ризику, прийнятий підприємством.

5. Реакція на ризик, тобто свідомо модифікація ризику та вжиття відповідних дій відповідальними особами.

6. Моніторинг та перегляд ризиків, що проявляється у вигляді систематичного спостереження факторів ризику та звітуванням перед головним бухгалтером.

Правильне виявлення сфер ризику в системі бухгалтерського обліку визначає значущість і значимість ризиків у системі бухгалтерського обліку. Крім того, це допомагає визначити, який рівень ризику є прийнятним для керівництва. Це також створює основу для вжиття коригувальних чи профілактичних заходів [4].

Основою правдивих та достовірних даних, отриманих із системи бухгалтерського обліку, є бухгалтерські записи, які ведуть працівники бухгалтерії. Проведені дослідження вказують на те, що в бухгалтерському обліку сфера, пов'язана із застосуванням положень бухгалтерського обліку та податкового законодавства, а також передача даних бухгалтерського обліку у бухгалтерській програмі є найбільш схильною до ризику.

Література:

1. Вигівська І. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємницькими ризиками / І. М. Вигівська, І. Л. Грабчук, О. О. Зеленіна // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2015. – Вип. 1 (31). – С. 70–79.
2. Дерун І.А. Ідентифікація ризиків в системі бухгалтерського обліку підприємства / І.А. Дерун // Економічний часопис - XXI. – 2016. – № 159(5–6). – С. 97–100.
3. Донець Л. І. Економічні ризики та методи їх вимірювання : [навч. посіб.] / Л. І. Донець. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
4. Кравченко В. А. Виявлення та опис підприємницьких ризиків: практичний алгоритм для українського бізнесу / В. А. Кравченко // Вісник Запорізького нац. ун-ту. – 2008. – № 1 (3). – С. 63–70.

Abstract. The essence of the definition of «risk» is considered. The stages of risk analysis in the accounting of agricultural enterprises are analyzed.

Key words: risk, accounting, analysis, agricultural enterprises

ЗМІСТ

Баришевська І.В., Єнчева В.С. НАУКОЗНАВСТВО ЯК СИСТЕМА ЗНАНЬ...	4
Березовська Т.В. ВПЛИВ ПРЕСИ НА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ОСТАННЬОЇ ТРЕТИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ.....	7
Бобровська Н.В., Лесік М.А., Коваленко А.В. ПРІОРИТЕТНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ.....	10
Боднар О.А., Гамаюн В.В. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЛОМБАРДІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.....	13
Веліховська А.Б., Курепін В.М. ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ЕНЕРГЕТИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО СПРЯМУВАННЯ	15
Власюк А.М. ВАЛЮТНІ Ф'ЮЧЕРСИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ.....	20
Герасименко Д.Є. ПЕРСПЕКТИВИ КРИПТОВАЛЮТ У СВІТІ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ.....	24
Гончар А.О. ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНА ФІНАНСОВА СИСТЕМА DeFi: СУТНІСТЬ ТА ПЕРЕВАГИ.....	26
Дубініна М.В, Чебан Ю.Ю., Кузьома В.В. МАТЕРІАЛЬНА ДОПОМОГА ПРАЦІВНИКУ: НОРМАТИВНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ.....	30
Казан Т.В. АКРЕДИТИВНА ФОРМА РОЗРАХУНКУ В МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ.....	34
Козаченко Л.А., Хоренженко В.В. РОЗВИТОК МАРКЕТИНГУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ.....	38
Колесник І.В. СТРАХУВАННЯ ВАЛЮТНОГО РИЗИКУ.....	43
Костирко А.Г. РОЛЬ ГРОМАД У РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	45
Кравченко Т.П. МОРФОЛОГІЧНЕ ПРИСТОСУВАННЯ ЗАПОЗИЧЕНИХ АГРОЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ.....	49
Кульпанова А.Г. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ – ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ У ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ.....	52
Курепін В.М. ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ЗАХОДІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	57
Лесік І.М., Галкін В.В. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНОСТЬ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	62
Марущак О.В. ЕТИЧНИЙ ВИМІР ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА.....	65
Мельник О.І. ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	70
Побережець Г.С. В. М. ЧОРНОВІЛ ГОЛОВА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ.....	73

Полторак А.С. ВІТАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ОСНОВА ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	77
Потриваєва Н.В., Терещенко Ю.В. ІТ-НОВАЦІЇ У ВЕДЕННІ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ.....	80
Пісоченко Т.С., Сирцева С.В., Лугова О.І. ФАКТОРИНГ У PROZORRO.....	86
Снідко Є.А. СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО КРЕДИТУ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДЕРЖАВИ.....	90
Ханстантинов В.О. ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК РИСА КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ.....	94
Шутяк О.М. КЛАСИФІКАЦІЯ ІНСТРУМЕНТІВ ХЕДЖУВАННЯ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	98
Лугова О.І., Бабенко А.В., Петрова І.А. ОХОРОНА ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ.....	103
Дубініна М.В., Теловата М.Т., Цибількіна А.С., Філішин М.В. ЕТАПИ АНАЛІЗУ РИЗИКУ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	106
Зміст матеріалів	110

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ І ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ:
НАЦІОНАЛЬНІ, ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ, ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ
АСПЕКТИ**

Матеріали
V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
м. Миколаїв, 19-20 листопада 2020 р.

Технічний редактор:	Н.В. Бобровська
Комп'ютерна верстка:	Н.В. Бобровська